

СТЕНОГРАМА

Міжнародної конференції "Реформування системи банкрутства в Україні з огляду на кращі світові практики – детонатор інвестиційного буму та економічного прориву

19 вересня 2018 року

Веде засідання голова правління ГО "Громадське радіо"

КУЛИКОВ А.В.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Увага! Увага! Шановні пані і панове! Алло! Алло! Починаємо...

...конференції. Важливість сьогоднішнього заходу підкреслена ще й тим, що ми починаємо лише на 2 хвилини пізніше зазначеного часу. Це небували практики. І навіть ці дві хвилини були не змарновані, а було чути, як ви обговорюєте переважно саме те, про що йтиметься на конференції.

Реформування системи банкрутства в Україні з огляду на кращі світові практики, детонатори інвестиційного буму та економічного прориву. Ви розумієте, що я зростав в Україні, де слово "банкрутство" і "банкрут" були лайливими, але зараз вже навчився, що особливо їх жахатися не треба.

З іншого боку, викликає певне занепокоєння слово "детонатор", але ми про це, очевидно, поговоримо.

У будь-якому разі регламент кожної сесії визначатиметься від числа учасниць і учасників і часу, відведеного на кожну секцію. А для початку без регламенту - я знаю, що вони дуже добре вміють визначати власний регламент, - ми послухаємо вітальні промови.

Першим – голова Комітету Верховної Ради України з питань економічної політики Андрій Іванчук. Прошу.

ІВАНЧУК А.В. Доброго дня всім. Радий вас усіх вітати на такій, дуже поважній, міжнародній конференції, всіх представників іноземних організацій, яким Україна не байдужа, не байдужа її економіка, правове

регулювання всяких питань нашого життя.

Тому ми сьогодні проводимо Комітет з питань економічної політики разом з Міністерством юстиції, Верховним Судом України, Центром комерційного права, Проектом Євросоюзу ПРАВО-Justice, Міжнародним валютним фондом, Світовим банком, Асоціацією правників, Незалежною асоціацією банків України та іншими партнерами.

Мета нашої конференції. Ви знаєте, що Верховна Рада України прийняла в першому читанні Кодекс України з питань банкрутства, була створена на базі нашого комітету робоча група. Більше 1 тисячі 300 поправок надійшло до даного законопроекту на стадії другого читання від суб'єктів законодавчої ініціативи. Більшість з них було враховано. І з точки зору нашої, законопроект ми готуємо до другого читання. Але, ну, як було прийнято рішення ще на минулій сесії не поспішати, тому що любий закон потребує потім подальшої імплементації, і ми хотіли, щоб якомога більше експертів, фахівців ознайомилися з нашим напрацюванням, для того щоб ми могли вже вийти на фінальну таку нашу лінію. І я хотів би, щоб по результатах сьогоднішньої конференції ми на протязі тижня-двох сформувавши всі ті речі, які нам вдасться доопрацювати. І в мене є такий план, думаю, що він абсолютно реалістичний, на першому пленарному тижні жовтня місяця ми будемо на комітеті затверджувати остаточну редакцію кодексу, і на другому пленарному тижні жовтня, я думаю, що парламент ухвалить даний законопроект.

Ви знаєте, що в разі прийняття даного законопроекту, він дуже сильно покращить наші позиції, України, в рейтингу Doing Business, як в частині відновлення платоспроможності, так і в загальному рейтингу, а це і інвестиційний клімат, це імідж нашої країни. Тому така велика увага приділяється даному законопроекту.

Я ще раз хотів би дуже подякувати всім експертам: вітчизняним, іноземним, - які долучились до розробки даного законопроекту. Тому що він

настільки трансформувався від самої назви, від самої побудови даного законопроекту. У нас було спочатку дві книги, на сьогоднішній день в нас вже є чотири книги в кодексі, він структурований, з точки зору законотворчої техніки він набагато більш збалансований.

Ми всі, в принципі, я думаю, повинні бути задоволені нашою роботою. І нам вдалося так само погодити і збалансувати між усіма суб'єктами законодавчої ініціативи таке болюче питання, як банкрутство фізичних осіб, і воно появилось в даному законопроекті.

Тому я ще раз хочу всім подякувати. Побажати плідної роботи. Я хотів би, щоб усі ми зрозуміли, що спільними зусиллями ми повинні зараз вийти на фінішну редакцію даного законопроекту - і в жовтні місяці країна повинна отримати від нас цей кодекс. Тому я всім дякую і бажаю плідної роботи.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякуємо, пане голову. І міністр юстиції України Павло Петренко, прошу.

ПЕТРЕНКО П.Д. Доброго дня, шановні колеги.

Дійсно, сьогодні ми проводимо це обговорення і цей захід. І хочу зазначити, що це не простий черговий захід, який проводиться в стінах парламенту щодо важливого або системного закону. Це той захід, який стосується мільйонів українських підприємців, близько 3 мільйонів українських підприємців працюють в країні. Цей той захід, який стосується питань майнового стану і врегулювання кризових проблем в житті громадянина через легальні інструменти, які держава нарешті надасть в прийнятті надзвичайно важливого кодексу, про який сказав Андрій Володимирович Іванчук.

Дійсно, ця проблема не просто назріла, вона вже назріла протягом багатьох років. І я наведу тільки декілька цифр, які відрізняють, на жаль, Україну в гіршому по відношенню з цивілізованими країнами.

Якщо ми говоримо про середню тривалість процедури банкрутства, то в Україні згідно старого законодавства така тривалість близько 3 років. В нормальній цивілізованій країні, яка є учасником рейтингу Doing Business, ця тривалість не перевищує півтора роки.

Що стосується вартості процедури банкрутства, тут взагалі цифри вражаючі. Для України – вдумайтеся! – підприємство, яке заходить в процедуру банкрутства, ця процедура йому вартує близько 42 відсотків вартості всього майна, тобто майже половина майна підприємства, яке вирішило відновити платоспроможність, як це написано в старому законі, піде на технічні процедури і на процес фактично цієї процедури банкрутства і відновлення платоспроможності.

В нормальних цивілізованих країнах, де це законодавство реформовано, вартість процедури банкрутства не перевищує 8-10 відсотків. А сама вражаюча цифра, напевно, це цифра, яка в середньому отримує кредитор, тобто та особа чи те підприємство, яке має майнові претензії до боржника. Уявіть собі, в Україні кредитор в середньому в процедурі банкрутства отримує не більше 8 відсотків від заявлених претензій, тобто 92 відсотки боргу, який кредитор мав по відношенню до боржника-банкрута, втрачається і списується.

Це дуже сумні цифри, і саме ці цифри відображають нашу позицію зараз як країни в рейтингу Doing Business в частині неплатоспроможності. Ми є 149-ми з 190-а країн.

І я щиро хочу подякувати Андрію Іванчуку, голові профільного комітету, який взяв на себе цю, надзвичайно важку, місію щодо внесення до парламенту даного законопроекту, проведення адвокації цього законопроекту. І ми зараз, дійсно, бачимо, що є всі шанси вийти на фінішну пряму і отримати в країні документ, закон, а саме основне – цивілізовані правила відновлення платоспроможності українських підприємств і громадян України. Працювала дуже потужна робоча група, яка включала в себе

представників парламенту в першу чергу, уряду, громадянського суспільства, експертного середовища. І це ще один хороший приклад дійсно цивілізованої адвокатури і підготовки такого роду законодавчих ініціатив.

Якщо говорити коротко про ті новації, які особисто для мене як професійного юриста і адвоката, який працював тривалий період часу саме з питаннями господарського права і процесу, є важливими, - це те, що кодекс, проект закону, проект кодексу дає можливість і прибирає непотрібні бар'єри як для боржника, так і для кредитора, щодо проведення процедури відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом. Це ті процедури, які передбачалися в старому законі, в старому Господарському процесуальному кодексі, які фактично давали можливість затягувати, безкінечно затягувати проміжні процеси відновлення платоспроможності.

Друга, надзвичайно важлива, новація, як на мене, - це питання щодо можливості примирення між кредитором і боржником через процедури санації і мирову угоду. Нарешті врегульовано таким чином, щоб та процедура, яка буде застосовуватись, дійсно, в максимальній кількості випадків давала позитивний результат, а саме: досягнення компромісу, в певному, ідеальному випадку, і консенсусу між всіма суб'єктами для того, щоб: а) і зберегти підприємство; б) максимально погасити заборгованість і вимоги кредиторів.

І третя, взагалі революційна, новація, про яку Андрій Володимирович уже сказав, але, я думаю, тут не треба соромитися, не треба про це говорити, - це питання щодо введення в українське правове поле інституту відновлення платоспроможності фізичних осіб – громадян України.

Ми всі знаємо, що за останнє десятиріччя в Україні було дуже багато економічних потрясінь і соціальних потрясінь. І ці потрясіння не могли не відобразитися на майновому стані самого незахищеного суб'єкта – це простої людини, яка не є підприємцем, в якій немає заводів, фабрик, парохідів, але та людина, яка планувала своє життя, десь взяла, можливо, споживчий кредит,

десь планувала отримати іпотеку, але через ті буремні події, які відбулися, через форсмажорні події, якщо говорити вже мовою господарських відносин, вона стала фактично жертвою економічної кризи і соціальної кризи, яка відбулася в країні. І ці люди – а цих людей мільйони, - стикнулися з проблемою сам-на-сам – це непогашені кредити, це валютні кредити, це проблеми з банками, це втрачені депозити. І цим людям приходилося фактично у неправовий спосіб захищати свої права і інтереси. Зараз держава дає абсолютно легальний правовий механізм і спеціальну процедуру відновлення платоспроможності для громадянина через механізми, які в першу чергу так само будуть захищати його права по відношенню до кредиторів і до державних інституцій.

І, завершуючи, дійсно, хочу всіх привітати на цьому заході, тому що насправді ми сьогодні будемо мати можливість провести дискусію і, можливо, ще удосконалити той комплексний закон, законопроект, який розробляється профільним комітетом, автором якого є Андрій Іванчук. Ця дискусія є важливою, тому що, друзі, в деталях криються якраз проблеми. Дуже важливо, щоб ви виступили проактивно і підказали, можливо, ті речі, які не були враховані ще робочою групою.

Хочу, дійсно, підтвердити, що Міністерство юстиції буде супроводжувати цей законопроект спільно з профільним комітетом. І в подальшому ми готові його імплементувати як той орган виконавчої влади, який відповідає за цю політику в складі уряду.

Друзі, щиро всіх вітаю. І, дійсно, дай нам Боже можливість прийняти цей закон, щоб Україна отримала додаткових 8-10 пунктів рейтингу Doing Business на наступний рік.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякуємо, пане міністре.

Отже, ми починаємо роботу секції.... Ваші модератори сьогодні – це

Ігор Ніколаєв, юридичний радник Центру комерційного права, національний експерт Проекту ЄС ПРАВО-Justice. І я, Андрій Куликов, журналіст.

Коли буде відбуватися дискусія у секціях, ви можете подавати нам записки, для того щоб організувати потім, як ви ставитимете запитання або робитимете репліки. А можете і після того, як закінчиться дискусія між учасницями і учасниками, давати нам знак рукою або в інший спосіб, наприклад, можна піднімати от свої таблички, у кого вони є, буде краще видно.

Ми вирішили, якщо немає заперечень у учасників дискусії, запрошувати їх до цього, перпендикулярного по відношенню до інших, столу, для того щоб їх було краще видно.

Панове Іванчук і Петренко, заперечень немає, якщо зараз... Да? Дякую дуже.

_____. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. А, тільки одна людина з наступної панелі?

Тому, до речі, ми можемо... Ви залишаєтеся з нами?

_____. Ні, на засідання...

ГОЛОВУЮЧИЙ. От, да... Тому дуже дякуємо вам, ми запам'ятали і перейнялися духом і літерою того, що ви сказали. Але тут у нас виникає проблема із тим, що з заявлених людей, які мали б брати участь у першій панельній дискусії, є лише одна людина. Тому у неї може цілком відбутися дискусія з залом.

І я запрошую до центрального столу Юлію Ковалів, голову Офісу Національної інвестиційної ради при Президентові України. Пані Юлія!

Я припускаю, що рівно о 10:30, поскільки вони керуються, очевидно,

програмою, тут з'являться інші учасниці і учасники. Пані Юлія, але ці 12 хвилин точно ваші. І нагадаю, що назва першої секції: "Роль реформи банкрутства у структурній трансформації економіки України та забезпеченні захисту права власності".

Прошу. А, пане Андрію...

ІВАНЧУК А.В. Шановні друзі, я хотів би сказати, подякувати представникам Міжнародного валютного фонду, Світового банку, тому що законопроект, який ми підготували до другого читання, він вивішений на сайті, всі мали можливість з ним ознайомитись.

Тому я думаю, що на сьогоднішній день все-таки ми зараз зможемо знайти точки консенсусу і ще покращити даний документ, нам треба це швидко буде зробити. Тому просто прошу пробачення, у нас зараз засідання уряду на 10 годину, і нам з Павлом Петренком, з міністром, треба відлучитися. Ми ще повернемося, а вам гарної роботи.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ми постараємося, щоб ви були задоволені результатами, коли ви повернетесь.

І ще одна важлива технічна деталь. Справа в тому, що коли ви тиснете кнопку на своєму приладі, вмикаєте мікрофон, це автоматично відмикає всі інші мікрофони. Тому нам важливо, щоб ми не забирали слово у тих людей, які говорять. Будь ласка, за знаками будемо.

Пані Юлія, ваші, тепер уже 11 хвилин.

КОВАЛІВ Ю.І. Дякую, колеги.

Насправді я би, напевно, почала з того, що якщо ми оцінюємо інвестиційний клімат і взагалі те, як легко в Україні вести бізнес, ми дуже часто посилаємося на рейтинг Світового банку, так званий рейтинг Doing

Business, де, якщо подивитися на частину показників, Україна є в топ 40 країн, це, наприклад, як відкриття бізнесу. Там у нас проблем немає, і ми чуємо, власне, від бізнес-спільноти, що там все працює. Коли ми подивимося в нижні рейтинги, то, власне, так званий рейтинг, який включає, власне, процедури банкрутства і виконання контрактів, то для України це один з трьох найгірших показників у рейтингу Doing Business. Це просто наше наглядне порівняння, де ми є.

І пан Петренко вже сьогодні говорив, що якщо ми по кілька таких значних цифр, тобто в нас на сьогодні неефективна процедура банкрутства ні з точки зору того, скільки кредитори витрачають часу на врегулювання цих процесів, ні скільки вони в результаті всіх процедурних рішень отримують. І, власне, оце ці показники, на які в першу чергу ми опиралися і де ми в першу чергу з групою, власне, розробників, експертів хотіли вдосконалити наше законодавство.

Чому це має значення і чому взагалі процедура банкрутства ми про неї так багато говоримо, а фактично майже рік працювали над кількома варіантами закону і вже дійшли до майже консенсусного і майже готового кодексу. Тому що вона дозволяє вирішити кілька ключових проблем, які на сьогодні ми чуємо кожного дня від бізнесу. Doing Business – це добре. Це так, як нас оцінюють зовнішні інвестори, ті, які дивляться в принципі на Україну, чи інвестувати, чи ні. Тому підняття в рейтингу на 8-10 позицій, це є вагомим аргументом для того, щоб рухатися далі у прийнятті цього закону. Але це не єдиний насправді важливий аспект цього закону.

Другий важливий аспект – це захистить права кредиторів, не лише банків, а будь-яких інших кредиторів. А ми сьогодні чуємо від бізнесу, що одна з найбільших проблем і перепон для його розвитку є відсутність фінансування. Фактично ми розуміємо, що в Україні у нас відсутнє проектне фінансування в принципі як таке. Бізнес має обмежений доступ до кредитних ресурсів. Ставки є високими, банки вимагають значну заставу, якої, як

правило, бізнес не може, власне, надати.

Тому корінь цього, власне, в тому, що банки розуміють, що процедура у випадку банкрутства, у випадку неплатоспроможності, процедура, за якої банк може хоч щось отримати, власне, це триватиме 3 роки і в результаті в середньому банк отримає там 10-14 відсотків.

І зрозуміло, що це все, власне, ставить додаткові обмеження і додаткові вимоги з точки зору кредиторів для фінансування розвитку бізнесу. Тому, власне, з прийняттям Кодексу законів про банкрутство ми очікуємо так само лібералізацію з точки зору банків кредитування. А це матиме важливий позитивний стимул на розвиток економіки в цілому.

І третій важливий момент, про який вже було сказано. Ми сьогодні залишилися в полі небагатьох країн, які не мали інституту банкрутства фізосіб. Якщо ми подивимось на країни Європи, якщо ми подивимось на країни-сусідів, якщо ми подивимось навіть на Сполучені Штати, так званий механізм банкрутства фізичних осіб, він там є і він там працює. І, власне, у тому числі у зв'язку з фінансовою кризою, девальвацією гривні ми маємо на сьогодні в країні значну кількість, з одної сторони, громадян, які мають обтяжливі борги, і ми розуміємо, що фінансувати їх є досить складно. З іншої сторони, ми бачимо велику кількість банківських установ, які мають значний портфель непрацюючих кредитів. І відповідно все це знову ж таки накладається на те, що банки неактивно, власне, повертаються до кредитування. Інститут банкрутства фізосіб матиме на меті: перше – рішення у житті існуючі проблеми з накопиченими боргами, в першу чергу з валютними кредитами, які вже є на сьогодні в банківській системі. І з іншої сторони, він дозволить приватним особам так само очиститися і далі мати можливість і працювати, і бути позичальником у банках.

Причому я хочу наголосити, що, власне, у такому консенсусному доопрацьованому проєкті автори законопроєкту, робоча група не пропонують при банкрутстві фізичної особи на неї жодних штрафних санкцій

і жодних обмежень, тобто ця людина, яка самотійно і виключно самотійно може заявити і вступити у процедуру банкрутства, вона виключно попадає у публічний реєстр для того, щоб інші кредитори могли оцінити її кредитну історію, але при цьому до неї не накладається жодних санкцій. Тобто вона може і далі працювати, вона може брати участь у конкурсних посадах. Єдине те, що її кредитна історія стане відомою і публічною в реєстрі для того, щоб от наступні кредитори мали розуміти, власне, те, що відбувалося до цього. Це дозволить знову ж таки мінімально вплинути на тих фізичних осіб і допомогти їм вступити в добровільну процедуру банкрутства фізичних осіб, пройти її, врегулювати свої стосунки з кредиторами, банками і далі працювати.

Якщо говорити про корпоративне банкрутство, то напевно таким найбільш яскравим прикладом останніх років корпоративного банкрутства була ситуація з агрохолдингом "Мрія". Напевно, більшість з вас чули про банкрутство цієї компанії у 2014-му, якщо я не помиляюсь, році. І буквально от минулого тижня компанія після реструктуризації була продана одному з найбільших стратегічних інвесторів фонду Саудівської Аравії. Але чим тут цікавий приклад?

Тут цікавий приклад компанії, яка мала понад 1,3 мільярди доларів боргу, яка при цьому, якщо би вона, власне, збанкрутилась за чинним українським законодавством, ми би сьогодні мали, як кажуть, рожки да ножки від цієї компанії, вона би була б там по дрібних активах розтягнута або і взагалі не працювала. Але, власне, ця процедура банкрутства дозволила, по-перше, залишити компанію працюючою, зберегти всі активи, коли контроль над компанією взяли кредитори, провести реструктуризацію успішно, при цьому не втративши ні жодного робочого місця, не втративши, жодного активу. І після того компанія, після реструктуризації, як діючий бізнес уже була продана стратегічному інвестору.

Власне, нам хотілося б, щоб ті інструменти, які на сьогодні закладає

проект кодексу про банкрутство, дозволив це робити не лише кредиторам з іноземних юрисдикцій, а і, власне, українським компаніям, українському бізнесу, адже основна ідеологія банкрутства не продати актив за безцінок, а максимально допомогти бізнесу провести в той період, коли він не може обслуговувати свої борги, провести реструктуризацію, домовитися з кредиторами і залишити бізнес працювати. Тобто фактично це ідеологічно цей кодекс націлений на відновлення платоспроможності, а не на банкрутство, і як кінцевий, як це, кінцевий статус - це продаж уже активів.

Тому, власне, є частина, там, таких норм, які це дозволяють, зокрема, досить ліберальний підхід взагалі до декларування банкрутства юридичних осіб. Тобто компанія може сама прийти і задекларувати, маючи не ознаки банкрутства, і вона не повинна дуже детально в суді доводити, що вона уже от фактично не працює. Це дає змогу на ранньому етапі дозволити кредиторам уже працювати безпосередньо з компанією, не загубивши активи, не втративши її операційну діяльність.

Тому, власне, ми маємо надію, що з прийняттям цього кодексу і ми отримуємо зростання до 10 відсотків, 10 пунктів рейтингу Doing Business. Але так само ми спеціально працювали дуже багато з банківськими асоціаціями. Ми матимемо при цьому позитивний вплив на відновлення кредитування, що є одним із ключових на сьогодні для подальшого розвитку економіки.

Дякую вам.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже дякуємо, пані Юлія.

І з'явився очікуваний і передбачуваний Максим Нефьодов, як ми думали, рівно під зазначений час прийшов.

Отже, Максим Нефьодов перший заступник міністра економічного розвитку та торгівлі України. 10 хвилин згідно з виробленого практичного регламенту, потім будуть запитання.

Прошу.

НЕФЬОДОВ М.Є. Шановні колеги, насправді для мене дуже приємно, що ця тема, вона врешті піднімається, і піднімається не тільки в розрізі планів, і надії, і якихось очікувань, що треба щось робити, а ми вже справді близькі до завершального етапу. І я абсолютно переконаний, що спільними зусиллями це буде не просто завершальний етап, а реальна перемога в цьому плані.

Якщо казати про український бізнес-клімат, яким, власне, і опікується Міністерство економічного розвитку і торгівлі, то наша оцінка вона дуже неоднорідна. У нас є справді досить непогані показники по одних компонентах. Наприклад, реєстрація бізнесу чи зараз якісь там інші речі по будівництву. У нас є великі провали по інших компонентах. І один з цих провалів - це банкрутство. Я дуже сподіваюся, що цей провал буде усунений саме кодексом про банкрутство, який зараз готується до другого читання. Це не тільки якісь математичні там зростання у рейтингах. Рейтинги – це вони скоріше демонструють об'єктивний стан речей, а не є звичайно ціллю. Але це потужний аргумент все-таки для інвесторів, особливо міжнародних інвесторів, які дивляться на Україну не так, як ми дивимося, що це наша Батьківщина і ми її любимо в будь-якому випадку, а дивляться на Україну в порівнянні з Намібією, в порівнянні з Чилі, в порівнянні з Таїландом, і хочуть зрозуміти, чому вони мають інвестувати сюди, а не в якесь інше місце.

По-друге, звичайно, це потужний аргумент і для вітчизняного бізнесу, оскільки зрозуміло, що вартість і ризики в процесі відновлення платоспроможності і невиконання контрактів з контрагентами, вони так чи інакше закладаються в ціну. Вони закладаються в ціну товарів, тому що зрозуміло той ризик, який є, що якщо ваш контрагент вас підведе, і відповідно ви будете змушені щось у нього стягувати, і він буде змушений іти в санацію, в банкрутство і так далі, ви так чи інакше закладаєте в ціну,

яку сплачують і промислові підприємства, яку сплачують і всі громадяни України.

Зрозуміло, це аргумент для банків, які стикнулися дуже сильно під час банківських криз і 2008-го років, і 2014-го років із тим, що стягнути щось із позичальників, навіть тих, які відносно є добросовісні, які, в принципі, готові до якихось переговорів, дуже важко. До тих з них, які свідомо ідуть на конфлікт, реально майже неможливо. Зрозуміло, що це класичний випадок, коли за поганого хлопця платить гарний хлопець, і через це ми маємо таку вартість іпотек, і через це ми маємо таку вартість і кредитів для бізнесу і так далі. Це, звичайно, не єдиний чинник, немає нічого, немає якоїсь там срібної пулі, яка одна сама по собі вирішує всі питання. Але це потужний аргумент, і я абсолютно переконаний, що положення цього кодексу, вони є, справді, достатньо новаторськими і відповідають найкращим практикам західних країн. Це потужний крок вперед, який так само відчує і український бізнес.

Я також окремо хотів би зупинитися на іншому компоненті кодексу про банкрутство, який так само хвилює Міністерство економіки, тому що якісь речі, вони знаходяться, як би ми в них зацікавлені опосередковано, оскільки вони впливають на бізнес-клімат і якісь речі, за які ми відповідаємо прямо. Одна з них - це, звичайно, продаж майна банкрутів. Ми дуже вітаємо прогресивні положення цього кодексу, ми дуже сподіваємося, що до другого читання вони будуть ще покращені, і там якісь технічні зміни, які необхідні для того, щоб це працювало, вони будуть зроблені.

Ми часто стикаємося, і навіть по тих підприємствах, які підпорядковані Міністерству економіки, коли ліквідатор пропонує майно до продажу, він обирає майданчик. Цей майданчик викликає у нас якісь раціональні сумніви, але ніяких законодавчих підстав заборонити чи оскаржити це немає. І у нас є суттєві підозри про те, що майно, яке продається на покриття боргів, воно продається, м'яко кажучи, не оптимальним способом. Мова навіть не йде тільки про ризики прямого шахрайства, а мова йде про те, що мені дуже-

дуже важко очікувати, що будь-хто із, наприклад, присутніх тут представників бізнесу він кожного дня моніторить сотні майданчиків і бірж по всій Україні, дивлячись, чи не виставили на продаж якусь нерухомість, чи обладнання, чи банальний металобрухт, який би був цікавий в роботі.

Тому, звичайно, дуже вітаємо, що в кодексі абсолютно всі продажі майна банкрутів вони переводяться в електронний вигляд. Ми, звичайно, дуже б хотіли, щоб це відбувалося через ProZorro продажі, яка вже довела свою ефективність на дуже схожих типах майна, і для майна банків, що збанкрутували, майна, яке знаходиться у заставі Національного банку, надлишкового майна державних підприємств.

Зараз супер успішно працювала мала приватизація, і так само не можу не згадати Комітет з економічної політики, який надзвичайно багато зробив для цього, для того, аби у нас був справді в цьому аспекті закон про приватизацію, яким можна пишатися і перед нашими міжнародними партнерами. І ми дуже сподіваємося, що цей позитивний досвід він буде скопійований і в Закон про банкрутство. Просто, користуючись цією нагодою, не можу не сказати, що, наприклад, ефективність аукціонів по малій приватизації зараз за перший місяць - ось рівно вчора був перший місяць аукціонів, - вона склала 65 відсотків. Тобто 65 відсотків аукціонів, де продаються земельні ділянки, розвалені будівлі ще там радянських часів, ну, вони виглядають як реально, поле з якого стирчать стовпи, якісь зернотоки, там в селах Чернівецької області, ну, м'яко кажучи, не Prime Real Estate, не супер там прибуткові підприємства і так далі. Для мене це насправді несподіваний результат. І ще раз кажу, що насправді і в членів комітету, і я хочу Євгена Яковича тут відмітити, як би він тут скромно сидить з боку, але його заслуга в цьому дуже висока. Це, справді, це той результат, яким ми можемо пишатися, і, якщо його екстраполювати на майно банкрутів, я переконаний, що це так само буде перекладено в нижчу вартість кредитування, у більшу вірогідність для кредитора отримати, щось

отримати і суттєву компенсацію своїх витрат від боржника.

Я б дуже закликав громадськість все-таки активно підключатися і знайти компроміс по лише декількох там пунктах, які, я знаю, залишилися як спірні. Я розумію, що ідеал - він завжди недосяжний, а особливо в питаннях банкрутства є багато конфліктуючих сторін. Тобто це завжди питання компромісу. Немає якогось унікально ідеального кодексу, який можна було б скопіювати з іншої країни. Він виходить з правової культури, він виходить з кількості боржників, він виходить з якості боржників: з тих проблем, які вирішують законотворці в цьому аспекті. І він має бути збалансований, з одного боку захищаючи інтереси і позичальника, який має мати справедливі шанси щось повернути, з іншого боку, не перетворюючись на каральний механізм, коли так само, ну, можна приходити і "кошмарити" будь-яку компанію, яка взяла кредит або яка в чомусь зобов'язана. Головна мета, яку мені б дуже хотілося бачити як результат, зрозуміло, що це буде лише через декілька років після того, як кодекс почне працювати і, відповідно, перші компанії пройдуть по ньому процес, це коли банкрутство перестане бути в Україні... Ну, це як "чорна мітка": якщо компанія йде в процедуру банкрутства з вірогідністю 99 відсотків, про цю компанію ми далі вже ніколи не згадаємо.

В світі це не так. Процедуру відновлення платоспроможності пройшли абсолютно всі великі автовиробники США, пройшли великі фінансові компанії, так само після кризи 2008 року і так далі. Да, це, напевно, спричиняє якісь втрати для їх акціонерів, це спричиняє якісь там, можливо, модернізацію чи реструктуризацію їх діяльності, але, Слава Богу, машини вони продовжують випускати, і як би на якості роботи, і дуже часто навіть на робочих місцях і на сплачених податках це не відображається. Для нас як для Міністерства економіки це, звичайно, є головний пріоритет в даному законопроекті.

Тому ще раз закликаю допрацювати те, що залишилося протягом як

можна коротшого часу. Дуже сподіваюся, що кодекс буде прийнятий навіть не до кінця цього року, а протягом там, можливо, наступних місяця-півтора, і я переконаний, це справді може бути тим документом, який ми всі – і парламент, і уряд, і Президент, і громадськість, і асоціації, які долучені до цієї роботи, зможемо пишатися.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякуємо, пане Максиме.

І слово має Довідас Віткаускас, він керівник Проекту ЄС ПРАВО-Justice. 10 хвилин, пане Віткаускас.

ДОВІДАС ВІТКАУСКАС. Дуже дякую.

Мы очень довольны, что нам позволили именно с нашими партнерами вместе работать над этой темой. Мы как проект ориентированы на реформу правосудия, считаем банкротство очень важной темой, связанной с вопросом, почему появляется долг, необеспечиваемый долг в стране.

Мы знаем очень хорошо про проблемы с исполнением судебных решений, мы знаем про то, что, наверное, около 20 миллиардов долларов нераспределенного долга висит в стране. И, конечно, здесь частично есть разные причины этого феномена – это и неэффективная служба государственного исполнения – ДВС, это медленный процесс приватизации службы исполнения, который Минюст проводит, но хотелось бы чтобы темп его был бы выше, это роль судебной власти, которая не всегда, может быть, до конца понимает суть судебного контроля за исполнением судебных решений. Но главное, наверно, что ключевая причина появления долга, этого долга в стране – это неработа или недостаточность работы правосудья, это, наряду с другими проблемами, регулирование банкротства. И, конечно, здесь в этом отношении, мы все знаем статистику, коллега уже говорил, в рейтинге World Bank Украина на 149-м месте, действительно, очень мало шансов у кредиторов получить деньги назад. И, действительно, процессы занимают

почти до трех лет. И, конечно, в такой ситуации однозначно есть, над чем поработать с точки зрения реформы. Мы тоже надеемся, как говорилось, что законы, действительно, внесут вклад для того, чтобы действительно кредиторы были бы лучше обеспечены, свобода бизнеса была бы гарантирована, с другой стороны, открыть и закрывать бизнес. И, конечно, в конце концов, процессы не должны длиться так долго, как они длятся на сегодняшний день.

Какие мы видим ключевые компоненты, наверно, в отношении которых мы будем работать вместе с нашими партнерами, будем привозить экспертов, с World Bank однозначно тоже будем вместе работать над этими темами. Во-первых, личный банкрот, персональный банкрот – это новый институт. Мы видим как риски, так и плюсы внедрения этого института. Один из рисков, который мы видим на основе сравнительной практики в других европейских странах, которые вводили такого рода институт, - это злоупотребление, может быть, в определенном плане для того, чтобы опять же приостанавливать исполнительные процедуры. И такой риск есть здесь, конечно, однозначно нужно будет поработать для того, чтобы действительно плавно внедрить этот институт и чтобы он действительно бы достиг той политической цели, которая ожидается: именно защитить индивидов, которые находятся в этом положении.

Очень чувствительная тема, однозначно для нас важна, над которой мы будем работать, - это продажи, и делать именно продажу имущества более прозрачным, быстрым эффективным. Однозначно, здесь электронные рычаги должны быть использованы, Украина уже на довольно неплохом пути создания электронных рычагов для продаж. Однозначно здесь еще нужно, над чем работать, работать с реестрами. Опять же, реестры – это пересекающаяся тема, которая очень важна и в контексте реформы системы исполнения, и в контексте реформы нотариата, защиты имущественных прав, и, конечно, относительно банкротства, если мы говорим о продаже

имущества. Нужно, действительно, двигаться быстрее в направлении полных электронных реестров с полным обменом данных между ними.

Водораздел между гражданскими и уголовными вопросами относительно банкротства. Очень тонкая тема. Я думаю, этот водораздел до конца правильно ни одна страна не провела, очень много сложных судебных споров, мы видим практику СПЧ, связанную с этим. Действительно, когда банкротство становится умышленным, это очень тонкий вопрос, связанный с социальными понятиями, наверное: как создается долг, как открывается, закрывается бизнес в обществе. Конечно, действие правоохранительных органов здесь нужно стыковать соответственно, судебная власть должна развивать практику. Опять же, как мы видим, комплексная тема, которая, однозначно, не будет решена только вступлением в силу этих законов, где, действительно, практика должна будет внедрена в жизнь.

Что мы еще считаем важным со стороны нашего проекта - это регулирование профессий арбитражных управляющих. Я думаю, здесь, если мы смотрим на World Bank, какие страны евросоюзовские высоко стоят рейтинги именно по компоненту банкротства, - это Финляндия, Германия. Германия особенно - это страна, где арбитражными управляющими могут быть и адвокаты, отдельные там есть критерии и требования для лицензий. Однако, наверное, опять же пример, что мы должны подумать, может быть, и в Украине, как сделать профессию арбитражного управляющего, с одной стороны, более ответственной, чтобы, действительно, был надлежащий надзор, с другой стороны, дать гибкость этим людям действительно достичь достаточной компетенции для того, чтобы они действительно умели управлять, а в некоторых случаях, может быть, и действительно постараться возратить насколько возможно денег кредиторам через продажу, через более эффективное исполнение этих процедур. Поэтому я думаю подумать вообще о том, как Минюст должен регулировать эту профессию, какой уровень надзора и контроля, роль самоуправления этой профессии,

взаимоотношения между арбитражными управляющими другими правовыми профессиями. Я думаю, здесь однозначно еще объем для дискуссии будет.

Поэтому я обозначил, наверное, только несколько важных компонентов в дальнейшем продвижении реформы, но мы действительно надеемся вместе, наверное, со всеми участниками мероприятия, что законы если и не решат все эти проблемы, о которых мы говорили, все-таки практика должна будет развиваться, но они дадут хороший такой импульс для дальнейшего развития в целях того, чтобы действительно решать эти проблемы. И однозначно я согласен с коллегами, с точки зрения World Bank Doing Business - это то, что тянет Украину больше всего вниз. И однозначно здесь общая работа нужна, и со стороны нашего проекта, я думаю, органов правосудия здесь нужно будет действительно вести очень-очень эффективную и тесную работу вместе с другими партнерами, чтобы эти проблемы решать.

Так что спасибо, и будем ожидать опять же быстрого прохождения законопроектов в парламенте.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже дякуємо. Можливо, в учасниць і учасників панелі є що сказати відносно промов одна одної, одні одних. Є відгуки, скажімо, в пана Максима на те, що сказав Довідас? У пані Юлії? Ні. Відповіді, запитання? Записок не надходило. Хто хоче поставити?

Тоді запитання від мене. Пане Нефьодов, от ви казали про те, що громадськість має брати участь в обговоренні, зокрема тих питань, які досі ще не розв'язані. В який спосіб має це відбуватися? І чи не беруть у цьому обговоренні участь лише, скажімо так, надто зацікавлені особи і угруповання? І в який спосіб залучити більшу участь громадськості? Будь ласка.

НЕФЬОДОВ М.Є. Ви знаєте, це як би скоріше питання про загальну філософію лобізму і так далі, але, за великим рахунком, кодекс

обговорюється вже досить значний час. За цей час вже навіть я особисто провів там десятки зустрічей від "все пропало" до "давайте голосувати сьогодні і якби не треба правити жодну літеру, все вже ідеально" і так далі.

Зрозуміло, що, ще раз кажу, там є позиції багатьох сторін. В кого справді є зацікавленість, кому ця тема болить, ну, точно, напевно, могли і добігти, і свою позицію висловити. Я думаю, що навіть тут присутні багато десятків людей і так само, ну, я не думаю, що хтось, хто був зацікавлений, не міг сюди потрапити.

Тому, за великим рахунком, мені здається, що там обговорення є достатньо широким. З іншого боку, так само, ну, обговорення не може бути метою обговорення, тому що будь-який... це ж, дивіться, це ж, ну, якби це системна річ, це так само як приймалося законодавство про акціонерне товариство, так само як приймалися якісь інші речі, які є структурою взагалі законодавчої бази по функціонуванню економіки. І так само, ну, перетворювати це на опитування громадської думки, на мою думку, ну, з моєї точки зору це досить важко і досить безперспективно, тому що, зрозуміло, що в документі товщиною в багато сотень сторінок кожен може свою там, свою позицію мати і до якоїсь конкретної літери і кожен бізнесмен, напевно, дивиться це не статистично, а виключно із своєї власної там позиції.

Мені здається, що інтереси головних інтересантів так чи інакше, вони представлені і як у Верховній Раді, так і в цілому, так і в комітеті, так і тут. Тому в мене з цього приводу немає якихось побоювань. І навіть, більше того, я в деяких випадках бачу, що, ну, моя особиста позиція, що нам би навіть трішки знизити рівень деталізації цього документу, тому що загальна там українська недовіра один до одного призводить до того, що в кодексі є в першому читанні і в поданих правках такі речі як, наприклад, там, збільшення, там, наприклад, ціни при продажу активів відбувається шляхом натискання на кнопку. Я дуже поважаю людей, які подавали такі правки до законопроекту, але мені здається, що це вже трошки надмірно і тоді ми

справді ніколи не завершимо роботу над кодексом. Давайте все-таки якби речі, які є...

ГОЛОВУЮЧИЙ. А там є про те, що на кнопку треба тиснути персонально, а не переключатися?

НЕФЬОДОВ М.Є. Там є, повірте. Я ще раз кажу, я не хочу просто, щоб, не дай Боже, це було сприйнято якось там якось особисто, я просто висловлюю свою позицію, що я б знизив рівень деталізації і все-таки багато технічних речей переніс би на рівень підзаконки, тому що, ще раз, це не тільки закон, важливий закон, який важко змінювати, це – кодекс, який, ну, якби, якщо там будуть закладені якісь технічні речі, то це, може, нам це реально вистріл в колінку.

Я можу привести інший приклад. Ми зараз активно працюємо над переведенням оренди державної землі з аукціонів, які відбуваються в приміщеннях, в електронні аукціони. Наче всі "за", всі підтримують, там якби суцільна перемога. В Земельному кодексі, наприклад, сказано що аукціон завершується ударом гонгу. І ми зараз в ProZorro-продажі симулюємо удар гонгу, він буде звучати. Там обговорюється, що робити, якщо немає колонок, ну, якісь речі... Як на мене, це приклад – це скоріше, ще раз кажу, це не норма, це нормальна увага до нормотворчості. І я дуже звертаюся до шановних народних депутатів не закладати і в цей кодекс особливо, і в інші закони якісь абсолютно технічні речі, які потім не можна виправити, і далі ми всі ходимо, і закон суров, але це – закон.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Коли, на вашу думку - це запитання також і до пані Ковалів, і до пана Віткаускаса, - має бути сказано останнє слово в обговоренні? Ми чули тут Андрія Іванчука, котрий приблизно визначив нам терміни. Коли?

КОВАЛІВ Ю.І. Давайте подивимося: закон в першому читанні був прийнятий ще весною, фактично згідно Регламенту протягом двох тижнів депутати подавали правки, і з того часу, власне, і робоча група, і експерти уже працювали над проектом закону до другого читання. Це з тими понад 800 правок, які подані народними депутатами. Відповідно час уже був і насправді більше ніж 3 місяці, навіть уже з вереснем 4 місяці для того, щоби експерти могли висловити свою думку, могли зв'язатися і з секретаріатом комітету, і з тією робочою групою, яка напрацьовувала.

Ви знаєте, інколи, як це, ідеальне ворог хорошого. І ми можемо ще обговорювати ще наступний рік і сидіти з тим же законодавством, яке у нас є на сьогодні, і мати ті ж результати, які ми сьогодні маємо. Десь приблизно такий приклад у нас був з Законом про товариства з обмеженою відповідальністю, який ми тільки в стінах парламенту рік обговорювали, у нас було і повторне друге читання. І вдалося, на щастя, знайти консенсус, закон сьогодні уже працює, ми бачимо позитивні відгуки від нього. Звичайно, він не ідеальний, і ми плануємо також з комітетом через місяць зібрати вже коментарі практиків-юристів і, можливо, щось дошліфувати. Тому що в першу чергу практика застосування закону дасть нам всім розуміння того, що працює, що необхідно додатково поправити, які норми потрібно буде уточнити. Адже законодавство - це живий механізм, який потрібно обов'язково, ну, практично застосовувати на кейсах і далі просто мати такий, скажімо, установлений період, хоча б раз на півроку збиратися там з юридичною спільнотою, зі спільнотою арбітражних керуючих, якщо це у прикладі Закону про банкрутство, і обговорювати ті поточні питання і проблеми, які виникають з застосуванням закону, щоб потім, і, звичайно, Верховний Суд, і судова система буде формувати абсолютно нову практику. І ми вважаємо, що з прийняттям цього закону важливо буде, і ми попередньо проговорювали це з, власне, з Верховним Судом, це роз'яснювальна велика

кампанія про те, яка ідеологія закону, як його застосовувати для того, щоб потім і судова практика могла швидко підхопити, власне, нові норми цього закону.

Тому, власне, як сказав уже Андрій Володимирович, на початку жовтня комітет планує зібратися і прийняти свої рекомендації парламенту. І ми вважаємо, що жовтень - початок листопада був би, власне, ідеальним часом для прийняття цього закону.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Пане Віткаускас, для вас дещо переформулюю запитання. За міжнародним досвідом, наскільки швидко і наскільки ретельно подібні законодавства впроваджуються?

ДОВІДАС ВІТКАУСКАС. Ну, если смотреть на сами эти законопроекты, как они подготавливались, дискуссии, наверно, шли чуть-чуть, я бы сказал, с таким оттенком быстроты, который, конечно, не всегда позволял, может быть, хороший и полноценный анализ. Мы видим в любом случаи на основе сегодняшних, на объёме тех предложений, которые в Раде рассматриваются, что, действительно, попытка есть хорошая в направлении совместимости с европейскими лучшими практиками сделать процедуры более эффективнее, быстрее и, конечно, думать про этот очень тонкий баланс, с одной стороны - свободы бизнеса, с другой стороны - ответственность перед кредиторами. И здесь однозначно, а интенции законодателя очень хорошие. С точки зрения конкретных положений регулирования, практика, наверно, покажет, насколько они будут эффективны.

Я обозначил в своем выступлении несколько отдельных пластов, которые, я думаю, будут дополнительно важны наряду с вступлением в силу

законопроектов, связанных и с, например, продажами, и с реестрами и так далее. То есть нужны будут комплексные обеспечительные меры, действительно, для того, чтобы система заработала.

Я, наверное, забыл отметить, но тоже про это уже говорилось, работа с коммерческими судами, с хозяйственными судами должна будет проводиться однозначно с точки зрения обучения. Мы понимаем, что в Украине очень часто быстро опускаются законопроекты, это чуть-чуть другой подход, чем в большинстве европейских юрисдикций, это ставит большую проблему перед судьями.

Не забывайте, что каждый новый закон – это новая проблема в практике, это новые подходы, которые должны разрабатываться. И очень часто в Украине мы, работая с правосудием, видим, что судьи в таком иногда появляются в сложном положении, когда им нужно за три месяца переучивать все в определенной отрасли. И здесь, я надеюсь, что так не будет, поэтому я бы чтобы... подсказал и предложил бы для того, чтобы, действительно, хорошо подготовиться к внедрению законов, это начать работу с хозяйственной юрисдикцией уже сейчас. Я уверен, что со стороны Верховного Суда будет достаточно лидерства в этом плане, и подготавливать обучающие программы, их улучшать, идти в глубину определенных проблем, может быть, с которыми суды столкнутся или можно сейчас уже предвидеть, столкнутся практикой. Поэтому не забываем... мой главный посыл: не нужно забывать про имплементацию, и особенно про роль правосудия и судебной власти во всех этих механизмах, о которых мы сейчас дискутируем.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Незабаром буде надано слово для репліки, на що ми отримали заявку. Але перед тим стисло знову-таки всі учасники, будь ласка, якщо вже мова зайшла про впровадження законів, на вашу думку, скільки потрібно для того, щоб закон цей в разі його ухвалення набрав чинності і був впроваджений?

Будь ласка.

НЕФЬОДОВ М.Є. Давайте, я зі свого боку можу сказати, що зважаючи на обсяг закону і кількість необхідної підзаконки, я думаю, що півроку - це досить реалістичний термін. Швидше – це, чесно кажучи, мені в це віриться важко, за півроку точно можна зробити.

Те, що стосується... ну, там той блок, який стосується Міністерства економіки знову-таки по продажу активів боржників, ми точно будемо пропонувати взяти вже працюючу підзаконку по приватизації, нічого не вигадувати, і відповідно це можна зробити протягом кількох місяців. Тому що я сподіваюся, що весь цикл там суперечок, сварок, переконань і так дал, ми пройшли і на практиці довели, що все працює непогано.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Пані Юлія ваша думка щодо набуття чинності і впровадження?

КОВАЛІВ Ю.І. З практики, я тут підтримую Максима, насправді шість місяців – це, я би сказала, напевно, такий реалістичний строк від, власне, прийняття закону до його набрання чинності, для того щоб були і сформовані підзаконні акти.

І, власне, ми плануємо і з експертами проведення вже низки круглих столів по прийнятому закону, для того щоб і юридична спільнота, і спільнота арбітражних керуючих, і, власне, те ,про що я говорила, і суди змогли ознайомитися з текстом, змогли більш глибоко... тому що у нас, як правило, є проблема: багато обговорюють, багато пишуть, але ніхто... як би кількість, відсоток тих, хто прочитає текст, менше ніж 10 відсотків.

І тільки, коли... але при тому дуже багато експертів і дуже багато коментарів, не читаючи, як правило, закон. А от коли закон вже

проголосований, власне, тоді, як правило експерти починають його читати, починають з ним знайомитись, задавати питання. Тому, власне, 6 місяців - це той строк, який дозволить, з однієї сторони, розробити і прийняти підзаконні акти, з іншої сторони, власне, провести таку роз'яснювальну кампанію тим, хто недочитав, тим, хто десь полінувався прочитати його на етапі підготовки проекту, для того щоб адекватно уже його застосовувати на практиці.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Пане Віткаускас, щось додати хочете?

ДОВІДАС ВІТКАУСКАС. Я бы добавил абсолютно, что подготовительная работа однозначно нужна, важна. Вообще, мы считаем, с точки зрения европейских подходов к законотворчеству она должна быть составной частью. Вообще это подготовленные к законодательству, вся нормативная база должна пересматриваться до того, пока законы вступают в силу. В Украине не всегда мы в таком положении, они всегда думают, что это плохо, потому что иногда, действительно, после только вступления закона мы полностью видим стыковки, и нестыковки, и пробелы. И поэтому подтачивать нормативную базу можно и после этого, но, конечно, думать об этом надо.

И опять же, мы уже говорили, я особенно важную роль для судебной власти и правосудия, включая профессию арбитражных управляющих, для практического и эффективного исполнения. И не будем забывать, что тоже очень много частных субъектов будут прямо этими законами, их права и их обязанности будут прямо абсолютно изменены. Поэтому нужно думать про том, как информировать с точки зрения коммуникационной тех частных субъектов, которые будут участвовать в процедурах банкротства.

И здесь мы говорим, может быть, и о кредиторах, разных группах кредиторов, может быть. Однозначно здесь один из подходов в Европе,

который применяется, - это так называемые путеводители, или гиды-практики по законодательству. Я думаю, в этом плане они будут очень полезны как рычаг доступа к правосудию, доступа к лучшей коммуникации. И о коммуникации тоже нужно не забывать.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Не дарма тут лунає слово "правосуддя", думають про це.

І репліку має Володимир Погребняк, він суддя Касаційного господарського суду в складі Верховного Суду і секретар палати з розгляду справ про банкрутство. Пане Володимире!

ПОГРЕБНЯК В.Я. Дякую.

Шановні учасники заходу, все, що було сказано стосовно важливості ролі судової системи і суддів, - це все так. І я з приємністю бачу тут дуже багатьох суддів. Ну, переважна частина суддів, які займаються розглядом справ про банкрутство, я особисто знаю всіх колег. Також я бачу тут, в цій залі, дуже багато фахівців із числа арбітражних керуючих, а також із числа представників, які приймають участь в судових засіданнях на будь-якому рівні, в тому числі у Верховному Суді. І я думаю, що в сукупності всі колеги знають, що ті наміри і ті очікування від... Вірніше, очікування від дії закону, які сформовані в його тексті, не зовсім потім корелюють з тим, що відбувається в судовій практиці, на жаль. І для ілюстрації просто декілька цікавих таких фактів.

Якщо ви знаєте, статистика, і ви знаєте, що законопроект розроблявся, це вже третій, вірніше, навіть четвертий законопроект в сфері банкрутства. І така от просто для цікавості статистика. Станом з 2011 року, коли діяла ще друга редакція закону, і до 2017 року просто спрямованість, реальна спрямованість дій норм закону і разюча відмінність від того, що ми очікували, що ми закладали. Так от, станом на 2011 рік було порушено 10

тисяч 382 провадження у даних справах, а в 2017 році – 1 692. Із кінцевих результатів, якщо поррахувати кількість справ, то перед цим голова комітету говорив, що 97 відсотків закінчується ліквідацією. Ну, десь приблизно так воно і є.

Тобто фактично ми завжди повторювали як мантру про те, що метою нашої роботи, метою роботи законодавця, всього суспільства є відновлення платоспроможності боржника, врятування суб'єкта господарювання. Насправді ж ми працюємо виключно на ліквідацію. 97 відсотків у нас іде підприємств - суб'єктів господарювання на ліквідацію. Причому, скажімо так, є певні негативні тенденції стосовно того, що інструментарієм закону користуються не зовсім добросовісні суб'єкти господарювання, які, таким чином, намагаються уникнути відповідальності за виконання грошових зобов'язань, податкових зобов'язань. Власне, там деяка частина існує знищення конкурентів, ну, незначна. Але це також такі прояви є. І тому, шановні колеги, у нас як у суддів, які займаються цими справами, у нас також дуже великі очікування відносно позитивного ефекту. І ми зі свого боку готові очолити і процес навчання, і підготовки суддів у всіх регіонах.

Стосовно того часу, коли закон набере чинності і стосовно строку набрання або періоду. В тих "Перехідних положеннях", які ми бачили раніше, було передбачено рік. Я думаю, що десь приблизно на цей рік і необхідно орієнтуватися.

Нам би ще хотілося, щоб в "Перехідних положеннях" було більш чітко виписано дію цього закону відносно кола осіб і часу. Тому що сьогодні ми маємо ситуацію, коли фактично в країні діє дві редакції Закону про банкрутство – діюча і попередня. Якщо ми приймемо закон, якщо він буде прийнятий і не буде врегульовано, яким чином він поширює дію, то може статися така ситуація, що буде діяти три редакції вже. Що спричиняє, і сьогодні це спричиняє дуже великі незручності. І я думаю, це треба врахувати.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякуємо, пане Володимире.

Я сподіваюсь, що це не замінює вашу участь у дискусії?

ПОГРЕБНЯК В.Я. Ні, ні в якому разі.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Чудово.

Олександра Кужель, народна депутатка. Будь ласка, до 5 хвилин.

КУЖЕЛЬ О.В. Дуже дякую.

Не виступ, а питання. 100 відсотків підтримую. Продовжуючи виступ представників суддів, хочу сказати, що найголовніше, чого немає в законі, що завжди банкрутство – це оздоровлення.

Я, коли почалась незалежна Україна, три роки боролась з Кабінетом Міністрів для того, щоб змінити департамент по запобіганню банкрутства (була - агенція), по запобіганню замість... Іноземці всі питали: "Чого запобігаєте оздоровленню? Ну, як це може бути?" Три роки ми не могли це змінити. Але в законі, і я підтримую пана суддю, в тому, що у нас йде ліквідація. У нас практично всі директора підприємств, що не робить держава, а держава повинна вчити, що банкрутство – це є оздоровлення. Повірте, на власній історії, я дуже багато людям допомагала, яким розповідала. Вона каже: "Все, закриваю бізнес". Я говорю: "Об'являй банкрутство". А вона каже: "Да ти що, це ж кошмар!" Потім телефонує: "Слухай, я живу, я живу, я працюю, у мене все нормально". Тобто немає такої культури і в законі її немає. У нас більшість закону – це ліквідація.

Питання, сто відсотків підтримую, що діє два закони, і тому я написала: спадщина банкрутства. Тобто все, що стало за ці роки, хто її зробив ревізію... Ви знаєте, що я зустрічаюсь зараз по селах з ліквідаторами, які 25 років ліквідують колгосп. Вони ніколи його не ліквідують, вони на ньому

заробляють.

В більшості заставити ліквідатора закрити банкрутство – це забрати у нього бізнес. Ліквідатор не контрольований і не зацікавлений, управління Мінекономіки не цікавить, як працювати з ліквідаторами. Або лішають просто тупо ліцензії, якщо хтось "заказав" його, але контролю немає. І тому спадщина банкрутства і відношення з арбітражними різними керуючими, їх відповідальність і терміни, якщо він не допомагає вижити і почати заново, то це не арбітражний керуючий. Це, прошу прощення, похоронная команда.

Друге питання, яке не виписано в законі, яке я пройшла, як державна людина. Більшість підприємств України вкрадені в держави через липове банкрутство. Вкрадені в державі через липове банкрутство.

Останній приклад, який особисто я втручалась, коли підприємство, яке належало Міністерству оборони, мені передали в управління в 2009 році, в якому його банкрутувало - а это склады были, маленькие склады возле 7 километра Одессы, заметите? - но их банкрутировала команда Юры Иванющенко за нерасплату по углю, якого там ніколи не було.

Дякую урядовцям, які допомогли мені виграти суд про липове банкрутство. Я зберегла державі її власність, і знаєте, що виникло? Липове ПДВ, яке терміново було треба сплатити як би за те, що тепер это есть доход этого предприятия. А не было и расходов. І директору ставили кримінальну справу. Це є питання які, якщо ми не врегулюємо, ми залишаємо достатньо корупційну, достатньо неврегульовану, а значить, і непрозору систему.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пані Олександра, дякуємо, час у нас.

КУЖЕЛЬ О.В. Я все, закінчила. Я якраз закінчила. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так, дякуємо.

І Юлія Ковалів хоче.

КОВАЛІВ Ю.І. Дуже дякую. І дуже влучні коментарі.

Насправді ті, власне, підняті ті проблеми, про які ми от з Максимом стикалися, і Міністерство економіки, до речі, зі всіх 3,5 тисяч державних підприємств близько тисячі фактично тих, хто знаходиться в процесі банкрутства і ліквідації, це тільки державний сектор, а частина з них є липовим банкрутством, частина з них є, як це, безхозним управлінням, різні причини. Але, власне, якщо подивитися про відповідальність, у нас є в Кримінальному кодексі на сьогодні відповідальність за доведення підприємства до банкрутства. І, власне, є питання тут скоріше роботи правоохоронної системи, їх бажання довести це.

Але що додатково дає новий кодекс про банкрутство? Власне, в можливості захистити підприємство і його кредиторів від так званого, як говорила пані Кужель, липового банкрутства. Мова іде про можливість скасування правочинів або таких операцій боржника з пов'язаними особами, які мали місце протягом останніх 3 років. Якщо фактично підприємство доводилось до банкрутства шляхом таких транзакцій, то ці транзакції можуть в процедурі санації чи банкрутства бути скасовані і відмотані назад...

КУЖЕЛЬ О.В. *(Не чути)*

КОВАЛІВ Ю.І. Дивіться, на сьогодні ми пропонуємо це, власне, кодексом про банкрутство як захист прав кредиторів. Якщо треба додатково нам доопрацювати це питання з податковою, ми якраз маємо в часі, власне, сьогодні почали цю дискусію для того, щоб зрозуміти, де є ще додаткові речі, які треба доопрацювати. Тому частина є, якщо потрібно зараз там сідати, допрацьовувати, щоб це працювало з точки зору Податкового кодексу, це дуже слушне зауваження для того, щоб воно все в комплексі працювало.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже дякую, пані Юлія.

І цим ми підбиваємо ризику під І Секцією, нагадаю, це роль реформи банкрутства і так далі. Дякуємо.

В нас наступна Секція має назву: "Міжнародний досвід та проект Кодексу України з процедур банкрутства (реєстраційний номер 8060).

Я прошу учасниць і учасників попередньої дискусії звільнити місця для учасниць і учасників наступної дискусії.

Я запрошую до центрального столу Шанду Де Лонг, вона старша радниця Міжнародного валютного фонду з корпоративного банкрутства. Майкла Ведера – експерт Міжнародного валютного фонду з банкрутства. Буде також Ваге Варданин – провідний спеціаліст фінансового сектору у рамках глобальної практики з фінансів та ринків у справах Білорусі, Молдови та України Світового банку. І Олена Колтко спеціалістка фінансового сектору Світового банку з корпоративного банкрутства та прав кредиторів. Прошу пані і панове. У нас....

І у нас на цю дискусію заплановано 1 годину і 20 хвилин, себто 80 хвилин, до 12:30. Це дає змогу дати всім нашим учасницям і учасникам по 12 хвилин. Я вважаю, 12 хвилин - і потім ми послухаємо реакцію наших шановних учасників на ваші виступи і поговоримо впродовж дня про наші питання, які ми обговорюємо. Чи добре? Добре.

Шандра Де Лонг, Старша радниця Міжнародного валютного фонду з корпоративного банкрутства.

ШАНДА ДЕ ЛОНГ. Я дуже дякую вам. Я хотіла б запитати: українською мовою чути мене? Так. Так, дуже добре. Дякую. Дякую всім.

Усім доброго ранку, бачу знайомі обличчя. І хотіла б знову подякувати вам за те, що запросили до України. Мене звати Шанда де Лонг, я правник,

працюю в Міжнародному валютному фонді. І працювала з питань реформування в галузі неплатоспроможності з 15-го року в Україні, здається, і мені обіцяли, що це моя остання подорож до України. Тобто я сподіваюся, що закон буде прийнято. Мені дуже подобається приїздити і працювати в цій країні.

Я б хотіла трохи поговорити, коротко дуже, коротко поговорити про роль МВФ у реформуванні цієї галузі в Україні, чому Міжнародний валютний фонд піклується про це і бере участь у цій роботі. І потім хотіла кілька слів буквально сказати про зміст.

Перше. Це наступне. Для тих, хто не знає, прийняття цього закону про неплатоспроможність було умовою програми Міжнародного валютного фонду і залишається умовою надання коштів з боку фонду. Таким чином, ми вважаємо це, звичайно, великим кроком вперед, і дозвольте сказати чому.

Зазвичай Міжнародний валютний фонд працює у галузях корпоративної неплатоспроможності і корпоративного банкрутства з 90-х років, коли ми визнали важливість цього напрямку у зв'язку з азійською фінансовою кризою, і з тих часів ми продовжуємо цю роботу. Ми знаємо про фінансову кризу 2008 року, надзвичайно потужна криза, яка підвищила важливість реформи в галузі неплатоспроможності в Європі.

Україна не єдина країна, яка має ці проблеми, вона є частиною європейської спільноти, яка намагається отримати кращу правову базу неплатоспроможності в корпоративному секторі і таким чином забезпечити посткризові заходи відродження і розвитку.

І, таким чином, кілька слів, будь ласка, якщо дозволите, чому цей закон, який функціонує належним чином, є важливим. Перш за все, він зміцнює дисципліну між підприємствами секторів економіки, реальної економіки. І потім він забезпечує вартість активів банків, оскільки банки можуть стягувати відповідно з боржників. Він впливає на фінансовий ринок, бізнес і підприємства можуть отримати кредити, фізичні особи можуть отримати

кредити і, звичайно, кредитний ринок і вторинний ринок кредитів також розвивається і, мені здається, це є важливою рисою українського ринку.

Крім того, приватні кредитори знають про ризики і можуть управляти кредитними ризиками і, нарешті, якщо ми говоримо про державні підприємства, якщо ці підприємства підкоряються загальному законодавству, це є ознакою того, що усі грають за однаковими правилами.

І, зазначивши це, дозвольте мені поговорити про проект, про який ми говоримо. Цей проект намагається вирішити проблеми, наявні проблеми у відповідній галузі в Україні. І я хотіла б сказати, що певні переваги, які ми маємо у цьому законі: кращий баланс забезпечення прав кредиторів, правила, які дозволяють прискорити процес. Ми вже говорили про те, наскільки дорого коштують ці процедури, скільки часу вони забирають, забезпечення електронної системи проведення аукціонів, про що вже говорили. І перший раз в українській історії фізичні особи можуть реструктурувати власні борги. І саме тому ми підтримуємо проект закону і все.

Таки хотіла б також кілька застережень, якщо дозволите. Також приєднаюсь до колеги і можу сказати, що, звичайно, як ця система має дві частини: правова основа і реалізація закону. Звичайно, важливо прийняти закон, але це тільки перший крок, перший крок на важкому шляху. Я думаю, усі учасники з цим погодяться, і усі знають.

І нарешті хотіла б одне слово сказати для того, щоб надихнути і підтримати вас. Україна не є єдиною країною. Мій колега експерт Міжнародного валютного фонду пан Ведер також є експертом Європейської комісії і практиком, а також освітянином у правовій галузі в Нідерландах, він може поділитися європейським досвідом. І ми хотіли б підкреслити знов-таки, це надзвичайно важлива і складна галузь реформи, правової реформи. Велика кількість європейських країн, і я працювала в цих країнах, намагалися здійснювати реформу. Це нелегка реформа, вона вимагає кооперації, співпраці між урядом, між корпоративним сектором і урядом, і

різними державними організаціями.

Я три роки працювала в Україні, і я знаю, що ви продовжуєте цю співпрацю для того, щоб завершити прийняття цього закону.

Дуже дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я вам дуже дякую.

Майкл, наступний експерт, він також експерт Міжнародного валютного фонду. І я запрошую його говорити впродовж його хвилин.

МАЙКЛ ВЕДЕР. Я дуже дякую. Я намагатимуся використати менше, ніж 12 хвилин. Дуже дякую вам за те, що запросили. Для мене честь бути з вами.

І дозвольте мені прямо до справи перейти. Світовий банк публікує свій звіт, про нього вже говорили кілька разів, про легкість ведення бізнесу. І один з десяти показників - це врегулювання неплатоспроможності. Звичайно, це є причиною, чому врегулювання неплатоспроможності, як Шанда вже говорила от тільки що, згадувала важливі аспекти пов'язані з цією проблемою. Але це все прив'язується до факту, що прозора система є важливою для забезпечення економічного зростання. Як Шанда говорила, це стосується як закону, так і реалізації закону на практиці, практиками, судами, суддями і у партнерстві, яке забезпечує досягнення цілей у цій галузі, ліквідації або реорганізації суб'єктів економіки.

Таким чином, законодавство щодо реструктуризації, щодо врегулювання неплатоспроможності, звичайно, допомагає кредиторам, запобігає ліквідаціям, які не є необхідними, ліквідації підприємств, які, можливо, мають фінансові проблеми, проте є життєздатними, максимізуючи надходження кредиторів і запобігаючи безробіттю, зростанню безробіттю і всіх цих негативних наслідків безробіття на соціальне життя і економіку.

Таким чином, це є причиною, чому велика кількість європейських країн,

зокрема за часів європейської кризи або після європейської кризи, реформували законодавство про неплатоспроможність. І Європейська комісія активно просуває і підтримує реформування правової бази, що регулює врегулювання неплатоспроможних підприємств, враховуючи високий рівень неякісних кредитів, неякісної заборгованості у деяких країнах, що, звичайно, необхідно брати до уваги, намагаючись підтримати місцевий бізнес.

Таким чином, більшість, якщо не усі ці реформи, які здійснюються в європейських країнах, покликані зміцнити механізм реорганізації і Європейський Союз намагається великою мірою перейти від ліквідації як можливості неплатоспроможних компаній, від ліквідації до реструктуризації, до оздоровлення компаній, враховуючи життєздатність компаній, можливість проведення, здійснення діяльності у майбутньому. І дуже добре, я бачив пропозиції, я бачу, що Україна рухається у тому ж напрямку.

Таким чином, кілька слів хотів би сказати про те, як певні компоненти проекту 8060 імплементуються у Європі. І я можу одразу сказати, що загалом цей проект слідує тенденціям і напрямкам, які наразі мають місце в Європейському Союзі. Реорганізація підприємств, по-перше, і, по-друге, увага приділяється також фізичним особам.

І я хотів би торкнутися двох речей для того, щоб не заглиблюватися більше в інше питання. По-перше, я побачив у вашому законопроекті, я думаю, що це стаття 5-а або 6-а, що режим для досудових процесів буде посилюватися. Це повністю відповідає, стаття 4, пробачте мене, я погано розбираюся в числах, я юрист, пробачте. І тому посилення цих механізмів повністю відповідає тому, що відбувається в інших місцях в Європі. І якщо ми не будемо заглиблюватися в деталі, то причина цьому дуже зрозуміла – це все стосується того, що ви втручаєтеся заздалегідь. Якщо ми говоримо про неплатоспроможність, то вже нічого, немає чого реструктуризувати. Якщо існують фінансові труднощі і здається, що неможливо уникнути банкрутства, то вам необхідний швидкий та незатратний механізм для того, щоб

реструктурувати борги тієї компанії. Чому рано? Для того, що все ще є гроші для того, щоб реструктурувати компанію для того, щоб надалі вести бізнес, тому це дуже важливо.

Тому, я думаю, що це дуже важливий момент, що Україна рухається в цьому напрямку. І також це є ключовим питанням, ключовою директивою, яку опублікувала Європейська комісія приблизно в кінці 2016 року, яка зараз проходить через законодавчий процес європейської... Європи. І зараз у держав ще немає цього, але там на даний момент розглядається питання досудової процедури банкрутства.

Я можу сказати, що на минулому тижні уряд Великої Британії підтвердив, що, незважаючи на те, що, як я вам можу зазначити, що у Великій Британії одна з найбільш успішних законодавчих систем стосовно банкрутства, вони збираються посилити заходи щодо запобігання банкрутства боржника та позасудові процедури, якщо кредитори та боржники обговорюють план серед іншого.

Що... Дуже добре, я вкладаюся в час. І ще один момент, і тоді я перейду до питання банкрутства фізичних осіб. Це те, що, якщо я правильно розумію законопроект, він дозволяє, що такий план, що не є обов'язковим планом, який стосується всіх кредиторів. Певних кредиторів можна залишити поза схемою цього плану, щоб вони могли отримати повну компенсацію, повну виплату.

Але, можливо, я щось неправильно зрозумів. Тому що бачу, що люди... І це буде дуже, це було б дуже позитивно, якщо б саме такі положення існували. Коли існує фаза до банкрутства, коли ще не почались судові процедури, щоб були механізми для того, щоб вирішити ті питання, з якими стикаються. Тому що в багатьох справах про реструктуризацію у вас нема проблем з кредиторами. Вам необхідно, щоб вони діяли.

Але у вас є питання з отримувачами, з держателями облігацій, які хочуть отримати свій борг. Тому я дуже підтримую це посилення позасудових

процедур.

І я хотів би сказати декілька слів стосовно банкрутства фізичних осіб. В 2016-му в Університеті Лінц за підтримки Європейської комісії провели дослідження. І серед іншого вони говорили про доступність прощення боргу в державах-членах. І з цього дослідження було очевидно, що у всіх держав-членів були якісь механізми для прощення боргу для підприємців. І у більшості, але не у всіх державах-членів був механізм для того, щоб забезпечувати прощення боргу для споживачів, для фізичних осіб.

Тому була така дихотомія. Я думаю, що в 2016-му Болгарія, Хорватія та Мальта ще не мали механізму прощення боргу для фізичних осіб. У всіх інших державах-членах існувала система прощення боргу для фізичних осіб.

Дуже багато було чого написано та сказано про важливість прощення боргу для фізичних осіб. І це було підтверджено дослідженням Світового банку 2013 року стосовно поводження щодо банкрутства фізичних осіб. Але я думаю, що давайте приймемо до уваги той факт, що фізичні особи не як компанії, вони не вмирають після ліквідації всіх активів. Коли компанія ліквідується... Компанія ліквідується, а фізична особа продовжує існувати. І всі, у більшості, якщо не у всіх європейських юрисдикціях, фізичні особи не повинні бути закриті у борговій тюрмі. Можливо, що таке існувало за часів Діккенса, але зараз це буде не гуманно у сучасних реаліях.

Але це питання не лише гуманного ставлення стосовно того, щоб надавати прощення боргу, це також має сенс з точки зору економіки. Якщо існує надзвичайна заборгованість, то одразу втрачається продуктивність у великому секторі суспільства, коли люди страждають від надзвичайної кількості боргу. Коли ми говоримо про захист інтересів кредитів бізнесу, також не треба брати до уваги елементи фізичної особи. Тому необхідно, щоб існували механізми, які б давали можливість прощення надзвичайно великих боргів для фізичних осіб.

Існує також моральна загроза, яка відбувається у тому, що при

реструктуризації бізнесу... Але реструктуризація бізнесу не повинна перешкоджати законодавцям застосовувати заходи, які мають економічний сенс та які є гуманними. І є декілька можливостей, які є доступними, і це показується на прикладі Європейського Союзу, як можна справитись з цією моральною загрозою. Один приклад – це видати дуже серйозні та строгі умови для фізичних осіб, щоб застосувати процедуру банкрутства, якщо це не фіктивне банкрутство, це ті борги, які особа набула, якщо вона вела себе добросовісно. Але, наприклад, якщо виявляється, що ці борги були фіктивними і це було... і фізична особа вела себе недобросовісно, то обмежується прощення боргу, що є доступним. Це вирішує суд.

Наприклад, за вирішенням... що, наприклад, ця особа не має права на прощення боргу. І я думаю, що я можу зупинитися тут. Просто, щоб сказати, наголосити ще раз на тому, що я вже сказав, що прощення боргу для фізичних осіб не повинно стосуватися тільки продажу активів, але це є важливим, і Шанда наголосила на цьому. Але ще треба взяти до уваги держателів облігацій, потрібно звернути на корпоративну сторону питання, ми не можемо дивитися тільки на акціонерів, тільки на... Про робітників - ні, вони всі є учасниками процесу, і це все стосується фізичних осіб, і для того, щоб фізичні особи могли отримувати ефективно прощення боргу. Я думаю, що Україна рухається в цьому напрямі.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Ви також дуже добре висловилися і в рамках часу, і в рамках змісту. Тому дуже вам дякую.

... є провідним спеціалістом стосовно фінансів та ринків Світового банку щодо Білорусії, Молдови та України.

ВАГЕ ВАРДАНЯН. Дуже дякую вам, колеги, що дали можливість висловитися сьогодні. Я не юрист, я є фахівцем у сфері фінансової сторони питання. І я б хотів сказати, чому ця реформа є важливою для фінансової

системи в Україні.

Одне з важливих питань, на яких наголошує Світовий банк, це для того, щоб надати нової сили можливості надавати кредити в Україні. Якщо ви подивитеся на банківську систему в Україні, у банків більш ніж половина портфелів - це нефункціонуючі кредити. І в основному це корпоративні кредити. Я можу сказати, що, якщо це не вищий рівень нефункціонуючих кредитів у світі, але один із найбільш високих.

Як вже було зазначено, якщо існує збалансований підхід для того, щоб вирішити це питання в країні, то більше вірогідність того, що в Україні буде посилена можливість надавати кредити. І ця реформа є дуже важливою для того, щоб посилити можливість надавати кредити. Якщо банки будуть мучатися з 55 відсотками нефункціонуючих кредитів, то вони не зможуть надавати більше зусиль для того, щоб надавати нові кредити.

Рік тому ми провели багатостороннє дослідження нефункціонуючих кредитів в Україні, що було під егідою Європейського центрального банку. І є 17 ключових принципів, які також присвячені юридичному, судовому, позасудовому процесу. І в Україні в середньому існують серйозні прогалини між правовою базою та її імплементацією. і два з цих ключових принципів є корпоративне банкрутство та банкрутство фізичних осіб.

Наші колеги проводили це... працювали тут більше трьох років. Ми, може... ми приєдналися приблизно рік тому. Що ми можемо сказати? Це те, що ці реформи повинні розглядатися як частина більш широкої реформи. Найбільш... останній момент - це, що український парламент прийняв, якщо я не помиляюся законопроект 6027, який був спрямований на те, щоб вирішити іншу проблему: для того, щоб був прийнятий законопроект 8060... 6080.

Тому я повністю погоджуюся з тим, що якщо ми говоримо про неплатоспроможність фізичних осіб, це повністю нова нормативно-правова база, і тому ще необхідний час для того, щоб імплементувати її. Існують

ризиками, щоб не зловживати новою правовою базою, яка може вплинути на банкрутство фізичних осіб. Але я можу сказати, що мої колеги також проговорять про це питання. Ці ризики в інших країнах, як правило, не дуже високі. І я сподіваюся, що в цій банківській системі не буде великої фіктивної кількості таких процедур.

Найбільш важливий момент для нас з перспективи банківської спільноти, як вже зазначалося декілька раз, - це збалансований підхід щодо прав кредиторів. Ми чуємо багато історій, багато чуток, що сучасна система використовувалася неправильно і для того, щоб люди могли починати ефективне банкрутство, і в деяких банкрутствах у забезпечених кредиторів не вистачало голосів для того, щоб забезпечити свої інтереси. І ми дуже віримо в те, що новий закон вирішить це питання. І ось чому ми дуже сподіваємося, що новий проект вирішить це питання і посилить також можливість банків і з іншої сторони, щоб обидві сторони правовідносин знали правильний баланс.

Інший важливий момент, який був обговорений – це новий підхід для реструктуризації. Ви всі знаєте, що приблизно 2 роки тому був прийнятий Закон "Про фінансову реструктуризацію" для особливо багатостороннього кредитування. І на той момент дискусії ми намагалися заторкнути також статтю 6-у, яка, я розумію, зараз в проекті є статтею 4-ю, що дозволяла використовувати цю правову основу реструктуризації як частину процедури банкрутства.

Ми розуміємо, що з багатьох причин вони не говорили в дуже широкому контексті про цю проблему, але зараз стаття 4 намагається підняти це питання та, можливо, навіть надати можливості реструктурувати кредити, які нададуть більше зацікавленості банкам та боржникам для того, щоб реструктуризувати, а не звертатися до процедури ліквідації. І ту статистику, яку зазначив колега, більш ніж 90 процентів справ стосується ліквідації - це дуже висока кількість.

Що стосується декількох питань, які були обговорені, важливе питання для нас, яке було заторкнено паном Нефьодовим, ми дуже сподіваємося, що цей процес буде максимально прозорий і він надасть можливість багатьом учасникам. Тільки таким чином ми можемо зрозуміти, щоб була не тільки одна сторона, а щоб було багато сторін і щоб була конкуренція, і тоді є більша вірогідність ефективного його використання.

Було багато було зазначено про фазу імплементації, коли закон слід прийняти. Ми дуже сподіваємося, що зусилля необхідно спрямовувати, я маю на увазі з боку міжнародних фінансових установ, на підтримку розробки вторинної регуляторної бази, вторинної нормативної бази, на підтримку реалізації цього закону. Це є надзвичайно важливим. І ми беремо участь в інших видах діяльності, в тому числі в регулюванні неплатоспроможності банків.

Працюючи з суддями в адміністративних судах, які розглядають випадки настання неплатоспроможності, випадки банкрутства, і ми бачимо певний брак розуміння. Я там не пам'ятаю цифри, десь 30-40 відсотків хотіли б поліпшити наші зусилля разом з іншими донорами з метою підтримки рівня розуміння і рівня знань нового законодавства і нового закону. І якщо б ми могли це зробити, ми могли би поліпшити процес реалізації закону.

Дві хвилини, в мене вже нічого немає і додати. Дуже дякую вам.

Хотів би тільки додати, що ми бачимо цей закон як частину ширшої картини. Цей закон допоможе банкам надавати кредити. Він не стосується тільки банкрутства. Великі зусилля докладаються у контексті документу 6080 банкрутству, але це частина комплексного процесу, у тому числі оподаткування, деякі проблеми вирішено, деякі проблеми залишається вирішити і, як я казав, це необхідно докласти великих зусиль для цього.

Я тут, думаю, припиняю свою промову. Я вам дуже дякую. І хоті в би надати можливість поговорити колезі, він – юрист. І міг би потім відповісти на будь-які запитання. Дуже дякую. Я впевнений, що запитання будуть. Пані

Олена є правником, і вона також працює у Світовому банку. Я вам дуже дякую. Дякую. Дякую.

КОЛТКО О. Мене звати Олена. І я спеціаліст фінансового сектору Світового банку, я працюю у галузі фінансової сфери, посилення конкурентоспроможності, інновацій, у тому числі з питань інфраструктури. І не для того я кажу вам це, для того щоб справити враження на вас, а просто хотіла б сказати, як банки бачать це... вплив цього закону, як Шанда говорила, це стосується доступу до фінансових ресурсів, до залучення, до інклюзії, як ми кажемо, до можливостей підприємництва, впровадження інновацій.

Я хотіла б, намагаюся не повторювати те, що доповідачі вже говорили до мене, проте це не так легко, то пробачте, якщо повторюватиму.

Ми говорили про банківську сферу, ми говорили про те, що банки приймають цю реформу, і вони висловлюють думку щодо підтримки з боку Міжнародного валютного фонду, Світового банку цього процесу, оскільки це складний процес, процес складний, процес складається з багатьох компонентів. І ми хотіли б запропонувати нашу підтримку і поділитися нашим досвідом. Майкл ділився досвідом реалізації цього закону в контексті європейських практик. І я могла б поговорити про те, яким чином цей закон стосується діяльності Світового банку на міжнародному рівні певною мірою, оскільки ми працюємо на міжнародному рівні, ми працюємо не тільки в Європі і не стільки в Європі, але в інших країнах, які мають східні проблеми. То ми могли б поговорити про найкращі міжнародні практики, якими вони є і чого вони навчають нас. Ми могли б також поговорити про фактичні документи, які стосуються врегулювання неплатоспроможності і принципів Світового банку щодо врегулювання неплатоспроможності режиму кредитування і якими можуть бути положення цього законодавства. У нас є документи, які пропонують певні рішення і певні думки щодо того, що

спрацьовує, що не спрацьовує. І, як Майкл казав, фокус і основна увага в Європі приділяється реструктуризації підприємств. І ми кажемо, що необхідно підтримати життєздатний бізнес. Ми намагаємося використовувати різні підходи навіть в Європі, це розвинути країни, проте ми намагаємося застосовувати різні підходи, різні організаційні підходи, рятуючи життєздатний бізнес. Але як нам вирішити, який бізнес є життєздатним, який – ні. Ще необхідно довести для того, щоб довести життєздатність бізнесу. Якщо він життєздатний, що необхідно зробити, що необхідно підтримати, щоб підтримати цю життєздатність. А якщо він не життєздатний, як ми визначаємо це? Тобто велика кількість проблем, на які необхідно звернути увагу. Ми говоримо про стандарти, коли компанія може подати заявку на реструктуризацію. Які шляхи реструктуризації, реструктуризація неплатоспроможних компаній, реструктуризація банкрута - це також є важливим моментом, оскільки час є важливим моментом, Майкл про це говорив. Інколи нам необхідно робити речі раніше, інколи нам необхідно робити певні речі вже на пізньому етапі, коли починається процес банкрутства, коли починається процес регулювання неплатоспроможності. І тут діють різні правила, які дозволяють кредиторам, і практикам, і управителям, і суддям знайти найкраще рішення для кожного індивідуального випадку.

Ми також говорили про дослідження в Україні. Ці процедури, ці процеси, потребують великого часу, занадто довгого часу. І велика кількість випадків означають реструктуризацію, тобто велика кількість часу присвячується тому, що, можливо, і скоріше це все не спрацьовує. І тут необхідно швидко і оперативно вирішити, що необхідно зробити, буває два роки ліквідується компанія. А як нам прискорити цей процес, як нам швидко прийняти рішення про те, що необхідно зробити? І оцей закон встановлює певні часові рамки і для кредиторів, для тих, хто позичає, для позичальників, для тих, хто приймає рішення, тобто цей закон, звичайно, є позитивним

зрушенням.

Ми говоримо про ліквідацію, і часто ліквідація здійснюється, звичайно, ліквідація є важливою. І є велика кількість компаній, які не є життєздатними і їх не треба рятувати, їх треба викинути з ринку, очистити ринок від таких компаній. І, звичайно, це нормальний процес, нормальний процес для інвесторів. Тобто про ліквідацію не треба забувати, ліквідація має бути швидкою, вона має бути ефективною. І необхідно, звичайно, організувати цей процес для того, щоб упевнитися, що ліквідація є тим механізмом, який ефективно діє, який діє тоді, коли це потрібно, і супроводжується і найкращими практиками. Шанда вже говорила про це, і я не хочу багато про це говорити.

І, звичайно, однією із інновацій – це банкрутство фізичних осіб. Ми говорили про корпоративне банкрутство і всі ці документи, але банкрутство фізичних осіб - тут нічого немає такого, на що ми могли б подивитися і сказати: о, це найкраще.

Оскільки, як Майкл казав, як нам це організувати, якою мірою ми караємо позичальника, кредитора, як ми знаходимо баланс між інтересами? Нам важко прийняти той факт, що людина банкрут, ми його прощаємо - і він починає все спочатку.

Звичайно, як Майкл казав, необхідно забезпечити певний механізм, і Світовий банк працював з питань індивідуального банкрутства також. І другий звіт робочої групи з питань неплатоспроможності стосується саме фізичних осіб, зосереджуючи увагу на двох моментах. Я говорила про забезпечення можливостей реструктуризації боргу фізичних осіб - малих підприємців, фізичних осіб-підприємців. І інколи це важко зробити.

Є така пропозиція, наприклад, реструктуризація боргу без участі кредитора. Ви знаєте, це такий чутливий момент. Мені здається, він не є ідеальним. Якщо ми виключаємо кредитора, то це не дуже добре. Можливо, консервативніший підхід необхідно розробити для того, щоб кредитор також

міг мати право голосу.

Якщо ми говоримо про це, якщо ми говоримо про фізичних осіб, це не корпорація, вони не мають сотні, дві сотні кредиторів, можливо, п'ять, можливо десять. І ці кредитори, я не знаю, чим вони зацікавлені, це просто людина, фізична особа, можливо, не має стільки активів. Це також необхідно брати до уваги, і, таким чином, має мати місце процес реструктуризації. Він має бути простішим і легшим, ніж процес реструктуризації юридичних осіб.

І ще хотіла б сказати, що коли ми забезпечуємо відповідність усім вимогам, прощаємо цей борг, і за нього не несуть відповідальність, особа не несе відповідальність упродовж життя. Я не знаю, мені здається, це можливо хтось вважатиме несправедливим, тобто людина банкрутує і потім ні за що не відповідає. Ми у 2017 році публікували документи, результати досліджень, якщо ми зробимо цей процес і цей механізм популярним, то багато більша кількість людей відмовиться виконувати свої зобов'язання. Ми вважаємо, що не треба забезпечувати такої ситуації, коли уся ця маса людей оголошує себе банкрутами, вони звертаються до суду. З іншого боку, банкрутство передбачає певну стигматизацію, це негативний процес. Тобто механізм повинен враховувати усі ці чинники для того, щоби забезпечити баланс, саме баланс. Оці, як ми кажемо, стрімкі баланси, які балансують між інтересами усіх і забезпечують баланс інтересів усіх учасників процесу.

Коли ми беремо цю концепцію, що ми вибачаємо борг, ми повинні пам'ятати, що для цього необхідно задоволення великої кількості умов, коли кредитор може обирати, який кредит реструктуризується. Деякі кажуть: кредитор не бере участь. Кредитор бере участь, звичайно, і повинен брати участь, проте кредитор, якщо кредитор має якісь преференції, може вирішувати, що реструктуризувати, а що не реструктуризувати, це також є питання, яке необхідно обговорити. Це залежить від кредитора, якщо позичальник не сплачує певному кредитору, який не реструктуризував його борг, він також банкрутує. Тобто це велика кількість деталей, і необхідно

звертати увагу на ці деталі. І нам необхідно поділитися досвідом. Сказати і поділитися досвідом інших країн. І поміркувати і подумати, що працює, що не працює. І я думаю, що варто краще зарезервувати час для дискусії. Але дякую, дякую дуже вам за те, що запросили мене. Я народилася в Україні багато років тому. І мені дуже приємно, дуже приємно бути тут. Для мене честь бути в Україні. І я взагалі сприймаю ситуацію в Україні як щось особисте. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Майкл, будь ласка.

МАЙКЛ ВЕДЕР. Я дуже коротко скажу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка.

МАЙКЛ ВЕДЕР. Ви говорили про ризик зловживання, і звіт вказував на відсутність або присутність зловживання. Я думаю, це необхідно брати до уваги. Якщо ми подивимося на основну проблему, яка є джерелом боргу, то проблема не пов'язана з тим, що хтось взяв кредит. І у більшості випадків це втрата роботи впродовж фінансової кризи, зниження обмінного курсу, розлучення. І усі ці речі є причиною заборгованості. Це не зовсім не те, що взяв у борг і не хоче платити.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Добре. Добре.

Я хотів би... Тоді Руслан Сидорович, народний депутат України, який є головою важливого підкомітету парламенту. Він також може поговорити після Руслана. І він є, звичайно, одним із головуючих робочої групи.

10 хвилин.

СИДОРОВИЧ Р.М. У мене буде окремо секція, де детальніше я

проговорю щодо саме фізичних осіб. Хоча зараз активно зачіпалося, обговорювалося. Це дуже чутлива тема.

Я би перш за все хотів відмітити, що коли ми обговорюємо дуже серйозні, системні реформи в Україні, дуже часто ми чуємо такі застереження з серії: реформа хороша, правильна, тільки не на часі. І це така, насправді... дуже небезпечний підхід, який дозволяє фактично хоронити усі ті хороші думки і напрацювання, які є. по великому рахунку, той продукт, який ми сьогодні обговорюємо, цей процесуальний кодекс, він був написаний не за місяць і не за два, хоча він був фіналізований впродовж кількох місяців. Але багато тих присутніх, які є у цьому залі, знають, що ми над цим проектом працювали, спільними зусиллями проводили не один захід ну, щонайменше, три роки. Тому цей документ є фіналізацією і дуже серйозної системної роботи.

Що стосується ризиків, про які тут говорилося, ризиків зловживань зі сторони кредиторів, ризиків зі зловживань зі сторони боржників і так далі, ну інших якихось суб'єктів цього процесу, то тут потрібно розуміти ті об'єктивні українські реалії, в яких ми знаходимося, тому що писати ідеальний закон, не враховуючи контексту, воно буде абсолютно неправильно й воно не дасть очікуваного результату. На превеликий жаль, так, українська судова система знаходиться далеко від того ідеалу, в якому ми би хотіли її бачити. Але так само в цьому ідеалі не знаходяться ані адвокати, ані арбітражні керуючі, ані Міністерство юстиції, ані інші структури, які в той чи інший спосіб беруть участь у цьому процесі. Тому, на мою точку зору, от про що згадувала пані Олена і інші виступаючі, дуже важливо намагатися досягнути балансу. І я є абсолютно переконаний, що, можливо, не в усіх випадках, але в більшості випадках, коли стосується це і корпоративного банкрутства, і індивідуального банкрутства, нам вдалося досягти балансу. Так, можливо, він десь в деяких моментах не є ідеальним, але, наприклад, що стосується банкрутства фізичних осіб, це взагалі

абсолютно нова інституція для України – невідома. Як вона буде працювати, це буде дуже складно. Я зараз просто, ну, два штрихи дам. Ото, що говорилося про необхідність комплексного сприйняття запровадження... ну, банкрутство в цілому щодо фізичних осіб.

Що таке "інститут банкрутства"? Це є підгалузь конкурсного права. Не розуміючи проблем усього конкурсного права, як воно розвивається, ми не будемо бачити руху усього вперед. Наприклад, у 2015 році, коли ми готували реформи виконавчого провадження, коли ми відвідували Болгарію з візитом подивитися, як у них працює змішана система виконання судових рішень, вони самі сказали: "От нам би ще інститут банкрутства фізичних осіб". Я кажу: "А в нас уже законопроект є готовий, тому що був окремий підготовлений, щодо фізичних осіб".

Знову ж таки стосовно усієї як би структури провадження у справах про банкрутство. Я з 99-го року маю практичний досвід, я вів дуже багато справ по підприємствах з різною специфікою, тому я дуже добре розумію, як воно працює на практиці, де є зловживання зі сторони кредиторів, де є зловживання зі сторони банків, де є зловживання зі сторони боржників. І, наприклад, коли ми прописували процедуру розпорядження майном, яка є, на мою точку зору, абсолютно революційною, ми з пані Шандою мали багато дискусій з приводу того, як ми будемо записувати усі ці процеси, але це було дуже гарно, тобто оці всі дискусії, де моделювали, це не з точки зору ідеальної якоїсь картини, а з точки зору, скільки потрібно часу для того, щоб сформувати комітет кредиторів, які потрібно інструменти-запобіжники для того, щоби боржник не міг затягувати і не давати кредиторам отримувати свої кошти, які потрібно запровадити інститути запобіжників для того, щоби кредитор не затягував до того часу, поки не зникне мораторій, і це не дасть йому можливість реалізовувати майно в процесі виконавчого впровадження поза межами процедури до банкрутства. Тобто тут є, оці от баланси насправді досягнуті. Скільки потрібно часу дати на формування реєстру

кредиторів для того, щоби це не блокувало формування і поступу самого руху справи. Тобто ми підвели для того певну часову ризик, після якої кредитори можуть надалі подавати свої заяви, але це абсолютно ніяким чином не зупиняє руху справи, справа може переходити чи до санації, чи до ліквідації.

Ми змістили філософію формування переходу до санаційної процедури, де немає такої ситуації, яка є зараз, коли відкривається санація виключно для того, щоби знову ж таки потягнути час. Три місяці очікують на формування плану санації, він не пишеться, потім ще продовжують. І в кінцевому результаті кредитори знову ж таки нічого не отримують. Ми сказали, якщо є інвестор, який готовий інвестувати в це підприємство, відновлювати його, прошу, входи в процедуру в рамках розпорядження майном, погоджуй з кредиторами цей план і переходьте до санації. Якщо у вас немає плану санації, до якої... про який перехід до якої санації може в даному випадку тоді йти мова.

Найважливіша дискусія, яка в нас поки що як би не до кінця закрита, ми так інколи встидливо на публічних заходах про неї трошки замовчуємо, але ті, хто в матеріалі, вони знають, – це є порядок реалізації майна. На сьогоднішній день в Україні є фактично два майданчики, на яких от... Міністерство юстиції на мене вже любляче поглядає, хоча ми гарно всі спілкуємося, але об'єктивно ця дискусія, вона не є до кінця закрита. Є питання, значить, є інформаційний майданчик Міністерства юстиції CETAM, є інший майданчик продажі активів, це є ProZorro Sale. І в кодексі ми пробували згладити кути, і об'єктивно немає вирішеного до кінця в законопроекті питання, чи це буде CETAM, чи це буде ProZorro Sale, чи це буде щось інше, щось третє.

Відверто я скажу, я є прихильником ProZorro Sale, виходячи з результатів їхньої роботи, але на що я тут особливо хотів би звернути увагу. Коли ми говоримо про приклади успішних країн і ті механізми, які слід

запозичувати, безумовно, ми нерідко говоримо про досвід Сполучених Штатів. І тут мене як правника, завжди я вертаюся до так званого Шермана акта. Тобто це, як на мене, це те, з чого Америка почала будувати дійсно оці інклюзивні економічні інститути...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пане Руслане...

СИДОРОВИЧ Р.М. ...нищення монополізму. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Олександра Кужель.

КУЖЕЛЬ О.В. Дякую, пане Андрію. Я хотіла б, щоб ви зауважили на те, що приходять ті депутати, які будуть, виступаючи в залі, формувати думку залу. І тому тут дуже важливо, щоб ми отримали відповіді. На жаль, з першого мого виступу ніхто не дав мені відповіді, яка буде ситуація з тими підприємствами, які вже під банкрутством, закон не має обратної сили.

СИДОРОВИЧ Р.М. Є прописано.

КУЖЕЛЬ О.В. Ні, прописано це не було. Я останню редакцію зараз передивлюся, але повинно буде прописувати.

По-друге, я не сприймаю ваш лозунг: найголовніше – це банки. Банки існують тоді, якщо є промисловість. От якщо промисловості, немає підприємництва, кому давати кредити, банки самі по собі не існують.

І хочу сказати тепер на друге питання, на вашу відповідь, що це перший крок. Найголовніше – щоб не в пропасть. Ця реформа дуже потрібна, дуже. Але треба виписати так закон, щоб жодного нормативного акту Кабінет Міністрів не створював. Подивіться на мене, 4 роки тому я провела,

скоротила втричі всі види ліцензування. 4 роки тому. Але по цей час Кабінет Міністрів не по всім видам прийняв постанови, діє ліцензування на те, що не повинно діяти, немає ліцензійних умов і таке інше.

Приклад. Колега, яка приймала комерційний облік ОСББ, Альона Бабак, 302 підзаконних акти в законі не діють. Тобто закон повинен бути чітко прямої дії, тоді це буде не в пропасть, тоді є можливість контролювати і виконувати.

А тепер цифри. Дайте мені на них відповідь. Ви всі кричали, що дуже гарно пані Гонтарева провели реструктуризацію і ліквідацію 100 банків. Всі люди тут присутні знають, що взяти кредит в Україні, якщо ти не власник банку, треба дати заставу і це буде вдвічі дорожче, ніж той кредит, який ти береш. Після ліквідації 100 банків Національний банк оцінив заставне майно в 400 мільярдів. Ці документи є в НАБУ, ми подали їх. Але Нацбанк передав у Фонд гарантування чомусь уже 300 мільярдів. Але Фонд гарантування оцінив це заставне майно в 3 мільярди.

І останнє. Скажіть мені, будь ласка, про які... Ви кажете, що якщо фізична особа іде на банкрутство, з нею ж нічого не стає. Ви не знаєте, як у мене вішались водії, які купили за долари авто на вимогу ЄС по екології - і долар став з 5-ти на 8-10 і пішов, а було заставлено їх житло з родинами.

І тому банкрутство фізичної особи... Закінчив - і це треба повертати повагу до цього. Я не знаю, це дуже нам з тобою треба думати, бо Фонд гарантування сто відсотків кредитів фізичних осіб, а слухайте далі, продав за один відсоток вартості кредиту колекторам.

І зараз ми разом з колегами із "Самопоміч" випишуємо Закон по колекторам, тому що вони приходять, просто опечатують квартиру і виселяють. Чому не запропонувати людям викупити за 50? Бо в більшості це кредити не там, де розлучилася, не там, де втратила роботу, а там, де вартість брали, всовували банки кредити доларові.

І тому треба дати відповідь на ці питання, для того щоб зал відчув, що

прийняття цього законопроекту це змінить. На жаль, на сьогодні ми входимо з цим законом, дуже важливим, і дуже важливою реформою в питання недовіри, в питання банків, які ... цифра, записуйте собі, це Асоціація банків дала: ліквідація ста банків вивела грошей, які не повернулись нікому. Власники поїхали. 200 мільярдів – це люди, які поклали гроші, які не повертає Фонд гарантування, більше 200 тисяч, 200 мільярдів. А 200 мільярдів – це малий і середній бізнес, який мав рахунки.

І ще продали кредити за один відсоток людей, які там брали. І ви вважаєте, що це є реструктуризація, що це є банкрутство банків? Це є злочин, який ніхто не відповідає.

От якщо ми зайдемо в зал і дамо відповідь на ці питання, це буде можливість провести закон.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пані Олександро, дякую. А до кого конкретно із тут присутніх...

КУЖЕЛЬ О.В. А я можу *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло. Дякую, дякую.

КУЖЕЛЬ О.В. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, колеги, слухайте! У нас залишилося до кінця цієї сесії 18 хвилин. У нас ще двоє людей, і тепер ще Нефьодов, хочуть говорити. Ми спершу все ж таки попросимо відповісти, а потім...

Будь ласка, пане Руслане.

СИДОРОВИЧ Р.М. Я просто дам відповідь, ну, не тільки пані

Олександрі, я думаю, що ці питання, які вони задавали, вони хвилюють, в принципі, всіх.

Що стосується справ, які є відкриті до моменту вступу в силу, перш за все, кодекс заплановано вступ в дію через рік з моменту його прийняття. Це потрібно теж не забувати. Чому рік? Ми про це багато дискутували. Тому що це є дуже серйозний документ і він потребує, власне, те, що ви говорили, інший момент: дуже серйозного пропрацювання підзаконних нормативних правових актів. Тому що всі питання в кодексі врегулювати неможливо. Бо ми об'єктивно знаємо, яка є ситуація. Ви приходите із законом до чиновника. Він каже: "Мене ваш закон не хвилює, бо в моїй інструкції написано наступне". Тому, да, тому необхідно доручити Кабміну, і це буде задача парламенту, ми не зможемо всі речі прописати в кодексі, забезпечити врегулювання, приведення у відповідність до кодексу усіх підзаконних нормативних правових актів.

Що стосується справ, усі справи, порушені на момент вступу в силу кодексу, будуть завершуватися на тих стадіях, на яких вони є, згідно того законодавства, по якому провадження у справах відкривалося. Відповідно перехід в наступну стадію, коли, наприклад, буде відбуватися перехід з розпорядження в санацію або з санації в ліквідацію, то в наступній стадії вже будуть застосовуватися нові правила. Але відповідно завершення тої стадії, на якій підприємство перебуватиме, для прикладу – ліквідації, воно завершуватиметься згідно того законодавства, яке діяло на момент. Тому що є певні правила дії закону в часі застосування процесуальних норм, не можна перескакувати з процедури в процедуру під час розгляду самої судової справи.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Руслане.

(Виступ іноземною мовою)

ГОЛОВУЮЧИЙ. Thank you.

Олена.

КОЛТКО О. Можливо, я могла б відповісти на питання... і це, як зазначив пан Нефьодов, коли ви приймаєте кодекс, то його дуже важливо змінити, але ситуація змінюється. Тому ми рекомендуємо, якщо ви формулюєте в законі ті положення, які не буде необхідності змінювати, а в положеннях, в підзаконних актах ви виносите ті положення, які потім необхідно буде змінювати, і тому, засновуючись на нашому досвіді, було декілька ситуацій, коли всі можливі питання, які могли покрити всі незрозумілості, і для того щоб розібратися з тим питанням, що щось може не вийти або, що якщо існуватимуть паралельні постанови, то законопроект... тому постанови можуть бути на підготовчій стадії. І коли закон приймається, то, щоб не відводилось на це три-п'ять років для того, щоб приймати нормативну підзаконну правову базу. То тому це дуже спростить ситуацію з імплементацією і, напевно, щоб нічого потім не втрачено.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Хтось ще?

_____. Що стосується важливості банків. Я відзначив, що я працюю у фінансовому секторі. Але я не сказав, що банки найбільш важливі. Я в основному сказав, що в сучасній ситуації банки є основними джерелами, які надають фінанси, Оскільки інші фінансові інститути ще не повністю функціонують в Україні. Тому важливо, щоб збалансувати ці... знайти баланс сил, і щоб це було моє основне послання, щоб знайти можливість балансу, щоб банки могли функціонувати, надавати кредити

новим підприємствам. Якщо існує баланс, то... але якщо не існує балансу, то не буде нового потоку грошових коштів. І в банківській системі, якщо немає потоку коштів, то немає розвитку економіки. Я ні в якому разі не хотів сказати, що банки є найважливішими гравцями в цьому питанні, але я сказав, як важливо забезпечити правильне функціонування банків з іншими сторонами.

ГОЛОВУЮЧИЙ. В'язовченко. Потім Павло Пригуза, і потім Максим Нефьодов. Будь ласка. У порядку надходження.

В'ЯЗОВЧЕНКО А. Добрий день, колеги!

Анатолій В'язовченко, голова Національної професійної спілки арбітражних керуючих України. Дуже вдячний за запрошення.

Хочу тільки сказати одне, що закон добрий, його треба приймати, він кращий. Але на мою думку, 18 років в професії вже, якщо б рейтинг Doing Business визначався за текстами, за текстами законів, Україна була б зразу ж після Німеччини і Фінляндії. Але рейтинг Doing Business визначається за тим, як працюють з законом виконавці, арбітражні керуючі, судді і державні органи з питань банкрутства. На жаль, якраз його застосування викликає дуже питання і є оці ризики небезпеки, що знову ми наступимо на ті ж самі граблі, що і минулого разу. Коли в 2010 році знову була місія МВФ, Світового банку, і те ж саме приймалася чинна редакція, а саме: було обіцяно, що у нас буде різкий рейтинг Doing Business.

Я хочу лише зауважити на те, що на практиці може виявитись наступне. Кабінет Міністрів десь місяць тому вніс законопроект 8607 начебто на виконання доручення про прийняття нового Господарського процесуального кодексу, яким встановив розмір оплати послуг арбітражного керуючого – це два прожиткових мінімуми на місяць, тобто 100 доларів. Я так думаю, що за 100 доларів арбітражні керуючі працювати не будуть, їх зменшиться

кількість. Єдине, що заспокоює, що в Україні дуже розвинено тіньовий сектор економіки і там арбітражні керуючі зможуть додати те, що їм потрібно.

І друге – автоматизована система. Вона знову залишилась. І якщо це вважається найкращим світовим досвідом, то хочу просто згадати. Що є тільки одна країна, де він впроваджений, після України, це Білорусь. І ще одна країна, яка хоче впровадити, - це Російська Федерація. Це дуже гарний спосіб керувати розподілом справ між арбітражними керуючими саме в ручному режимі. Вона начебто незалежна система, але вона є дуже залежною від того, хто сидить біля того комп'ютера. І перевірити, на жаль, немає можливості.

Я вважаю, що ці моменти є великими ризиками щодо того, що через 5 років ми знову сядемо в цьому ж складі і будемо, як нам підняти з 150 місця Україну в рейтинг Doing Business.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую дуже.

Павло Пригуза, голова Господарського суду Херсонської області.

Будь ласка.

ПРИГУЗА П.Д. Доброго дня, шановні учасники конференції. Пригуза Павло. Послухав дуже уважно, особливо наших друзів іноземних, і дуже радий почути ті речі, які мають дуже такий глибокий смисл. І ментально, чи якось так от виразитись, що вони мають значення для того, як назвати наш закон, який ми розглядаємо про банкрутство.

І якщо ви помітили, то в риториці наших колег іноземних немає такого поняття, як банкрутство. Воно застосовується лише тоді, коли мова іде про ліквідацію банкрута - юридичної особи. А колеги назвали галузь неплатоспроможності. Вони говорять про неплатоспроможність боржника. І

тому в цьому контексті я би хотів би сказати, що наука конкурсного права і конкурсного процесу в Україні також дійшла вже, розділила ці поняття. Що таке банкрут? Це не здатний боржник виконувати будь-які зобов'язання, і його доля – це ліквідація. А усі інші, і взагалі провадження в справі розпочинається з неплатоспроможності, з неспроможності виконати зобов'язання.

І тому було би дуже доречно змінити деякі положення в законі, назвати його не Кодекс України з процедур банкрутства, а неплатоспроможності, все-таки галузь, да... А потім і інші розділи теж, що стосується розпорядження майном. Тут ще мова не йде про банкрута, а мова йде про неплатоспроможну особу. І лише коли ми закінчуємо процедуру розпорядження майном, ми визначаємо, а який статус чи стан має боржник: банкрут чи не банкрут; життєздатний бізнес чи неієздатний; треба йому допомогти врятувати бізнес чи ні.

І тому лише про банкрутство можна говорити в ліквідаційній процедурі. І тут відповідно розділ IV теж змінити на "банкрутство юридичної особи", і далі мова буде йти про ліквідацію і введення ліквідаційної процедури.

І в цьому ж контексті далі у нас і дуже гарно виписаний розділ, що стосується відновлення платоспроможності фізичної особи. Тобто мови теж немає про банкрутство. І щоб не було суперечності і, ну, різного праворозуміння у цих, думаю, ці слова треба змінити. Тому що кожне слово, ви знаєте, має юридичне значення, да.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякуємо. Дякуємо, Ваша честь. Дуже науковий, дуже специфічний, важливий підхід.

Максим Нефьодов. Після того Євгеній Марченко поставить запитання. І на відповіді на запитання Євгена Марченка будемо підбивати ризику.

НЕФЬОДОВ М. Я, власне, дуже коротко, просто репліку на те, що

згадав Руслан Михайлович стосовно продажу майна. Тому що це справді там певний стереотип, з яким ми боремося дуже там довго про те, що є система "ProZorro. Продажі", є якісь альтернативні системи продажу майна. "ProZorro. Продажі" – це не майданчик, який продає майно. "ProZorro. Продажі" – це інтерконект між 48 майданчиками на ринку, єдиний, хто не приєднався, але, на щасті, вже подав заявку про підключення, тому я сподіваюся, що цей конфлікт буде знятий, це "Open Market".

Ми очікуємо, що протягом, там, місяця-двох це питання буде закрите. Якщо порівнювати, ми як система "Visa", умовно кажучи. "Visa" не видає кредити, не приймає депозити, вона забезпечує те, що рахунки і картки кожного банку приймаються всюди. І відповідно порівняння тут з якимось іншим майданчиком це некоректно, тому що ми якраз... ідея створення "ProZorro.Продажі" була, аби не було б відгорожених, загорожених майданчиків: ти береш свої три підприємства продаєш в одному кутку, а я свої три підприємства в іншому кутку. Про це ніхто не знає, бізнес... ну вибачте, не можна очікувати, що ще раз, як я казав у своєму виступі, що будь-який бізнесмен кожного дня дивиться на сотні українських бірж і дивиться, що там продається. В результаті зрозуміло, до чого це призводить: навіть якщо виключити кримінальне шахрайство, це призводить до відсутності конкуренції і суттєвого зниження ціни по активам продажів.

Тому, власне, ми зробили дуже просту ідею: ми не конкуруємо з приватним бізнесом, ми не закриваємо чи кажемо, який з майданчиків краще чи яка з бірж краще і так далі. Ми кажемо їм, давайте всі відкриють інформацію про всі продажі і кожна буде показувати продажі всіх абсолютно майданчиків на ринку. Відповідно ви як клієнт, як бізнесмен, як покупець голосуєте ногами, обираєте той інтерфейс, який вам подобається. "ProZorro.Продажі" сама по собі нічого не продає, не має. Це – IT-система. Тому, чесно кажучи, казати тут про монополізацію... Ну, да, в кредитних картках є в світі дві системи: Visa і MasterCard. Я не можу виключати, що

хтось колись ще побудує один інтерконект, але з економічної точки зору це, чесно кажучи, доволі дивно, хіба що ми готові на дуже високі комісії за продаж, які дозволять функціонування декількох інфраструктур.

Тому, власне кажучи, ми це і пропонуємо і як Міністерство економіки активно відстоюємо цю позицію, знову таки не фіксуючи її ...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Взяти до уваги і до пильнування, пане Максиме. Та термінологія дуже важлива.

І Євгеній Марченко, арбітражний керуючий. Прошу.

МАРЧЕНКО Є. Доброго дня, шановні колеги! Я хотів би прокоментувати слова Руслана Сидоровича щодо балансу.

Звісно, що будь-яка процедура банкрутства – це певний інструмент для досягнення якихось певних цілей кредиторів та боржників. Однак не треба забувати про те, що хтось грає на цьому інструменті, це арбітражний керуючий. І від того, чи буде вірно визначено в законі питання щодо арбітражного керуючого, і залежить, чи буде це симфонія, чи буде, я перепрошую, котячий концерт.

Я продивився той роздатковий матеріал, який зараз знаходиться перед нами. І я вбачаю, що у певних статтях, які регулюють оплату діяльності арбітражного керуючого, у тому числі авансування його грошової винагороди, відсутня повністю правова визначеність. З урахуванням того, що авансувати витрати, перепрошую, оплату грошової винагороди кредитор повинен до подачі заяви про відкриття провадження у справі, і неподача таких доказів, вона слугуватиме для суду, застосуванням того, що суд повинен буде залишити без руху справу.

Не передбачено 30 статтею, який же строк, який же ж розмір буде це авансування передбачати. Зовсім не йде мова про витрати арбітражного керуючого як розпорядника майна, оскільки просто фраза: здійснюється в

установленому цим кодексом порядку. В якому порядку, це незрозуміло, на жаль.

Що хочу ще сказати: щодо балансу. На мій погляд, дуже прокредиторський закон, який у положеннях статті 28 частини четвертої надає право комітету кредиторів звертатися до суду з клопотанням про відсторонення арбітражного керуючого незалежно від наявності підстав, що, в принципі, не відповідає нормам Господарського процесуального кодексу України: численні зловживання процесуальними правами сторонами, тобто подання завідомо безпідставної заяви.

І хочу ще зазначити на положення частини дев'ятої статті 5 щодо санації до відкриття провадження у справі про банкрутство, що суд змінює керуючого санацією за клопотанням забезпечених кредиторів. Якщо відсторонення цією статтею передбачає наявність певних підстав, то заміна керуючого санацією передбачає просто якусь волю забезпеченого кредитора.

У мене все.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже дякую.

Коментар пана Сидоровича.

СИДОРОВИЧ Р.М. Коментар дуже короткий. Стосовно права, ну, тут я почув один реальний закид щодо прокредиторськості цього кодексу - це право комітету кредиторів ініціювати відставку, не обгрунтовуючи, арбітражного керуючого. Але насправді викликано це практичним життям, тому що збори кредиторів, комітет кредиторів – це як загальні збори акціонерів і спостережна рада в акціонерному товаристві своєрідна. Коли виникає конфлікт між кредиторами і арбітражним керуючим, подальша робота у цій справі є об'єктивно неможлива, вона вганяється в ступор. І я думаю, що всі, хто мали справи, вони такі етапи проходили. Що відбувається на сьогоднішній день, бо на сьогоднішній день треба обгрунтувати?

Малюються, надумуються якісь підстави – закидається в суд, і далі в суді відбуваються різні речі, практики знають які: хороші інколи, інколи – не дуже. Для того, щоби не було маніпуляцій і зловживань у цій сфері, ми власне записали, що якщо кредитори не хочуть, не бачать цього арбітражного керуючого, з цим процесом... цей процес за визначенням не буде successful, тобто він не зможе бути успішним, тому що оцей внутрішній конфлікт управлінський він, швидше за все, що призведе до ліквідації. Так, можливо ми в даному випадку зможемо відстояти якісь інтереси арбітражного керуючого, але чи це буде в інтересах економіки, відновлення, я думаю, що ні.

ГОЛОВУЮЧИЙ. От як запитання людини, яка безпосередньо має справу і матиме справу із законом, породжує наступні запитання. Я гадаю, що це одна із заповуток того, що ми тут працюємо плідно і із зацікавленістю.

Хто бажає підбити підсумки? І ще є якісь висновки, якісь заключні коментарі перед завершенням нашої сесії?

_____. Я хотів би подякувати, ми поговорили про банки в межах цієї панелі. Знаєте, все важливе написано мілким шрифтом. Я хотів би... що ж тут важливого у нас є? Згодом побачимо, життя покаже.

Дуже дякую вам.

ГОЛОВУЮЧИЙ. ...секції, вона має назву: "Ідеологія реформи банкрутства в Україні. Проблемні питання застосування законодавства про банкрутство компаній".

Я запрошую до участі у цій панелі Юрія Моїсеєва, він директор Департаменту з питань судової роботи і банкрутства Міністерства юстиції. Ігор Ніколаєв, юридичний радник Центру комерційного права, національний експерт Проекту ЄС ПРАВО-Justice. А також бере участь Володимир

Погребняк, ми його вже добре знаємо. Нагадаю, що він суддя Касаційного господарського суду в складі Верховного суду і секретар палати з розгляду справ про банкрутство.

І також у нас дуже важливий учасник - Володимир Поліщук, суддя господарського суду.

Прошу, панове. А де ж пан Ніколаєв? Ось він. Кого нам бракує? Нікого вже не бракує, прекрасно. Або, як кажуть, тільки вас нам і бракувало.

Отже, це дуже насправді, найособливіша панель з усіх, які сьогодні відбудуться, тому що вона відбуватиметься у двох частинах з перервою на обід.

Зараз у нас за регламентом ще цілих 35 хвилин. Я хочу порадитися із учасниками панелей і з слухачами. Ми, можливо, дамо кожному із вас буквально по півтори хвилини для такої тезової програмної заяви, а потім перейдемо вже до визначеного порядком, добре? Дякую.

Тоді півтори хвилини. Почне у нас Юрій Моїсеєв. Півтори хвилини на те, щоб спробувати сформулювати: ідеологія реформи банкрутства. І відповіді на моє, до речі, запитання, а чи не краще тут вести мову про філософію, а не про ідеологію? Будь ласка.

МОІСЕЄВ Ю. Доброго дня, колеги! В цьому залі сьогодні я радий бачити дуже багато знайомих облич. Ми досить тривалий час, протягом трьох років, з більшою частиною зустрічалися зовсім на інших заходах за підтримки Центру комерційного права. Збирали різного роду інформацію, про те, що ж нам потрібно все ж таки змінити і як краще це зробити.

Тому саме в цьому законопроекті, який ми обговорюємо, втілилися дуже багато і ваших думок і наших позицій. І саме правильно модератор наш підкреслив, що, можливо тут навіть більше і філософія, тому що докорінне змінення все ж таки в наших головах має відбутися, і це все ж таки має бути філософія, яка в послідуєчому втілиться в певну ідеологію, і ми побачимо це

все як результати вже безпосередньо реформ.

Тому я радий всіх бачити. Думаю, що в даному випадку, точніше в цій сесії, ми обговоримо ключові практичні моменти більшого роду, саме корпоративного банкрутства, як ми його називаємо: банкрутство суб'єктів господарювання юридичних осіб. Тому я думаю, що в цьому напрямку будемо працювати.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Пане Юрію, все, вклалися абсолютно. Хоча на початку я засумнівався, був екскурс такий в минуле.

Пан Ігор Ніколаєв, будь ласка.

НІКОЛАЄВ І. Доброго дня, шановні колеги! Дозвольте, по-перше, всіх вас привітати та подякувати за ту роботу, яку ми з вами спільно зробили по напрацюванню цього законопроекту. Ми багато з тих речей, які ми сьогодні обговорюємо, вже обговорювали на ранішніх стадіях. Зрозуміло, що до другого читання таблиця вже не буде змінено суттєво, тому ми покладаємося на вже депутатський корпус, який або сприйме, або не сприйме тієї ідеї, ту філософію, яка закладена в цьому законопроекті. Все!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Чудово.

Володимир Поліщук, будь ласка. Ми вас ще сьогодні не чули.

ПОЛІЩУК В. Доброго дня! Дякую, що запросили. Мені приємно бачити теж знайомі обличчя.

Я би хотів би сказати, що, звичайно, судді бачать з середини ті процеси, судді позбавлені права законодавчої ініціативи, виступають, як правило, юридичними радниками при прийнятті законів, і до них або прислухаються, або ні. На мою думку, головна задача судді - це раціональне застосування закону.

У мене все.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Ваша честь.

І Володимир Погребняк, ваші півтори хвилини.

ПОГРЕБНЯК В. Дякую.

Шановні колеги, шановні учасники заходу, ми всі знаємо, наскільки непросто, болуче місцями, проходила судова реформа. Вона продовжується, і йде, ну, таке, досить суттєве, оновлення суддівського корпусу. Ви знаєте, що в складі Касаційного господарського суду в Верховному Суді десь близько 40 відсотків суддів, які не працювали раніше суддями, були науковцями і адвокатами, це найбільший відсоток серед усіх касаційних господарських судів. Такі ж, я думаю, процеси відбуваються на рівні апеляційних, або будуть відбуватися, от принаймні скоро. І коли ми говоримо про питання якості закону, то тут ще, безумовно, і пов'язане питання якості виконавців - тих, хто буде цей закон тлумачити і застосовувати.

Я дуже сподіваюся, вірю в це, що так як... подібно того, як, ну, суспільний запит і дав поштовх формуванню судової системи, набуття їй якісно нових рис, приходу нових людей, така ж сама... за таким же алгоритмом відбудеться і реформування законодавства по банкрутству. Тобто ми перейдемо, ну, не дивлячись на те, що як я вже казав, що це буде четверта редакція закону, але я дуже вірю, що це буде ота сама формула переходу кількості в якість.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже дякую. А також єдності і боротьби протилежностей. Правда?

В нас залишилось на цій сесії в цілому вже і після обіду 80 хвилин. Я

пропоную надати по 10-12 хвилин кожному з учасників, а потім, звісно, будуть запитання-відповіді.

Пана Моїсеєва прошу розпочати. Будь ласка.

МОІСЕЄВ Ю. Дякую.

Ну, щодо проблемних питань застосування законодавства про банкрутство компаній. Ми на сьогоднішні день бачимо, що їх є маса. Скажімо так, є така приказка: клієнт більше мертвий, ніж живий. В частині взагалі імплементації то діючого закону і те, що відбувається за наслідком цього.

Я зупинюся на деяких моментах, ті, що найбільш болюче мною сприймаються. Чому? Тому що перше - це відновлення платоспроможності, це процедура санації. І друге - це спрощена процедура ліквідаційна, яка передбачена відповідно діючим законом.

В більш загальному і концептуально, дякуючи Руслану, ми взнали в попередній сесії, він зупинився на санації чому, тому що з самого початку ми взяли вектор на те, і дякувати нашим колегам зі Світового банку і Міжнародного валютного фонду, щоб процедура санації була вона результативною. Якщо наразі ми подивимося, в Україні, - дещо трошечки статистики, - трошки менше 5 тисяч компаній, суб'єктів господарювання - юридичних осіб, які перебувають в процедурах.

От з цієї всієї кількості в процедурах санації, ну, може, від сили там 3 відсотка відбувається, перебуває, точніше. Всі інші 97 відсотків вони перебувають або у розпорядженні, або в ліквідаційній процедурі. Так от, ми бачимо, що саме завдання, як вже неодноразово говорилося про це, саме завдання, одним із завдань будь-якої процедури - це відновити платоспроможність, вона не вбачається і не є результативною згідно діючої редакції Закону.

Тому було взято вектор на те, що би в цій частині змінити ситуацію і

щоб в процедури заходили вже з діючим або з результативним, або реалістичним проектом санації, з проектом плану санації, так би мовити. Чому? Тому що в нас наразі і в санаціях дуже часто перебувають підприємства, а відповідно за цей час в той чи інший спосіб виводяться або знищуються, більше сказати, знищуються активи, знецінюються і результату вже після цього немає абсолютно в будь-якій процедурі, є тільки один результат – це залишити непогашеними вимоги, таким чином, завдати збитку безпосередньо кредиторам, і від цього результату нічого немає. Виходить, що процес заради процесу.

Тому був взятий отакий от вектор, і ми дуже кваліфіковану допомогу і консультативну отримали від наших, повторююся, міжнародних партнерів. Дуже вам за це дякую, звичайно. Вся робоча група, ми отримали неоцінений досвід, і надіємося, що це втілиться і буде прийнято в такому... в такій редакції, як воно є.

Друге, на що хочу звернути увагу. Це Майкл звернув увагу на те, що саме була в повній редакції виписана стаття щодо досудової санації. Це досить також є не новелою, поняття досудової санації не є новелою, але воно не має результату в сьогоднішньому розумінні того закону, який є діючим. Тому що реалізованого плану досудової санації починаючи з 19 січня 2013 року є рівно нуль. Абсолютно жодного реалізованого плану досудової санації, по крайній мірі, мені не відомо.

Це ті речі, які були нами проаналізовані і виявлені. Тому відповідно в новій редакції викладена ця стаття. Я думаю, що також вона буде діючою в майбутньому. Якщо, звичайно, я надіюсь, що буде кодекс прийнятий.

І тепер саме болюче для мене – це банкрутство, ліквідаційна процедура за прощеною, так би мовити, за прощеним порядком. Це тоді, коли, в тому разі, коли боржник сам, перебуваючи в стані припинення, зважаючи на актив і пасив, дотримуючись певної процедури, подає заяву про порушення щодо нього справи про банкрутство.

При цьому ми розуміємо прекрасно, що вже немає нічого абсолютно на підприємстві. Витримана процедура певна до того моменту, як була подана заява. Призначається в більшості випадків голова ліквідаційної комісії, який без статусу арбітражного керуючого, навіть в тому разі, коли у нього є свідоцтво на право зайняття такою діяльністю. Це безпосередньо зазначається у відповідній ухвалі, в постанові, перепрошую, місцевого господарського суду. І ми маємо фактично безконтрольну процедуру. Чому? Тому що, зважаючи на особливості здійснення контролю за такими особами без статусу, державний орган з питань банкрутства позбавлений абсолютно будь-яких дієвих певних, так би мовити, ричагів. В свою чергу суди, вони розглядають ті чи інші питання в межах тих клопотань, скарг, заяв, які є безпосередньо в справі. Коли є афілійовані кредитори, а також інші особи, відповідно це неможливо зробити. Тому ми вважаємо за необхідне, точніше, пропрацювали такий механізм, що у даному випадку не буде такої процедури, вона була виключена. Також це підтримано нашими колегами зі Світового банку, а також Міжнародного валютного фонду. Тому мають такими процесами займатися виключно професійні арбітражні керуючі, певні суб'єкти публічної правової професії.

Ситуація просто у тому, що до нас звертаються правоохоронні органи і просять надати ту чи іншу інформацію, де є конкретна особа, призначена ліквідатором у конкретній справі такого роду. Так ось я вам так скажу: за останніх два місяці ми по одній особі отримали, мабуть, запитів з 10-15 приблизно. І ця особа після аналізу вона була призначена на 40-50 підприємствах. І це все відбувається майже в одному регіоні. Крім того, порушуються справи про банкрутство за цією статтею у більшості випадках зараз, у 90 випадках порівняно з загальною процедурою. Отож, це є ще однією конкретною проблемою, яку потрібно викорінювати, тому що спрощена процедура вона веде до тих речей, коли вже відповідно порушується справа на підприємствах, де активів вже немає, вони виведені.

Реальних якихось дій, щоб вчинити після цього тому чи іншому арбітражному керуючому з повернення майна це практично нереально, тому що воно знищене, воно вкрадене, воно знецінилось і тому подібне. За таких умов вважаю, що це ось такі от є проблеми. І ми будемо рухатися, щоб цього не допустити. Крім того, хотів би зважити на те, що у таких справах кредитори себе ведуть і використовують процесуальні диверсії щодо затягування і таких вже процедур, що спричиняє і здорожчання.

Ну, я думаю, що колеги ще додатково про якісь проблеми розкажуть. Я думаю... Я вклався чи ні? Нормально.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ще й резерв зробив.

МОІСЕЄВ Ю. Залишу, так би мовити, фору колегам.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Чудово, це якраз...

МОІСЕЄВ Ю. А далі буду відповідати на питання...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Це якраз дасть змогу Ігорю Ніколаєву до перерви, очевидно, свій виступ зробити.

Прошу, пане Ігоре.

НІКОЛАЄВ І. Дякую.

По-перше, дещо в екскурсі для розуміння того, що закладено в законопроекті і до чого ми дійшли, до яких результатів. На етапі, коли ми розпочинали роботу над цим проектом, перед нами стояло виключно технічне завдання: зібрати всі законопроекти, які знаходились на розгляді у Верховній Раді, в один документ. Це була історична подія, коли навколо цього законопроекту, навколо змін до законодавства про банкрутство,

вдалося об'єднати представників всіх депутатських груп та фракцій. Це говорить, по-перше, про важливість цієї реформи. А, по-друге, це говорить про довіру депутатського корпусу до робочої групи та експертів, які напрацьовували ці зміни.

Якби не втрутився один з політиків - представників Верховної Ради, то на тому б ми, мабуть, вже і звершили свою роботу. Але пан Руслан примушував нас працювати далі, не зупинятися до цього моменту. Тому це напрацювання вже здобуло форму і зміст кодексу, з'явилися нові розділи, яких ми не торкалися в попередніх законодавчих ініціативах, з'явився надважливий розділ пов'язаний із само врегулюванням професії арбітражних керуючих. Тому ми дякуємо пану Руслану, що він став таким ініціатором і каталізатором в напрацюванні цих змін.

_____ . І детонатором?

НИКОЛАЄВ І. І детонатором.

На що спрямовані ці зміни? Ці зміни спрямовані на те, аби зреалізувати механізми відновлення платоспроможності боржника. А можливо це лише тоді, коли ще на ранніх стадіях, коли ми ще діагностуємо можливу неплатоспроможність, тобто ми її ще прогнозуємо, ми її ще, можливо, не відчули в діяльності боржника, на ранніх стадіях діагностики фінансового стану, негативного фінансового стану боржника, аби можливо було застосувати механізми реструктуризації, ми передбачили можливість, як то кажуть, вільного доступу до інструментів банкрутства з боку боржників. Адже, як вірно зазначила сьогодні пані Кужель, в Україні склався такий стереотип, що банкрутство – це покарання за якусь негарну поведінку. Але ми усвідомлюємо, що в умовах вільного ринку банкрутство – це пільга, це привілей, який надається з боку держави і суспільства добросовісному боржнику, який опинився або ось-ось він опиниться в скрутному

фінансовому становищі, аби він зміг реструктуризувати свою заборгованість, попрацювати з кредиторами поза межами справи про банкрутство, тобто до порушення справи про банкрутство. Якщо потрібно, то у потрібний момент отримати підтримку з боку держави, суспільства у вигляді порушення справи про банкрутство, надання мораторію щодо розрахунків по конкурсних зобов'язаннях і можливості провести санацію або реструктуризацію своєї заборгованості.

Це одне з головних досягнень цього законопроекту, коли боржник потрапить в банкрутство не в момент, коли вже там і реструктуризувати нема чого, а в момент, коли ще бізнес боржника працює, він ще, можливо, навіть не генерує збитків, але ми розуміємо, що такому боржнику потрібна підтримка.

Іншим головним досягненням цього законопроекту є те, що в попередню реформу нам вдалося запровадити аукціони в банкрутстві. І якщо сьогодні ми розмовляємо про проблеми при продажах в банкрутстві, то до того часу такі слова, як "продаж майна боржника в банкрутстві", викликали радше посмішку, аніж розуміння того, що дійсно майно в банкрутстві буде продаватися. Існували різні схеми: через виведення майна, через залучення інвестора. Таке красиве, гарне слово ми застосовували в своєму законодавстві. Застосовувалися різні інструменти мирових угод, які дозволяли абсолютно безкоштовно або за невелику платню отримати або контроль над боржником і майном боржника, або ж взагалі забрати це майно.

В сфері державного регулювання ми тут мусимо подякувати діючому складу парламенту. Вони зробили великий крок на шляху до виведення об'єктів державної власності на приватизацію, і багато з цих об'єктів перебували в банкрутстві саме для того, аби отримати над цими об'єктами контроль. То формально ці підприємства залишалися державними. Хоча фактично там же були приватні власники, які за безцінь отримували повністю цей актив, цей бізнес.

В іншій частині, те, що стосується приватного банкрутства, тут нам допомагають аукціони. Якщо мову вести... Пан Юліан Хорунжий має бути в залі, він сьогодні буде, він очолював державний орган з питань банкрутства, коли ми проводили чинну редакцію Закону про банкрутство, і на тому етапі ми також спотикалися саме на продажах, на можливості маніпулювати, контролювати продажі. Це таке бажання, яке не відпускає фахівців цієї галузі, і можливість вивести майно, продаж майна на аукціони жахало на той час і сьогодні когось через добрі наміри, а когось через недобрі наміри. Ті, в кого добрі наміри, вони жахаються від думки про те, що хтось зможе зманіпулювати цими аукціонами. А для тих, хто має недобрі наміри, жахає, що перекриті будуть можливості для маніпуляцій і буде втрачено такий гарний в лапках бізнес.

В чинній редакції Закону про банкрутство нам вдалося лише записати слова "електронний аукціон" і записати, що аукціон може проходити в електронній формі. Але навіть цього було достатньо, аби показати, що можливі чисті, настоящие продажі в аукціонах, котрі дають великі або відносно великі гроші. І цими грошима можна розрахуватися з кредиторами. Рівно як ми і побачили, що є можливість зманіпулювати аукціоном.

Але відмінність електронного аукціону полягає в тому, що вся історія маніпуляцій, вона документується. І наші і судді глибоко поважні в тому числі, які сьогодні присутні в нашому залі, і правоохоронні органи вже навчилися виявляти ці маніпуляції і давати їм належну кваліфікацію.

Тому ми сподіваємося, що з моменту, коли всі аукціони будуть відбуватися в електронній формі, коли буде перекрито можливості виводити активи боржника поза межі продажу, поза межі контролю суду і учасників продажу, ми приберемо ці вади чинного законодавства.

Що ж стосується філософії, то при тому, що я багато років працюю над змінами в законодавстві, я є сторонником того, що погане законодавство при гарній імплементації може дати гарні результати. Рівно як і гарне

законодавство при поганій імplementації може дати неочікувані результати. Тому змінювати законодавство треба лише в крайній ситуації, коли інші інструменти не спрацьовують.

Розраховувати на те, що буде написаний закон, гарний закон на всі випадки життя неможливо, тому ми тут звертаємось до мудрості наших поважних колег, які здійснюють правосуддя. Ми звертаємося до розуму і до серця арбітражних керуючих, від фахового рівня і доброчесності поведінки яких залежить результати процедур банкрутства.

І ще одне із відмінних рис цього законопроекту є те, що ми вважаємо, що гарантовано арбітражні керуючі будуть отримувати оплату за свої послуги, гарантовано вони будуть отримувати компенсацію за ті витрати, які вони понесли в процедурі. І ми вважаємо, що вони зможуть отримати той необхідний обсяг свободи для того, аби не залежати від учасників справи про банкрутство, а чесно здійснювати свої повноваження.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Ігорю.

І тепер слово має Володимир Погребняк. Ми вже чули його і з тим більшою нетерплячкою очікуємо, що він скаже зараз.

ПОГРЕБНЯК В.Я. Дякую. Пане Андрію, буде прохання до вас, чи в межах мого часу, чи окремо, я бачу в залі багато колег моїх, суддів першої-другої інстанції. Насправді увага зараз прикута вся майже, так сталося, до Верховного Суду, але справжнє правосуддя воно ж починається там...

_____. *(Не чути)*

ПОГРЕБНЯК В.Я. Да, да, да. І я просив би надати слово або надати мені вже делегувати частково ці повноваження...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Обов'язково. У нас після обідньої перерви ще ціла година на цю секцію.

ПОГРЕБНЯК В.Я. ...запросити до слова. Добре. Дякую.

Тоді, якщо шановне панство не проти, то повернемося знову до кількісних показників. І для того, щоб розуміти куди ми рухаємося або хочемо рухатися, зробити таку екстраполяцію з того, що було, рестроспективно дослідити і побудувати пряму і приблизно розуміти ризики, які ми вже відпрацювали і деякі усунули, а деякі, як ми думаємо, нам ще попереду трапляться.

Так от, повертаючись знову ж до цієї статистики, з 2011 року, на жаль, пізніше вона ще більша, але це якраз в той час, коли на зламі в 2013 році запроваджувалась дія закону, який діє нині. І тому в динаміці було порівняти цікаво те, що було, і те, що зараз і до чого ми рухаємося.

Так от, закінчено провадженням в 2011 році було 10 тисяч 382 справи про банкрутство. Із них залишено без руху 523, 8 затверджено план санації і 8 тисяч 335 затверджено звіт ліквідатора, ліквідаційній баланс. Тобто така була пропорція.

Що ми маємо на сьогоднішній день? От якщо порівняти динаміку розгляду справ закінчених провадженням, послідовно 2012-й, 2013-й і далі рік: 7 583, 5 697, 3 348, 2 406, 2101, і за результатами 2017 року 1 692 справи закінчених провадженням. Із них, знову ж таки, з укладенням мирової угоди - 32, з затвердженням плану санації – 1, залишено без розгляду – 12, і з затвердженням звіту ліквідатора, ліквідаційного балансу – 1 546. Тобто пропорція, якщо її, так би мовити, порівнювати, збереглася. І це, я прошу звернути увагу, що 2011 рік – це ще дія закону попереднього. З 2013-го по нинішній час дія закону..... в діючій редакції.

Про що це може свідчити? На мій погляд, з врахуванням загального інвестклімату і бізнес-клімату в країні можна сказати, що кількість осіб, які

хочуть розпочинати власне справу, можливо, зменшується, відтак зменшується кількість тих, у кого не вийшло, які заходять в процедуру банкрутства.

Але мені здається, що є ще один ризик, який ми не усвідомлюємо, що суб'єкти господарювання почали користуватись якимись тіньовими схемами для виведення самих себе, так би мовити, з цього ринку, не потрапляючи в поле зору держави.

І маю сподівання про те, що говорив пан Ігор, що тут, так би повити, така палиця, як кажуть у два кінця, стосовно полегшення доступу до правосуддя в частині можливості подати заяву про пробу відкриття провадження в справі про банкрутство без тих формалізованих вимог, які ми, крім того, що є формалізація в законі, ми ще й судовою практикою посилили цю формалізацію. Хоча я хочу сказати, що недобросовісним суб'єктам це не заважає абсолютно, це якраз заважає добросовісним. То тут є і побоювання, і сподівання, – це вже переходимо так би плавно до оцінки моделювання дій закону, законопроекту.

Безумовно, можна спрогнозувати, що можливість подати заяву про відкриття провадження у справі про банкрутство без тих вимог, які висувуються сьогодні, значно спростить такий процес і збільшить кількість заяв, які подаються. І крім того, дозволить виявити тих суб'єктів, які ще, яких ще можна, власне, оздоровити цими процедурами. Бо якщо ми говоримо про нині діючий алгоритм, то в поле зору судової системи потрапляють ті, які за аналогією медичною, якщо ми говоримо, да, там про санацію, це медичний термін у своїй основі, – то це вже практично мерці. І відповідно далі постає питання, що з ними робити. Якщо є якісь активи, то ці активи, далі також про це скажу, за процедурами переходять, знаходять нових власників. А якщо таких активів немає, то ми фактично виконуємо роль такої похоронної команди, яка має поховати оцього суб'єкта. Не дай, Бог, він ще, знову-таки звертаючись до медичних аналогій, якийсь інфекційний, то зробити так, щоб

це завдало якомога менше шкоди оточуючим. Оцим ми зараз і займаємося.

І тому новела стосовно полегшення доступу і виявлення осіб, які ще працюють, але десь у них уже щось починається там не так, – напевне це плюс. Чи будуть зловживання? Також я думаю, що будуть зловживання, але закон, наскільки я розумію ідеологію, дозволяє боржнику, щодо якого подана заява, погасити вимоги кредитора. І тим самим ми ще й підвищимо рівень відповідно до рейтингу Doing Business, який наводився. У нас десь близько там десяти відсотків рейтинг погашення, тобто вже один цей захід дозволить підвищити.

Ще одне таке питання, яке виникло, яке є таким системним гальмом, – це участь у справі у справі забезпечених кредиторів. Концепція участі цих кредиторів, вона змінювалася від редакції закону до редакції закону. В нині діючій редакції ми, як я вважаю, зробили певний крок назад, бо надали забезпеченому кредитору тільки право дорадчого голосу в зборах кредиторів і відповідно у нас почалися нові такі небачені раніше форми. А в основному - і про це також відомо, представники Всесвітнього банку про це говорили, - що доля непрацюючих кредитів у нас складає більше 50 відсотків і це найбільший, напевно, показник в Європі. Відповідно ці кредити розподіляються в якійсь пропорції між фондом і працюючими реально банками, це потужні системні гравці. Вони хочуть не просто бути сторонніми спостерігачами того, як майно, яке є предметом забезпечення за їхніми кредитами, за якимись там заниженими цінами кудись собі відходить потихеньку. Вони хочуть впливати, впливати їм зараз важкувато, тому що закон цього не дозволяє повною мірою.

Знову ж таки ідеологія по законопроекті полягає в тому, що, пані Кужель говорила про те, що давайте захищати виробника. З цим можна погоджуватися, що давайте захищати виробника, але при цьому давайте не знищувати банківський сектор. І якщо є та соломинка, за яку можна тягнути, то це перш за все з огляду на дисциплінованість і врегульованість

діяльності, то це все ж таки, я погоджусь, що це банки. Так от, законопроект в новій редакції надає, розширює права забезпечених кредиторів і надає їм більше прав і можливостей для впливу на перебіг цієї процедури.

І ще одна новела, яку особисто я, безсумнівно, підтримую повністю, – це перехід і реалізація майна повністю в електронну форму. Якщо ми говоримо сьогодні, що у нас 97 відсотків закінчуються ліквідацією, із цих 97 відсотків, зрозуміло, що ядром цієї процедури є продаж майна, ліквідаційна процедура, а ядром ліквідаційної процедури є продаж майна, то лєвова частина, і ми також до цього причетні, ну, що є, то є, ми створили в тому числі таку практику, ну, я не говорю про себе, як представника Верховного Суду, судові інстанції всіх рівнів, про те, що практично здійснити сьогодні продаж майна без порушень вимог закон неможливо. Все рівно буде хоч якийсь малесенький, десь знайдуть, а тим більше якщо там мова йде про реальний продаж якихось активів, які цікавлять декількох осіб або є спротив з боку банку продажу за заниженою ціною, то надзвичайно важко дотримати цю процедуру так, щоб не було зауважень з боку зацікавлених осіб. І, безумовно, перехід взагалі на електронну форму, на мій погляд, він вирішить масу проблем, перш за все посилить інвестиційну привабливість майна, яке продається для тих інвесторів, які б мали його купувати. Бо сьогодні особа, ну, скажімо так, якщо комусь спокійно живеться і хочеться якогось різноманіття і пригод, то йди на аукціон, купи майно - і тобі забезпечена участь у всіх судових процесах, там, і не тільки. Безумовно, цей фактор треба усунути, і, ну, це також і прояв захисту права власності, да. Бо ми все время кажемо: "Ми захищаємо право власності". А насправді ми його... ми створюємо умови для того, щоб похитнути віру потенційних власників в те, що ми таки це право захистим.

Власне, це те, що я хотів сказати, в мене... Да, ще стосовно співвідношення проекту з Господарсько-процесуальним кодексом. Відомо нам усім, що з 92-го року в Україні запроваджений інститут банкрутства. До

цього тривалий час, як ми розуміємо, його і не могло бути. І з самого початку господарські суди - це були ті суди, які розглядали ці справи. І з самого початку провадження ми зіштовхнулися з тим, що Господарсько-процесуальний кодекс в тому вигляді, в якому він був, ще спочатку арбітражно-процесуальний, і в нинішньому вигляді, вже після внесення змін і введення в дію нової редакції, більш такої, відповідаючої сучасним реаліям, ну, як би не конектиться повністю з ідеологією самого закону стосовно строків, стосовно і процедур, і інших моментів. Знову ж ці розмови стосовно того, що всі процесуальні, оці процедурні моменти мають бути врегульовані саме самим кодексом, законом, ну, у будь-якій назві, вони тривають з 92-го року. І рівень цієї, так би мовити, врегульованості він з кожною наступною редакцією все більше, більше і більше, але остаточно ми цю проблему цим законопроектом не усуваємо.

І стосовно редакції закону, на що я звертав увагу спочатку. Нам би хотілося і прохання до розробників все-таки у "Перехідних положеннях" більш чітко виписати ці моменти.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Ваша честь.

Мене вражає ваше відчуття часу і відчуття часу щодо вчасності тих змін, про які йдеться, і відчуття часу щодо того, що за 30 секунд у нас за розкладом починається обід. Отже, дякуємо Володимиру Погребняку. Будемо з нетерпінням очікувати дуже цікавих міркувань Володимира Поліщука одразу після обідньої перерви.

14 година, ми відновлюємо роботу. У нас сесія триватиме ще 60 хвилин. У багатьох людей буде змога висловитись. Чекаємо на вас тут.

Дякую.

(Після перерви)

ГОЛОВУЮЧИЙ. Це оголошення дорівнює третьому дзвінку в театрі! У нас залишається 45 секунд до початку роботи конференції, до відновлення. Будь ласка, ті, хто вчасно не займуть свої місця, ризикують втратити право на слово.

Шановні учасниці і учасники! Дякую тим, хто вчасно прийшов на продовження нашої роботи.

Нагадаю, у нас зараз відбувається III секція, назва якої: "Ідеологія реформи банкрутства в Україні. Проблемні питання застосування законодавства про банкрутство компаній."

Після обіду часто-густо людей хилить на сон, якою б цікавою не була тема. Тому є потреба зробити невеличку фізичну вправу. Ця вправа пов'язана також з нашою роботою. Є люди, які під час цієї конференції говорять більше ніж будь-хто інший, ці люди – синхронні перекладачі. Ми їх не бачимо. Але, у кого є потреба, ми їх чуємо. Звати їх сьогодні Сергій і Наталя. Я пропоную поаплодувати їм. *(Оплески)*

Дуже дякую. І нагадаю, що ми з нетерпінням очікуємо на цікавий і змістовний виступ Володимира Поліщука. Ті півтори хвилини, які він взяв до перерви, засвідчують, що це буде цікаво і змістовно. І тепер у вас є 10 хвилин, ваша честь.

ПОЛІЩУК В.Ю. Дякую.

Я постараюсь вкластись. З вашої легкої руки я вже переформував ідеологію на філософію. Справді, це буде таке слушне зауваження. Я думаю, що філософія закону має працювати на бізнес-середовище. Складно очікувати чогось від закону, чогось від суду, коли бізнес-середовище живе за принципом: "Борги отдают только трусы". Звідси і кількість справ, які пов'язані з ліквідацією. Звідси і оця 95 стаття минулої редакції, чи діючої редакції, яка використовується не зовсім прозоро, звідси і непрацювання

Закону про фінансову реструктуризацію.

Крім того, хочу сказати, що, на мій превеликий жаль, я боюся сказати крамолу, але мені здається, що Україна все-таки ще не стала країною з ринковою економікою. Чому? Тому що репутація в цій країні майже нічого не вартує. Тому що люди, які відповідальні за прийняття рішень, бояться своєї відповідальності і ці рішення не приймають. Скажімо, я як людина, яка працювала там в банківському середовищі, можу сказати, що прийняти рішення про списання боргу – ну, це потрібно мати мужність було, я працював в 90-і, думаю, і зараз теж. Я не кажу про те, що прийняти рішення працівнику податкової служби про розстрочення чи списання – це, як правило, там грань кримінального провадження порушено.

Ми лишилися... ми, ну, я кажу, всі, тому що я теж частина цієї громади, цього суспільства, яке лишилося ще трошки десь там, коли оці незрозумілі для мене як би тягарі, вони заважають приймати рішення. Банк, який моніторить... мав би моніторити, так записано в будь-якому кредитному договорі чи в договорі застави, фінансовий стан позичальника, чомусь виявляється з відсутністю, повною відсутністю задоволення грошових вимог чи фінансових зобов'язань, маючи заставу, маючи що завгодно. Була фінансова криза, звичайно, вона була, але ж вона сталася не за, вибачте, там 3 секунди, да, був якийсь час.

Говорити про те, що у нас не покрито, ми там... чи не повернено 50 відсотків боргу в банківському середовищі, я вважаю, це тільки тому, що менеджер, який відповідає за оцей борг, він боїться прийняти рішення: чи займатися спрощенням боргів, чи йти на ліквідацію. Тому що він боїться, на ліквідацію йти простіше, звичайно, це процедура тривала. І збереження активів – теж як би досить кропітка праця, якою чомусь банки не займаються.

Це стосовно того, що... Тому, не дивлячись на існування і в попередній редакції, чи діючій редакції, і в цій редакції, оцією норми, яка регулює

досудову санацію, виключно коли держава в особі і, скажемо, фіскальних органів погодиться сприяти на те, що спрощення боргу – це не отримання доходу суб'єктом, який не отримав ці кошти – да? – і в плані оподаткування це буде як би знято, може, тоді як би воно буде. Коли особа, юридична чи фізична, буде дорожити своєю репутацією, буде розуміти, що таке "бренд", тоді і з'явиться оце збереження суб'єкта господарювання, який створює робочі місця, а не використовувати процедуру неплатоспроможності чи банкрутства. Можна там по термінології тут дискутувати і до вечора, аби закон працював.

Я думаю, як ми назвемо, там, арбітражний керуючий, банкрутство, звичайно, для чистоти, для права було б і "неплатоспроможність", і там "кризовий менеджер", чи ще якийсь там менеджер. Немає арбітражних судів, залишився арбітражний керуючий. Коли я працював ще в арбітражному суді, казали, арбітражний керуючий – це той, хто керує арбітражним судом. Зараз вони господарські називаються.

Продаж. Трошки вже відійду – да? Судова практика. Чому це болюче питання? Тому що, звичайно, я думаю, що якраз от продаж майна – це те, що десь і формує інвестиційний клімат трохи. Трошки, буквально трішки. Тому що правова визначеність у тому, що особа, яка придбала майно на аукціоні, має спати спокійно, на мій превеликий жаль, на сьогодні в Україні відсутня. Численні судові спори – тому підтвердження, в яких, скажімо, я приймав участь. Судова практика пішла по тому шляху, щоби відокремити чи зменшити кількість цих судових спорів виключно, якщо були порушені формальні – формальні! – процедури. Тільки тоді суб'єкт має право на оскарження аукціону як такий, якщо відбувся. Ну, і думаю, що в новій редакції це так само як би збереглося.

Що ще? Стосовно того, що впливає на загальні показники Doing Business: тривалість процедур. Тривалість процедур вона рахується, як правило, по тих суб'єктах господарювання, які в більшій мірі знаходяться в

державному секторі, коли зрозуміло, що держава не відповідає по своїх зобов'язаннях і суб'єкти господарювання - кредитори у справі мають надію, що колись це станеться, тому і ці процедури затягуються. Не можна говорити, скажімо, робити, трансформувати, вірніше, ці всі справи, які би впливали кардинально на судові процедури. Як правило, судові процедури в Україні досить швидкі, які не стосуються частки державного сектору.

Стосовно вартості активів. Це знову ж таки можна повернутися: чому низький процент повернення. Тому що, як правило, в банкрутство заходять тоді, коли ці вже активи підчищені. Тут можна вже говорити якраз про репутацію як арбітражного керуючого, так і кредиторів. Банківські платежі зберігаються 10 років, можна перевірити будь-що. Пов'язані особи можна перевірити за відкритою інформацією. Зараз доступ до суду вже мають виключно адвокати майже в усіх інстанціях, перед адвокатами відкриті двері всіх реєстрів. Тому, якщо шукати, куди ці активи вивелись, я думаю, що можна знайти, потрібно просто працювати. Це я кажу як суддя, суд не може виконувати функцію, не міг, зараз тим паче по новому кодексу, де змагальність домінуюча вже. Можна говорити про... яким чином там корелюється новий Господарсько-процесуальний кодекс з Законом про відновлення платоспроможності боржника або визнання банкрутом, чи кодексом банкрутних процедур. Але, я повторюся, суддя має відпрацьовувати цю ідеологію, як казали колись, чи буде правильніше сказано - філософію закону. Філософія закону - в дотриманні балансу інтересів як кредиторів, так і боржника.

Чомусь всі вважають, що зараз закон більш проборжниковський, ніж прокредиторський. Тільки це пов'язано з тим, що суб'єкт до банкрутства вже заходить тоді, коли, як кажуть, підчистив всі свої активи чи коли певен, що ці активи будуть якщо і передані, то особам, які так само знаходяться під контролем цього суб'єкта, який зайшов в стадію банкрутства. Ще я маю пару хвилин?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ще час є.

ПОЛІЩУК В.Ю. Так, звичайно, я можу сказати, що десь, напевно, радий з того, що Україна стає частиною тієї спільноти, яка отримає нарешті і регламент неплатоспроможності фізичних осіб. Ця процедура існує давно в багатьох країнах для банківської спільноти, хоча я не розумію, чому десь, скажімо, десь якийсь там супротив відбувається. Це в першу чергу дасть змогу розчистити проблемні кредити, зменшити оці резерви, які заважають нормальному функціонуванню банківських установ.

Я можу сказати, що цей закон уже не те що на часі, він на часі ще був позавчора, навіть не вчора. Приємною для мене є досить чітка структуризація кодексу банкрутних процедур. "Перехідні положення" дають можливість, я думаю, абсолютно всій спільноті, не тільки судовій, а й, там, арбітражним керуючим, юридичним досконало вже ознайомитися з законом і сприйняти його до дії під час, коли вже він набере безпосередньо сил. Все.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже дякую.

Зараз у нас буде змога поставити запитання, зробити репліки, але перед тим я хочу поставити запитання своє до всіх учасників, в тому числі і до пана Сидоровича.

Володимир Погребняк неодноразово порівнював роботу суддів із роботою поховальної команди, вів мову там про, можливо, інфекційних хворих і так далі, і так далі. В цьому зв'язку, наскільки важлива робота патологоанатома, як пересвідчитися, що пацієнт справді вмер, а не впав у летаргічний сон? І, можливо, врятувати цю людину від несправедливого поховання.

Ігор Ніколаєв.

НИКОЛАЄВ І. Здесь особенность банкротства, в нашем случае, в случае Украины, заключается в том, что даже после смерти пациент может ожить. Почему? Потому что при подготовке к банкротству, как правило, прячутся активы, которые при хорошей работе арбитражного управляющего - об этом Владимир Юзефович подчеркнул в своем выступлении, - эти активы возвращаются. Иногда эти активы возвращаются даже после прекращения дела о банкротстве, суд возобновляет дело о банкротстве, и собственно говоря, реализует всю эту процедуру. Поэтому, с одной стороны, да, это похоронное дело, и, к сожалению, мы занимаемся этим похоронным делом. С другой стороны, это не бесперспективное занятие. , если это был настоящий хозяйствующий субъект, если это был настоящий работающий бизнес, настоящее работающее предприятие, то в банкротстве при умелом подходе арбитражного управляющего и при надлежащей своевременной реакции суда активы возвращаются, даже после смерти пациент может ожить.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже дякую.

Пане Руслан.

СИДОРОВИЧ Р.М. Ну, те, що суд відіграє таку похоронну функцію - це ж є наслідок, це не є причина. Тому потрібно розуміти глибинні причини цього явища. А їх є цілий ряд.

Причина перша. Ну, давайте об'єктивно говорити щодо економічної привабливості, інвестиційної привабливості України. Скільки Україна отримує інвестицій в реальний сектор економіки в інших питаннях, не пов'язаних з банкрутством? Ну, це є дуже хороший індикатор, тобто скільки людей насправді готові вкладати гроші для того, щоби розвивати виробничу базу, збільшувати реальний розмір ВВП. Це момент перший.

Момент другий. Секрет Полішинеля відкрію. Наша правоохоронна система є абсолютно неспроможною забезпечувати свою функцію. Принцип

невідворотності покарання у нас не працює. Оті всі речі, про які говорилося, – і 95 стаття сьогодні діючого кодексу, яка без порушення кримінального провадження практично не існує, і за ініціативою кредиторів, і так далі, і тому подібне – усі ці виведення активів вони насправді мають чітку кримінальну правову кваліфікацію, яка визначена Кримінальним кодексом. Але скільки у нас справ доведено до суду і скільки вони завершені обвинувальним вироком і притягненням до відповідальності посадових осіб і акціонерів, які приймали безпосередньо у цьому участь. Всі прекрасно знають, що статистика практично що не нульова, але майже нульова. Відчуваючи повну безкарність, відповідно це дає можливість недоброчесним бізнесменам от те, про що говорив Володимир Юзефович, реалізовувати цей план. І відповідно таке підприємство, коли воно входить у процедуру банкрутства, не має задачі відновлення платоспроможності, тому що цікавий актив, маржинальний актив, він вже виведений на інші структури, він вже знаходиться поза зоною досягнення тих осіб, які бажають провадити справу доброчесно.

Третій момент. Ми от не обговорюємо ще один законопроект 8532. От фактично це питання Володимир Юзефович побічно задів. Це питання податкових наслідків. Навіть коли де-фактор іде робота в плані відновлення платоспроможності, віддають перевагу ліквідаційній процедурі. А питання в податкових наслідках. Тому що в процедурі санації є податок на додану вартість, в процедурі ліквідації немає податку на додану вартість. Ну, люди добрі, різниця в ціні реалізації 20 відсотків. Хто буде платати більше? Питання перше.

Питання друге. Якщо я здійснюю відновлення платоспроможності (це, до речі, стосується, як юридичних осіб, так і фізичних осіб), я відновлю платоспроможність, борги будуть списані. І після того, як я на другий день завершу провадження у справі, до мене добігає ДФС і донараховує податок на прибуток. То скажіть, будь ласка, для чого мені відновлювати? Тобто це

получається так: на другий день після того, як я відновив платоспроможність, мені по факту треба заходити у нову процедуру відновлення платоспроможності вже чисто по податкових наслідках. Тому ці речі врегулює мій законопроект, ну, і ряду колег. Ми тут з рядом експертів, які тут є присутні, його напрацьовували: 8532.

Це три таких наріжних камені, чому суд відіграє функцію цього похоронного бюро. Хоча, звичайно, що тут, ну, слід не забувати, наприклад, коли ми говоримо про державний сектор, це є елемент корупційності управління державними активами. Це момент боязні прийняття рішення чи то банківськими чиновниками, чи то чиновниками іншої державної структури, які бояться відповідальності, тому що за цим "біжить" кримінальна справа та чи інша.

Це, ну, давайте будемо чесними до кінця, відсутність реальної незалежності судової гілки влади, на яку постійно чинять тиск то виконавча, то законодавча. Яскравий, до речі, приклад. Якщо хто не в курсі, в законопроекті про бюджет в "Перехідних положеннях" пропонується заморозити ріст заробітних плат суддів, що є прямим порушенням статті 4 Закону про судоустрій, де передбачено, що зміни в такий закон вносяться тільки окремим законопроектом, які змінять тільки положення цього закону, тобто це пряме втручання виконавчої і законодавчої влади в незалежність судової гілки влади.

Всі ці речі, в сукупності вони дають той сумний результат по статистиці, який зачитав пан Погребняк.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Але вони також дають нам реальне свідчення того, наскільки вписано або досі не вписано, а має бути вписано всі ці процедури в наше життя, і як багато залежить тих аспектів, які на перший погляд і не тичуться до нього. Дякую.

У нас є заявки на репліки. Роман Ніколаєнко, суддя Господарського суду

Запорізької області, прошу вас. Мікрофон, будь ласка. Сидячи, в мікрофон, інакше чути буде погано.

НІКОЛАЄНКО Р.А. Дякую за запрошення на цей захід дуже важливий.

Сподіваюсь, що в подальшому будемо також зустрічатися і по конкретних питаннях, які у нас виникнуть в процесі роботи з кодексом. Дуже ситуації турбують на даний час, з огляду на практику, яку ми зараз, вирабатываємо та працюємо зі старим законом. З огляду на пропозиції нового кодексу саме і це питання піднімається арбітражним керуючим в першій сесії щодо прав комітету кредиторів на відсторонення арбітражного керуючого пропозиції суду від виконання повноважень. Як я зрозумів з коментарів, це абсолютне право комітету кредиторів. І не зважаючи на наявність підстав, арбітражний керуючий повинен бути відсторонений судом.

Ми зіткнулись з тією ситуацією, коли комітет кредиторів, арбітражний керуючий спільно працюють, взагалі всупереч там вимогам закону. Тобто не реалізується майно після скасування аукціону, коли суд це визнав незаконним, продаж, але майно було придбано на користь одним із членів комітету кредиторів. І далі процедура у нас стала: комітет кредиторів ігнорує взагалі виконання умов і першої, і другої, і Верховного Суду інстанцій, заявляються відводи суду, арбітражний керуючий вважає, що це суд довів справу до юридичного колапсу, і не реалізується майно вже протягом певного часу.

Виходи різні. Да, ситуація зараз іде по шляху перевірки діяльності арбітражного керуючого. Справу ми не можемо розглянути, тому що вже три відводи заявлено в суді, і це інше питання щодо взагалі процесуальних диверсій, яке теж бажано б розглянути. І така ситуація на майбутнє, коли суд апріорі повинен буде відстоювати арбітражного керуючого за заявою комітету кредиторів без будь-яких підстав, може призвести до того, що в нас і комітет кредиторів, і арбітражний керуючий будуть діяти, але не на

виконання вимог закону.

Все ж таки бажано було б зазначити, що підстави повинні бути невиконання арбітражним керуючим вимог закону, тоді це відсторонить його від цих посадових обов'язків у справі про банкрутство. Це повинно бути також право суду на це дано із аргументацією, що невиконання арбітражним керуючим, а не апріорі бажання комітету кредиторів. Не завжди комітет кредиторів виконує лише функції, які закон передбачає, а не свої власні. У нас є такі ситуації по справах, ми з цим вже прийшли до того.

По питаннях, ще які в нас, у мене виникли, коротко і по процедурі, - це розгляд на попередньому засіданні конкурсних вимог кредиторів. Зараз практика йде до того, що якщо звертаються до суду кредитори, суд, не чекаючи попереднього засідання, яке вже призначено протягом там, через два місяці, наприклад, розглядає ці вимоги. І в кінцевій ухвалі, затверджуючи реєстр комітету кредиторів, конкурсних кредиторів, ці вимоги вже включені. І якщо є спірні, якщо є питання, затверджують кінцевою ухвалою. Бажано б це право також і залишити, це було б доцільно. Ми б не гаяли часу, ми б не загромождали попереднє засідання розглядом всіх кредиторських вимог, які, до речі, є і такими, яким приділяти багато часу, які є глобальні, які є не такі, що можливо розглянути було б і до попереднього засідання, а не лише всі вимоги, які накопичуються, будуть розглядатися в одному засіданні. Це затягнеться. Є кредиторські вимоги, які потребують дуже багато часу, перевірок, деякі колеги взагалі кажуть, що експертизи по розрахунках, в тому числі банківських кредитах. Тому це було б реально для нормального проходження справ про банкрутство, більше економії процесуального часу.

По процесуальних диверсіях. Не можу не зазначити, що взагалі судді столкнулися з тією ситуацією, коли заяви про відводи заходять від різних кредиторів, не від одного, там декілька заяв, коли можна надати оцінку, що це зловживання процесуальним правом, а деякі кредитори підряд в судових засіданнях відводи, і ми не можемо взагалі починати розгляд справи.

Розумію, що пакет європейський був до цих питань, що суддя розглядає відвід, якщо не погоджується з ним, то зупиняє справу і розглядає інший суддя. Можливо б, все ж таки було б правильніше залишити суддю розглядає відвід, якщо не погоджується з ним, відхиляє і це питання йде на розгляд апеляційного суду, який протягом, можливо, 10 діб зобов'язаний розглянути це питання. Ми б тоді знов-таки зекономили процесуальний час на розгляд справи, бо недостатньо... тягнеться ця справа про банкрутство. І зазначалось роками, але не лише... впливає на це поведінка а саме і сторін.

І ще один момент. Це знов-таки розгляд скарг на дії ліквідатора, розгляд скарг учасників процесів. Це в нас є знов-таки стаття, функція Господарського суду в ліквідаційній процедурі, стаття 60. Вона дублює і стару норму фактично, немає строків.

Знов-таки скарги на дії ліквідатора. В коментарях, які ми читаємо в "Законі і бізнесі", Верховний Суд проводив семінар, зазначили, що бажано розглядати в ті ж строки, що і справи, тобто, що і позовне провадження.

Знов-таки підхід який. Це повинно бути підготовче провадження, розгляд по суті, які саме строки. Можливо, в цьому кодексі прописати строк розгляду суду скарг і механізм, як... в ВПК, чи механізм, який ми бачимо, вироботаємо в цьому кодексі.

Адаптація норм Господарсько-процесуального кодексу з особливостями розгляду справ про банкрутство. Це необхідно зробити. Проблематика, з якою ми стикнулися зараз, і стикнемося потім, знов-таки строки розгляду справ, - це кримінальне провадження та справа про банкрутство.

В кримінальному провадженні накладається арешт на майно боржника, визнається речовим доказом, неможливо арбітражними керуючими реалізувати майно, справа затягується на роки. Як сказав вірно зараз народний депутат Руслан Сидорович, немає вироків, система не працює, не притягуються до відповідальності особи, хоча із тих же самих справ, які є в матеріалах про банкрутство, можливо саму вже цю справу розслідувати і

направити до суду.

Але правоохоронна система не працює, справа тягнеться, кримінальне провадження, є арешт на майно. Зростуть витрати на процедуру, арбітражний керуючий несе витрати на збереження майна, оплату послуг, а справа стоїть, майно реалізувати неможливо, воно в арешті. Оця дилема, яка виникла зараз у нас і вона потребує також вирішення.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякуємо, Ваша честь.

Зараз слово має Павло Пригуза, голова Господарського суду Херсонської області, ми вже дещо від нього чули. Цікаво наскільки змінилась, чи не змінилась його думка після того, як відбулася дискусія. Прошу.

ПРИГУЗА П.Д. Дякую, пане Андрію.

Дуже якраз в контексті хотів би відповісти на ваше питання особисте щодо "паталогоанатома". Судова практика якраз знайшла варіант вирішення цієї проблеми, і оцим "паталогоанатом" виявився якраз арбітражний керуючий, який досліджує історію боржника і виявляє, а де ж активи, на яких підставах вони вибули і так далі, і в кінці кінців заявляє про притягнення до субсидіарної відповідальності боржника за зобов'язаннями боржника, його засновників, керівників і таке інше.

Уже є приклади в судовій практиці у нас, є певні висновки Верховного Суду щодо застосування і умов і порядку застосування субсидіарної відповідальності. І я думаю, що ці напрацювання судової практики треба врахувати при написанні закону, бо я не побачив нічого нового у цій редакції щодо субсидіарної відповідальності. Перше - це передбачити, що питання субсидіарної відповідальності розглядається в межах справи про банкрутство.

Далі. Те, що не треба дивитись на прокурора і правоохоронну систему про яку ви кажете, що вона не працює. Треба доводити у справі про банкрутство вину тих осіб, які відповідальні за певні дії і рішення, які привели боржника до стану неплатоспроможності. І це ми і робимо в справах про банкрутство. Суд виносить рішення, покладає, визнає вину, покладає відповідальність, а далі ми надсилаємо прокурору. Тобто треба трошки повернути цю ситуацію, і тоді вже за наявними рішеннями, доведеними фактами в справі про банкрутство прокурор порушує кримінальне провадження, і правоохоронна система працює тоді більш ефективно. І я думаю, що вона якраз спрацює так, як треба, притягне до відповідальності при наявності отаких доказів. Складно паралельно це проводити, коли іде провадження в справі по банкрутству і паралельно проводити розслідування кримінальної справи, і тоді якраз стикаються дві правоохоронні системи: судова система і поліцейська, чи прокурорська, - і вони один одному перешкоджають просто, мішають. Той же, от колега попередній наголосив, що є арешт майна у кримінальному провадженні. Все. Ми приходимо до якоїсь колізії такої, яку важко вирішити.

Ще одне, що хотілось би. Знову ж таки практика судова показує законодавцю, будь ласка, треба звернути увагу на що: справи про банкрутство в основному тормозяться сьогодні із-за того, що є майно, яке є в заставі банків, наприклад. І чомусь так склалося і судова практика іде по такому шляху, що заставне майно треба лише продавати у справі про банкрутство в ліквідаційній процедурі. На мою думку, абсолютно не так. Продається лише те майно, яке продається із користю для ліквідаційної маси. І закон передбачає, що, продавши, залишки майна включаються до ліквідаційної маси і розрахунки здійснюються із заставним кредитором. У разі же, якщо воно не продається для того, аби отримати користь конкурсним кредиторам, то тоді і не треба його тримати, це майно, не треба його 25 раз продавати на аукціонах. Другі повторні, треті повторні торги.

В судовій практиці склалася така ситуація, коли судова система не звертає уваги, я скажу прямо, на виключне право кредитора. Записано в законі, що кредитор заставний має виключне право, лише його вимоги погашаються за рахунок заставного майна. І чомусь воно продається за три копійки, да? От я на тому тижні розгляну справу, практика жива: актив, який був оцінений в 20 мільйонів, тричі продавався в складі цілісного майнового комплексу і тричі продавався вже окремо.

І другі повторні торги, понятно, що там іде із пониженням, але вирішити проблему можна таким чином: сказати, що "кредитор, ти маєш право вимагати надання тобі чи передачі права власності на цей об'єкт". От і тоді ми реалізуємо ті права, які передбачені Законом "Про іпотеку". Закон про банкрутство не скасовує ті права, які набуті були раніше, навпаки в мораторії, чи в статті, яка регулює дію мораторію, вказано що на виконання грошових зобов'язань, в тому числі і кредиторів заставних, мораторій не діє.

Тобто один із самих таких ефективних способів покращити судову... чи отой клімат економічний і інвестиційний - це перетлумачити судову практику. І я впевнений в тому, що часто-густо і не треба змінювати законодавство, треба змінити філософію, підходи, трактування певних положень якраз із врахуванням верховенства права і справедливості, і таке інше.

І ще один момент хотів сказати: про дію закону. Шановні, хочу щоб дослухались народні депутати. Та ситуація, яка склалася сьогодні з дією двох законів: один 2001 року діє, інший закон діє 2011 року, - складається дуже така дивна іноді ситуація. Законодавець не говорить, а які норми діють.

Якщо норми матеріального права, то тоді треба, мабуть, по старому закону реалізувати матеріальне право учасникам процесу, а далі – лише процес. А в процесі немає такої... Ну загальне правило, що норми процесуальні діють ті, які діють на сьогодні. І треба тоді конкретизувати в законі в "Перехідних положеннях", да, що треба завершити ті моменти, які

стосуються затвердження реєстру вимог кредиторів, так, затвердити. А далі процедури здійснюються за процесом, у тому числі і за нормами процесуальними, які містяться в законі, і щоби не було цього, вибачте, "раздвоєння личности", тому що не може бути такого регулювання, щоб паралельно діяли два закони. І практика судова складається таким же чином, що іноді скасовуються такі рішення, які, ну, чисто на процесі. Да. По старому процесу діє таке правило. воно не було застосовано, тому суд нібито неправий. І для того, щоби було єдине розуміння, треба в законі треба чітко це питання врегулювати.

Щиро дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Ваша честь.

Почувши порівняння арбітражного керуючого із медиком певної спеціалізації, пожвавився Євгеній Марченко. У вас запитання саме до пана Пригузи чи... Ні. Добре, тоді трошки згодом. Добре?

До пана Пригузи зараз є у когось? Так, прошу вас, назвіться, і ваше запитання. Але стисло.

БІРЮКОВ О. Бірюков Олександр, доктор наук, професор.

Я хочу відреагувати на те, що Павло Дмитрович сказав, щодо субсидіарної відповідальності. Я хочу з точки зору права пояснити, що інститут субсидіарної відповідальності – це інститут цивільного права. Те, що притягує до відповідальності у межах кримінально-адміністративного права – це зовсім інше. Там інший принцип доведення, інші ознаки правопорушення. І основне – те, що там необхідно довести вину. У справах про банкрутства, як у нас свідчить українська практика, я не знаю ні одної справи, де би притягнули до відповідальності. Тому що, ну, досубсидіарна, я маю на увазі докримінальна відповідальність. Ну, тому, що важко довести вину.

Світовий банк, МВФ, ну, ті експерти, з якими я спілкуюсь, вони рекомендують це вирішити і не в межах законодавства про банкрутство. Це корпоративне право. Коли власник наймає чи призначає керівника, у нього в контракті написано, що керівник повинен, підприємства, повинен діяти розумно, на кращих інтересах, тут є ризик і власника, і менеджера.

Якщо менеджер без вини, випадково, без належного догляду вчинив якісь дії, які завдали збитків, у справі про банкрутство, як ви правильно сказали, суддя вирішує чи дійсно його дії без вини привели до негативних наслідків, що завдало шкоди кредиторам. На нього покладається субсидіарна відповідальність за тими несплаченими боргами у справі про банкрутство, виною яких став він.

Так що у нас в законодавстві є, Цивільному кодексі є. І, Павло Дмитрович, ви маєте, мабуть, унікальну практику в Україні застосування цього інструментарію. І воно має працювати. Все достатньо просто.

І не треба, не треба переобтяжувати Закон про банкрутство іншим інструментарієм, яке характерне для інших сфер законодавства. І воно уже існує, субсидіарна відповідальність в цивільному законодавстві існує. І не треба там трошки плутати вину в кримінальних справах, там, де є умисел. Там умисел і він хотів. Но в бізнесі це важко зробити, це умисел чи просто ризик, чи просто недогляд, чи змінилася ситуація, а мої дії видались невдалими. І все.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую дуже.

І в якості арбітра зараз спробує бути Руслан Сидорович. Після цього – Лілія Грабован. Будь ласка.

СИДОРОВИЧ Р.М. Я, може, не стільки в якості арбітра, скільки, ну, відрефлексувати. І все ж таки я, ну, вважаю, важливо пояснювати дух,

філософію того закону, законопроекту, який ми закладали.

Що стосується відсторонення арбітражного керуючого і повноважень судді в даному випадку. Дивіться, господарський процес, от як правильно замітив Володимир Юзефович, це він не носить інквізиційного характеру, суддя не має бути наділений інквізиційними функціями. Сторони повинні самі захищати свої охоронювані законом права і інтереси. Задача суду і судді в даному випадку - охороняти лише публічний інтерес. І той приклад, який ви навели, коли кредитори, комітет кредиторів, чи арбітражний керуючий, ігнорують судові рішення, вчиняють дії, які суперечать закону, вони порушують публічний інтерес, вони порушують публічний порядок. І в тому випадку згідно законопроекту суд матиме право відсторонити такого арбітражного керуючого. Але суддя не повинен мати право втручатися в діяльність повсякденно зборів кредиторів чи комітету кредиторів, це буде неправильно, воно суперечить самій філософії і господарського процесу, і процесу банкрутства. Це момент перший.

Момент другий: щодо розгляду заяв кредиторів. Ми дуже довго на рахунок цього питання дискутували і прийшли, прохиджувавши дуже багато ризиків, які можуть виникати, до єдиного варіанту, який і скорочує строки, і дає можливість рухатися, і розв'язує руки судді. Перше: ви не зобов'язані це робити в одному судовому засіданні, це може бути ряд судових засідань, але ви зобов'язані розглянути усі заяви, які були подані протягом певного періоду часу відповідно до законопроекту, і після того приймати рішення про перехід до наступних процедур. Ми не можемо давати суду дискрецію: цю заяву я буду розглядати зараз, а цю заяву я, може, розгляну через рік. Тому що добросовісний суддя він розгляне чесно і правильно, а недобросовісний може цим зловживати, тобто тут ця дискреція вона може провокувати, бути точкою ризику для недобросовісних суддів для виникнення певних корупційних діянь.

Щодо процесуальних диверсій. І господарським процесом, іншими

процесуальними документами судді наділені доволі, як на мене, навіть була критика, що їм забагато дали дискреції щодо протидії процесуальним диверсіям. Ви маєте інструментарій, як боротися з адвокатами, арбітражними керуючими, іншими учасниками судового процесу, який займається процесуальними диверсіями, вам тільки треба цим користуватися. Ну, ви зазначили тільки один вигляд, один вид, вірніше: відвід. А їх є мільйон. Я як адвокат, ну, я ж прекрасно знаю, як можна закидати такими клопотаннями, що начебто вони будуть і обґрунтовані. Але, власне, функція судді полягає в тому, що потрібно відреагувати, в законі це достеменно не пропишеш.

Інше питання. Я розумію, чому судді інколи бояться цього робити, тому що, як подивитися на це Вища рада правосуддя, і притягне чи не притягне до дисциплінарної відповідальності. Тут питання радше до них, їх тут наразі немає, тому не будемо їх обговорювати, як то кажуть, позаочі.

Те що, власне, сказав Олександр, відрефлексувавши на субсидіарність і кореляцію цивільної і кримінальної відповідальності, ми не можемо їх поєднувати. Так, суд у справах, в межах справ про банкрутство може довести всю ту цивільну відповідальність, чи засновників, чи акціонерів, чи менеджменту, чи ще когось. Але природа кримінальної відповідальності вона є абсолютно зовсім інша, і одне інше не виключає, тобто *non bis in idem*, тобто того самого виду відповідальність. Тобто знову ж таки конституційний принцип що говорить? Не притягувати до однієї тої самої відповідальності, а це відповідальність, яка в своїй суті і в своїй природі абсолютно різна.

І останнє: щодо перехідних положень матеріального процесуального права. Кодекс процедур банкрутства - це не матеріальний закон, це процесуальний закон, тому влазити в перехідні положення матеріального права ми не можемо і права не маємо абсолютно ніякого. А що стосується процесуального права, коротко повторюся, те, що я раніше ще десь говорив, ми не можемо заставляти в рамках одного процесу "перевзувати тапки в повітрі", умовно кажучи. Тому що, наприклад, розпорядження майном по

сьогодні діючому кодексу і розпорядження майном по законопроекту - вони є принципово різні.

Не можна перейти на новий, наприклад, завершивши формування реєстру вимог кредиторів, перейти до санації вже по-новому, будучи ще в старому. Бо там строки подач заяв інвесторів зовсім інші, процедура розгляду цих речей зовсім інша, перехід знову ж таки з іншої мотивації, тобто одна відповідна стадія повинна закінчитися згідно тих норм процесуального закону, з яких вона почалася. І ми нічого не зробимо з тими старими справами, які висять 10 років, 20 років, поки вони не закінчаться, вони не завершаться, на жаль. Ми не зможемо зараз сказати: а давайте ви тепер будете цю справу, яка є на ліквідаційній процедурі... Ну, тут же ж багато суддів сидить. Як ви перейдете, будучи в рамках тої процедури, на новий закон? Ну, це процесуально створить таку масу колізій, які ми потім просто не розгребемо, а Верховний Суд, я навіть не уявляю, що буде робити, намагаючись...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже дякую.

Лілія Грабован, суддя господарського суду Одеської області. Потім – запитання від Євгенія Марченка, відповіді і будемо вже підбивати підсумки. Прошу.

ГРАБОВАН Л.І. Дякую. Дякую. Доброго дня.

Я, по-перше, хотіла подякувати розробникам за підготовку такого ґрунтового і в першу чергу кодексу, який вперше в історії України названий кодекс з питань неспроможності, оскільки раніше це був тільки закон.

Хочу окремо подякувати Руслану Михайловичу за підтримку суддівського корпусу, оскільки зараз судді знаходяться в такому стані, в якому вони не опинялись жодного разу за період дії незалежної України. Це так і є. Тому я думаю, ви всі розумієте, що судді знаходяться у такому стані,

коли, безумовно, вони не можуть сподіватись, що кожен їх крок буде прописаний законом. Однак, якісь основні засоби, які регулюють їх діяльність, основні заходи і принципи повинні бути прописані.

Я чудово розумію, що проект кодексу знаходиться вже на ітоговому обговоренні. Розумію, що ґрунтовні зміни вже не можуть бути внесені. Однак хотіла б звернути увагу на те, що, можливо, менше було б таких деталізованих потреба у деталізованих змінах, якщо б було враховано те, що кодекс – це не закон. Кодекс – це нормативний акт вищого рівня і в ньому бажано, щоб були визначені і мета, і завдання правового регулювання відносин (це науково давно розроблено, дуже багато наукових розробок щодо цього є, я думаю, що всі про це обізнані), і принципи загальні правового регулювання відносин неспроможності. Да, безумовно, суди використовують принципи господарського судочинства, задекларовані у Господарському процесуальному кодексу, але право неспроможності – це є підгалузь господарського права, і вона заслуговує на те, щоб принципи якісь були визначені. Буде легше застосовувати і суду, і сторонам - учасникам процесу ті питання, які не зовсім деталізовані у законі. Цього і не повинно бути. Я це чудово розумію. Однак, можливо, над цим в подальшому потрібно попрацювати.

Хотіла б звернути увагу на те, що дійсно підтримую, що суду надаються ще більші межі суддівського розсуду при вирішенні багатьох питань, насамперед при вирішенні питання щодо відкриття провадження у справі про банкрутство. Я так розумію, що в остаточній редакції, яку сьогодні ми розглядаємо, вже фактично кредитор не зобов'язаний надавати конкретний документ, як раніше це було, рішення суду, постанова. Я зрозуміла, да, що ще в доопрацюванні. Однак основна ідея полягає в тому, що суддя на свій розсуд визначає, чи відкриває він провадження у справі, чи ні, чи наявні ті документи. Тобто чіткі критерії, як було раніше, відсутні. Ну, разом з тим, що відсутній строк, що може викликати також якісь зловживання або підозри

в упередженості і так далі. Ну, це таке питання, я так розумію, що будемо над ним працювати.

Ще на що я хотіла звернути увагу. Безумовно, це я так розумію, прорив: у кодексі спрощена процедура банкрутства державних підприємств. Це одна з самих проблемних категорій. Справи у нас, от які і 10, і 20 років у нас знаходяться на банкрутстві, не зовсім зрозуміло те, що відсутній обов'язок тепер державного органу з питань банкрутства затверджувати ліквідмасу і перелік і звіт ліквідатора, що покладає на суд ці повноваження, це, на мою думку, прорив, і це потрібно було робити. Залишено затвердження плану санації в обов'язок державного органу, уповноваженого управляти державним майном. Однак, чого мені особисто не вистачає. Розумієте, якщо суду встановлені чіткі строки і суд повинен виконати якісь дії, повинні і сторони, і учасники наділятися якимись обов'язками та встановленням строків, або це також покладається вже на суддівський розсуд. Немає строку, у який орган, уповноважений управляти майном, зобов'язаний надати погодження чи відмовити у цьому погодженні. Це все, це суто процедурні питання. З урахуванням практики нашої ми всі прекрасно знаємо, що, ну, на жаль, такі погодження або не надаються, або надаються невчасно, і це значно затягує розгляд справи.

Чудовий, я так розумію, механізм у нас був закладений, визнання недійсними угод, який допомагав повернути майно боржника. Збільшено строк: 3 роки. Це, ну, теж дуже потрібна новела, це дуже необхідно було робити, стосовно діяльності арбітражного керуючого, винагороди. Це також ті питання, які ми неодноразово підіймали і працювали із цим. Це також буде допомагати в роботі арбітражним керуючим і суду.

Єдине, на що я хотіла ще звернути увагу, і закінчую, на жаль, звужений перелік підприємств, стосовно яких застосовуються спеціальні процедури, - це сільськогосподарські підприємства. Вони фактично, я так розумію, відсутні у проекті, я не побачила їх. Можливо...

_____. (Не чути)

ГРАБОВАН Л.І. Я зрозуміла.

Стосовно відсутності процедури стосовно боржника, який ліквідується власником, безумовно, заперечень немає, з урахуванням зловживань цією процедурою останнім часом. Однак, що хотілось би запропонувати і попросити: в подальшому працювати над визначенням особливостей застосування процедур банкрутства стосовно таких специфічних підприємств, як підприємства-забудовники і кредитні спілки, оскільки це дуже специфічні підприємства, які фактично правомірно ліквідувати чи санувати за загальними процедурами неможливо з врахуванням наявності майнових вимог інвесторів-громадян і так далі. Ці питання в правовому полі не визначені, і, думаю, в подальшому, можливо, працювати з цим.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякуємо, Ваша честь.

Запитання від Євгенія Марченка, будь ласка.

МАРЧЕНКО Є. Шановні колеги, ну, в першу чергу, до вас питання, Руслане.

Хотілося б зазначити, що трошки, на мій погляд, не дуже прописано функцію Господарського суду в ліквідаційній процедурі, в 60-й статті цього кодексу, в частині розгляду поточних вимог по процедурах банкрутства. Тобто конкурс розглянутий добре, тут функції відсутні саме господарського суду, хоча присутні функції ліквідатора заявляти заперечення щодо заявлених в грошових вимогах до боржника.

І хотілося б спитати про норму в частині дев'ятій статті 45, тобто тої процедури, що стосується розпорядження майном, а саме: до боржника

банкрутом спори боржника із кредиторами, які мають поточні вимоги до боржника, вирішуються у межах справи про банкрутство шляхом їх розгляду у позовному провадженні господарським судом. Ну, щоб уникнути знову-таки якихось двозначностей, хотілося б уточнити: чи це у процедурі розпорядження майном повинен заявляти кредитор позов, і саме за ставками судового збору, який передбачено за поданням позову. Так?

_____ . Так.

ГОЛОВУЮЧИЙ. І на першу частину запитання відповідь, будь ласка.

СИДОРОВИЧ Р.М. Так, перша частина. Так, я вже починаю втомлюватися...

МАРЧЕНКО Є. Там 60 стаття "Функції господарського суду".

СИДОРОВИЧ Р.М. Дивіться, я відверто скажу, що ситуація з розглядом, скажімо так, поточних вимог кредиторів, там, де суд діє добросовісно, її великої проблема немає і на сьогоднішній день.

А що ми принципово змінили в цьому кодексі, - це щоб не було маніпуляцій, які вимоги визнавати кредиторськими, які поточними. Тобто ми зняли оцей бар'єр, дали можливість заявляти ці всі конкурсні вимоги впродовж будь-якого часу, які є конкурси. Тобто вони мають тоді право приймати участь у конкурсі.

Поточні вимоги, вони за своєю правовою природою принципово є іншими. Чому в рамках справи про банкрутство? Тому що критично важливо, на моє глибоке переконання, щоб суддя, який розглядає справу, всі спори, які стосуються боржника, не розпилялися по різних суддях, і потім не зрозуміло, що відбувається там з цими процесами, але по суті своїй це є

позовне провадження, тому воно повинно розглядатися за правилами позовного провадження і давати можливість судді, який розглядає цю справу, використовувати весь той інструментарій, який є в нього в рамках позовного провадження, тому що там природа знову ж таки і наслідки є відмінними.

МАРЧЕНКО Є. Тобто... Я хотів би уточнити: не треба ждати ліквідаційної процедури, можна...

СИДОРОВИЧ Р.М. Ні. Якщо є, виникли поточні вимоги, є потреба їх пред'явити, вони не погашаються, виникає спір, будь ласка, звертайтеся до суду.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

У нас тут час від часу виникають поточні вимоги. От така вимога виникла у Василя Яроша, він арбітражний керуючий і хоче сказати нам своє слово. Прошу.

ЯРОШ В.Ю. Я довго часу не заберу. Не буду багато дякувати-передякувати. Хочеться зробити одне побажання.

Ну, по-перше, я хотів... *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Якщо говорити в мікрофон, то буде краще.

ЯРОШ В.Ю. ... то буде чути всім, так?

Перед цим було багато, в принципі, зауважень і побажань. Але з подивом подивився я оцей текст, який, до речі, звертаю увагу всіх, на сайті зовсім не такий. Зразу багато питань...

СИДОРОВИЧ Р.М. Він ще не готовий.

ЯРОШ В.Ю. Ну отож. Тому зразу багато питань знімається, і навіть ті, що вже заявлялися. Я лише одного торкнувся.

Дуже добре, звичайно, що більш розширена можливість звертатися з межах справи про банкрутство, розглядати ці справи, але, не забравши одну, от, мені здається, недоречність, ми обмежимо таким чином матеріальне право саме цих осіб, які туди звертаються. А саме: дивіться, у нас ще за старим законом... ну за старим, новим, цей, що сьогодні діє у нас обмежено право на касаційне оскарження. Якщо пам'ятаєте. це обмеження, його мета, коли воно вводилось ще було, воно полягало в тому, щоб справи отак не складалися і не гуляли роками. Ну через то й застосували цю норму.

Тепер, якщо у нас зараз запрацює інформаційно-телекомунікаційна система, у нас ця проблема знімається. А залишити лише право на касаційне оскарження постанови про визнання банкрутом, відкриття ліквідпроцедури і про відкриття провадження у справі про банкрутство, не давши можливість оскаржити...

СИДОРОВИЧ Р.М. Так, яка це у нас стаття?

ЯРОШ В.Ю. Це частина третя статті 9-ї. Не давши можливість оскаржити, ну, зверніть увагу, затверджується реєстр вимог кредиторів чи вимоги якогось кредитора, його не можна оскаржити в касаційному порядку. То у нас же буде в одній області - одна пісня, в іншій – інша. Ну і...

Так справа в тому: не можна оскаржувати згідно цієї норми. *(Загальна дискусія)*

СИДОРОВИЧ Р.М. Можна я відповім?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пане Володимир, ви теж голосно ж кажіть.

_____. Я перепрошую. Дивіться, скажіть мені, будь ласка, а яка різниця між суддею першої інстанції і суддею касаційного суду?

ЯРОШ В.Ю. Ну, якщо... я відповідаю так. Якщо цій логіці йти, як ви пропонуєте, то давайте, може, взагалі хай Верховного не буде.

_____. Ні, так Верховний Суд - він у всьому світі виключно функції які? Пам'ятаєте?

Якщо ми говоримо про довіру суду, яку ми там намагаємося, да, і спільнота намагається, і судді ніби теж намагаються відновити, то різниці немає, де закінчиться: в першій інстанції, чи в другій, чи в третій. Якщо ви хочете, щоб Верховний Суд, який зараз... На жаль, Володимир Якович пішов, але я можу вам сказати таке, що от за цей час, що вони створені, з суботи у них робочі дні.

_____. Ми знаємо про корупційну складову... *(не чути)*

_____. Якщо... Дивіться, якщо ви вважаєте, що є корупційна складова, є простий алгоритм для цього. Ви пишете...

_____. Немає, він не працює...

_____. Можна, я закінчу, да? Дякую. Ви пишете заяву в правоохоронні органи, далі там оперативно-розшукова справа, чи така, чи інша справа, і це доводиться до логічного завершення. Якщо ви вважаєте, ви кажете, що буде в нас там криворізьке, чи не криворізьке, там кіровоградське і черкаське правосуддя, то у вас є підстави говорити, що воно якесь відмінне

від того, що взагалі, то є для цього Вища рада правосуддя. Якщо воно буде відмінне за своєю суттю.

Є достатньо на сьогоднішній момент каральних органів, щоби не загрузати касаційну інстанцію цими справами, які, по великому рахунку, нічого не роблять. Навіщо у нас формується реєстр вимог кредиторів? Виключно для вирішення подальшої долі, що буде з боржником, да, – ліквідація, санація.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Ваша честь. Нагадую, що слово треба... на слово треба давати заявку. І вже в кожному разі представлятися, коли ти щось в мікрофон кажеш. Прошу?

_____. Дозвольте ще, і вже більш нічого не буду. Я погоджуюсь з тим, що не можна завантажувати Верховний Суд, він не для цього створений. Але все ж таки хоча б цей перелік трошки збільшити, вважаю, буде доцільно, ну, як мінімум...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Гадаю, ми візьмемо це до уваги.

_____. От саме через це, саме через це...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, дякую, дякую.

Ви хочете репліку, пане? Ні. Дякую.

У нас вичерпано час. Але учасники дискусії можуть зробити прикінцеві зауваження.

От Юрій Моїсеєв, будь ласка.

МОЇСЕЄВ Ю. Колеги, я відрефлекую лише по одному пункту.

Декількома представниками суддівського корпусу неодноразово було

зазначено про те, що накладаються арешти в межах кримінальних проваджень на майно банкрутів. Так от, з цього приводу в нас є велика біда чому? Тому що ми неодноразово стикаємося з тим, що затягуються процедури, зокрема і скарги на те відбуваються, що якимось чином не завершуються ці процедури, немає можливості реалізувати майно і тому подібне.

Але є один такий нюанс: жодного, жодного разу я ще не бачив, щоби учасники провадження у справі про банкрутство за наслідками накладення таких арештів на це майно зверталися до слідчих суддів зі скаргами і заявами щодо зняття цих арештів. Чому – я не розумію. Лише фіксую цей факт, і, відповідно, є... немає подальших дій.

Тому в даному випадку, в принципі, ситуація не в нормах Закону про банкрутство – да? – будемо коротко його називати, а головах наших вельмишановних, тих, хто подають такі клопотання і, відповідно, слідчих суддів, які задовольняють такі клопотання, відповідно, органів досудового розслідування і прокурорів. Ось!

Чому? Тому що взагалі, якщо ми подивимося, чітко в нормах говориться, що подальший арешт, ну, з моменту визнання боржника банкрутом, відкриття ліквідаційної процедури, жодних обтяжень на майно не може бути накладено. В межах кримінального провадження таке відбувається.

Чому? Тому що, відповідно, прокурори звертаються, а слідчі судді, вибачте, я так, можливо, виражусь – да? – бездумно задовольняють такі клопотання.

І питання в тому, що в нас немає, грубо кажучи, прерогативи – так? – закону, профільного закону перед іншими нормативно-правовими актами – да? Ця норма там була забрана... В якому? Здається, в 2013-му чи 2014 році, якщо я не помиляюся. Да, частина друга статті 11, правильно? Тому в цьому проблема.

Якби б слідчі судді за наслідками подачі таких клопотань відмовляли на підставі Закону України про банкрутство, то була би абсолютно ситуація нормальною. А так, тут потрібно не в нормативному регулюванні, а в головах їхніх шукати правди. Вибачте, ну, за такий от, так би мовити, крик душі. Да.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Дякую.

Ще хтось? Ні? Дякую.

Колеги, оперативно і змістовно відпрацювали цю сесію. Зараз перерва на каву триватиме цілих 20 хвилин, проведіть її з користю. І в 15:25 ми відновимо роботу.

(Після перерви)

ГОЛОВУЮЧИЙ. Хвилина до початку роботи!

Увага! Увага! Шановні колеги, перед нами дуже складне завдання, а саме: в 40 хвилин вмістити тези і міркування таких поважних і, як ми вже переконалися, дуже цікавих і авторитетних людей, які беруть участь, дехто з них уже промовляв, дехто буде промовляти на цій конференції вперше.

Але, отже, секція IV: "Перспективи запровадження інституту банкрутства фізичних осіб". Ми вже чул, наскільки це питання важливе і як про нього пристрасно навіть тут говорили, в тому числі Майкл Ведер.

У панельній дискусії беруть участь: Руслан Сидорович - представлення не потребує; Юліан Хорунжий - не потребує, але за протоколом я маю назвати, - член Правління асоціації правників України; Олександр Бірюков, президент Всеукраїнської самоврядної організації фахівців конкурсного процесу; і Сергій Панов, голова Комітету НАБУ з питань правового забезпечення діяльності банків та захисту прав кредиторів.

Ви тут зазначені за порядком перший, чи ви хочете бути першим, враховуючи те, що ви вже неодноразово були першим?

СИДОРОВИЧ Р.М. Я готовий.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Готовий? Будь ласка. Тоді прохання 7 хвилин, для того щоб потім було достатньо часу для запитань.

СИДОРОВИЧ Р.М. Я... Та. Я буду намагатися...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Та, будь ласка. Прошу, Руслан Сидорович.

СИДОРОВИЧ Р.М. Навіть включу таймер, щоб був в мене перед очима. Я у вас уточню, значить, НАБУ цього такого фінансового НАБУ, да... .. банківська

ГОЛОВУЮЧИЙ. Національної асоціації банків України. Так.

СИДОРОВИЧ Р.М. Отже, мої колеги будуть далі деталізувати по вже конкретних нормах, я не бачу сенсу переказувати текст закону. Я думаю, що всі прекрасно вміють його читати і з ним ознайомляться і на цьому етапі, і на етапі, коли, я сподіваюся, цей кодекс буде прийнятий.

Я би хотів трошки поговорити про філософію, власне, цього законопроекту. Чому мені так видається це важливим? Наприклад, по судовій реформі я бачу неодноразово проблеми, які виникають з застосуванням нових процесуальних кодексів саме з тої причини, я це зазначав, тому що я є членом Ради з питань судової реформи і членом Конституційної комісії. Ми не донесли адвокатам і суддям тої філософії тих законопроектів, які ми прийняли.

А як казали древні римляни, що порушує закон не той, хто порушує букву закону, а той, хто порушує дух закону. Тому я хотів би поговорити

трошки про дух цього законопроекту для того, щоб пояснити, які ідеї туди вкладалися і як ми повинні, в якому напрямку застосовувати, які цілі і результати ми повинні отримувати.

Ну, почну з того, що, бо тут згадувалося про боргову тюрму, що одним з Додаткових протоколів до Європейської конвенції про захист прав людини є заборона на ув'язнення за борги. Тому, я думаю, що ми до цього вертатися не будемо, тим більше Україна є членом Ради Європи.

І насправді тут до певної міри ми можемо говорити про боргове рабство, тому що в тому випадку, коли людина потрапила в такий розмір боргових зобов'язань, які вона не може обслужити і вона їх не виплатить до кінця життя, соррі за цинізм, в неї три варіанти: або покінчити життя самогубством, або виїхати з цієї країни, або працювати начорно, неофіційно.

Кожен з цих трьох варіантів, він абсолютно не має влаштовувати ні державу, ні суспільство, тому що, коли ми говоримо про людей в абсолютно працездатному віці, ми фактично втрачаємо платника податків і активного члена суспільства.

Тому держава повинна в даному випадку дати можливість таким особам вернутися до повноцінного життя. Разом з тим, разом з тим, такий шлях повинен бути виключно, підкреслюю, для добросовісних боржників. Про що йде мова? В тому випадку, якщо особа свідомо виводила активи, в тому випадку, якщо особа в інший спосіб набирала зобов'язання, тобто фактично вводила кредиторів в оману для того, щоби отримати ці кредити чи ці позики, тобто нажити якесь додаткове майно, такі процедури не повинні застосовуватись.

Які обмеження ми передбачили в цьому процесі. По-перше, сумнівні угоди. Ми ввели поняття це і для фізичних осіб. Єдине що, для юридичних це є 3 роки, для фізичних осіб за консенсусом ми все ж таки обмежили це поки що одним роком, хоча це, звичайно, буде, може, ще далі дискутуватись.

Так само ми обмежили можливість застосування процедур банкрутства

для тих осіб, в кого майно є ... ну, вибуло за тими чи іншими угодами на кума, свати, брата і так далі, на близьких осіб. Ми не можемо, безперечно, заставляти їх відповідати за їхніми фінансовими зобов'язаннями, але якщо ми бачимо, що такі активи є переписані на близьких родичів, щодо такої особи процедура банкрутства не застосовуватиметься.

Так само ми передбачили випадки окремих зобов'язань, таких як деліктні, таких як аліментні, по яких знову ж таки процедура банкрутства не може застосовуватися. Тому що, очевидно, що це не є сферою зобов'язального права, а банкрутство повинно застосовуватись.... такий інститут повинен застосовуватися у тому розділі, якщо такі борги носять характер зобов'язань

З чого взагалі в мене особисто народилася ідея провадження у справах про банкрутство для фізичних осіб? Уперше мені ця думка прийшла в 2008 році. Пам'ятаємо цю фінансову кризу, і ті, хто вже працюють давніше на ринку, пам'ятають, як камуфлювали фізичних осіб під суб'єктів підприємницької діяльності, фізичних осіб, для того щоби прикрити ці активи таких своєрідних боржників. Це абсолютно є неправильно і неприпустимо, тому повинна бути "біла", зрозуміла процедура або реструктуризації боргів, або визнання їх боржником.

Знову ж таки, чому ми пропонуємо ліквідувати інститут банкрутства суб'єктів підприємницької діяльності - фізичних осіб і об'єднати це в єдиний процес фінансової неплатоспроможності фізичної особи? Тому підприємець, який є фізичною особою, як ми його будемо ділити: по діагоналі, по вертикалі, чи по горизонталі, чи ще в якийсь спосіб? Де починається суб'єкт підприємницької діяльності і де завершується окремо взята фізична особа? Це абсолютно є неподільні речі, тому зрозуміло, що в даному випадку повинна бути одна-єдина процедура для того, щоби, знов ж таки, запобігати якимсь можливим зловживанням у цій сфері.

Я вже коротко про це раніше зазначав, що одним з елементів, одною з

підстав появи цього законопроекту, спочатку більшість цих ідей була реалізовано в законопроекті 2353а, яка регулювала виключно питання щодо фізичних осіб, це як продовження реформи виконавчого провадження. Тому що, якщо ми забезпечимо дійсно належний рівень виконання судових рішень, то ситуації, коли боржники опиняться в стані, неможливого обслуговувати свої борги, вони значно збільшаться. І для добросовісних боржників ми повинні дати легальний спосіб для виходу з цього боргового рабства, з одного боку, а з іншого боку, для... особливо це стосується юридичних осіб, не лише банків, тому що тут згадувалися банки, але це стосується не лише банків, можливість списувати ті борги, які є по факту безнадійними, в нормальний, "білий", легальний спосіб. І, ну, особливо для банків це, зрозуміло, що актуально, тому що це розблокування резервів, це покращення показників і таке інше.

Щодо наслідків провадження у справі про банкрутство для фізичних осіб. Тут є два варіанта, два можливих розвитку подій.

Перший. Це в тому випадку, якщо фізична особа не визнається банкрутом, вона реструктуризує свої борги і вона відновлює свою платоспроможність. В тому випадку для неї, в принципі, ніяких негативних, жодних наслідків немає, ну, і на моє переконання, не може бути. Тому що, якщо вона відновила і довела свою платоспроможність і з цим погодилися кредитори, і з цим погодився суд, про які негативні наслідки ми можемо говорити?

Було дуже багато у нас дискусій з приводу того, які ж мають бути негативні наслідки для боржника в тому випадку, якщо його все ж таки визнають банкрутом. Є різна практика в різних країнах. Ми все ж таки пішли по доволі такому лояльному щодо боржників шляху. Ну, мені видається, що на цьому історичному етапі воно виправдано. Можливо, з часом ми зможемо піднімати цю планку і робити відповідальність боржників більш жорсткішою. В даному випадку вона обмежується попаданням до реєстру. Це

насправді буде певний "чорний список". І він ускладнюватиме фінансове життя, і він має стимулювати таких фізичних осіб шукати все ж таки спосіб фінансової реструктуризації.

Другий момент. Це є обмеження зайняття певними видами діяльності на певний строк, що теж в свою чергу повинно стимулювати їх. І як наслідок і одночасно як запобіжник – це неможливість входити повторно в процедуру банкрутства швидше ніж через 5 років. Тобто для чого це потрібно? Для того, щоб не було так: набрав боргів, збанкрутував - очистився; пішов знову набрав; пішов – знову банкрутство і так далі по колу. Тобто це мало би зменшувати ці ризики.

Окремий блок, який викликав дуже гарячі дискусії, в тому числі із представниками Міжнародного валютного фонду і банківської спільноти ми багато дискутували. Ну, найшли, як на мене, консенсусний варіант, який стосується так званих валютних боржників. Це взагалі є окремий блок, він, можна сказати, є в дужках. Тому що ця проблема, яку ми вже, ну, ми через неї зробили крок, пішли далі, але вона залишилась і є такою "гирею на ногах" банківської системи – це спосіб реструктуризації, який стосується в першу чергу житла. Ну, я зараз детально вникати не буду, там в законопроекті це є прописано, воно прив'язується до сум заборгованості і до площі цього житла.

Більше того, я скажу таку інсайдерську інформацію з наших закритих дискусій. Насправді це, скажімо так, є пілотна модель вирішення проблем, пов'язаних взагалі з іпотечними боржниками, тому що окремо зараз поки що в цьому законопроекті щодо іпотечних боржників якогось механізму не передбачено. Ми, так скажімо, умовно між собою домовилися, що після того як рік ця процедура попрацює, ми подивимося практичне її застосування...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пане Руслане...

СИДОРОВИЧ Р.М. ...і зрозуміємо, як її можна коригувати і

екстраполювати на інші іпотечні заборгованості. Окремо я зупинюся – останній момент, який я вже говорю, я завершую – автоматизована система арешту коштів. Це взагалі велика головна біль, я думаю, що насправді всіх. Моя принципова позиція: в тому вигляді, в якому вона є сформована, її потрібно виключати з цього законопроекту. Разом з тим система як така потрібна, і вона потрібна не лише для процедури банкрутства, вона потрібна і для процедури виконавчого провадження. Тому що процес виявлення банківських рахунків юридичних осіб і суб'єктів підприємницької діяльності у нас є, як виявити рахунки фізичних осіб – невідомо, але ми розуміємо ризики і дзюрявості, скажімо так, питань інформаційної безпеки будь-яких реєстрів. Моя особиста позиція, яка впливала з дискусій, які ми проводили з платіжниками з Нацбанку полягає в тому, що це має бути створений відповідний софт, який буде працювати в режимі ріел-тайму, який буде просто заблоковувати операції по відповідних рахунках банківських фізичних осіб і давати можливість здійснювати подальші операції. В тому випадку ризик викрадення інформації і відповідно зловживання персональними даними і тим більше ризику для інституту банківської таємниці не буде. Але поки ми у Верховній Раді і в уряді не знайдемо консенсусу в цій частині, запроваджувати інститут, який не є до кінця пропрацьований, який містить багато ризиків, я вважаю, безвідповідально.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Руслане.

І Юліан Хорунжий, будь ласка.

ХОРУНЖИЙ Ю. Дякую.

Як вже показує багаторічний досвід, виступати після Руслана Михайловича деколи навіть безглуздо. Але тим не менше спробуємо.

Частина цього проекту кодексу саме в частині банкрутства фізичних осіб, вона, напевне, для мене найменш улюблена і найбільш важка робота в

складі робочої групи, це по підготовці цього тексту, і воно пов'язано, напевно, в першу чергу з тим, що якщо в корпоративній неплатоспроможності десь світова практика і світове законодавство. Воно є багато в чому схожим, то у сфері неплатоспроможності фізичних осіб якогось універсального правила чи закону немає, і практично кожна держава вирішувала і вирішує ці питання абсолютно, напевно, десь унікально. Тому це, напевно, чи не основна складність, з якою зіштовхнулися: які мають бути моделі, як має рухатися сама процедура.

Перед тим, як я спробую там сказати декілька своїх особистих вражень щодо цієї частини, я ще хочу зазначити, враховуючи, що я не просив слова, і моменти, які стосуються і загальної процедури, і безпосередньо неплатоспроможності фізичних осіб. Я би хотів підтримати суддю Пригузу в його словах в тому, що ми повинні все-таки назвати кодекс вже правильно і процедуру назвати правильно, а саме: неплатоспроможності. Оскільки ті, хто супроводжував процеси, які пов'язані з іноземними юрисдикціями, розуміють, з чим приходиться зіштовхуватися, а саме: пояснювати численним контрагентам українських компаній про те, що це не банкрут, це живе підприємство, яке хоче відновитися.

Крім цього, ми матимемо ще другу... можливо, зіштовхнемося з другою проблемою, оскільки на даний момент в кодексі, в проекті кодексу це нормально не вирішено, оскільки ми маємо банкрутство юридичних осіб і неплатоспроможність, і справи про неплатоспроможність фізичних осіб. Відповідно, все наше національне законодавство оперує єдиним терміном – "банкрутство", просто "банкрутство", не розділяючи на юридичних, фізичних. Вводячи в кодексі дві категорії: неплатоспроможність фізичних осіб і банкрутство юридичних осіб, - ми більш ніж однозначно зіштовхнемося з тим, що десь в якихось законах не буде змінено, як допустимо, зараз не зачеплено питання неплатоспроможності фізичних осіб, в Законі про виконавче провадження, і матимемо цілий оберемок негативних

наслідків. Тому стовідсотково підтримую ці думки, які звучали сьогодні в залі.

Друге питання. Я до нього відношуся дуже з такою великою настороженістю. Це питання обмеження доступу до касаційного провадження, оскільки по фізичних особах ми матимемо взагалі єдине судове рішення, яке може бути переглянуто в касаційному порядку, а саме: відкриття провадження у справі про неплатоспроможність.

Якщо в питанні корпоративного банкрутства, можливо, це не настільки і страшно, оскільки Верховний Суд сформував на даний момент вже достатню кількість логічних абсолютно позицій, то у питанні неплатоспроможності фізичних осіб ми маємо terra incognita. І не буде жодного арбітра, який би сформував єдині, зрозумілі для всієї держави процедурні і процесуальні і питання матеріального права. Це питання залишається.

Так само питання... Третє питання, воно загальне і для юридичних, і для фізичних осіб. Ми намагаємося зробити прозорі правила роботи арбітражних керуючих. Ми хочемо, щоб вони працювали, щоб вони були незалежні, працювали чесно. Людина працює чесно, коли їй є, що їсти. Ми поставили достатньо... тобто ми залишили для арбітражних керуючих достатньо високі кваліфікаційні вимоги для вступу в професію: вища юридична, три роки стажу. Ну, це не просто.

Для приватних виконавців зараз йде такий діалог про те, що це, в принципі, може бути бакалавр, який і є багато де в Європі. Однак приватний виконавець менш - ну, це не в плані когось конкретного, а в плані кваліфікаційних вимог, - менш досвідчений, менш кваліфікований, отримує 10 відсотків винагороди, арбітражний керуючий, в теорії, може отримати три або навіть п'ять відсотків винагороди, але не більше 50 мінімальних розмірів заробітної плати. Тобто ми знову будемо вимагати... не вимагати, надаємо можливість торгівлі арбітражним керуючим. Цю норму треба, як на

мене, абсолютно виключати і поставити чітку винагороду в розмірі 3,5 відсотків, що однозначно забезпечить максимальну, наскільки це можливо, незалежність і транспарентність арбітражного керуючого.

Тепер, повертаючись безпосередньо вже до самого питання неплатоспроможності фізичних осіб в частині тій, що стосувалася там такої характеристики, як боргове рабство фізичної особи. Ознайомившись із достатньою кількістю законів про неплатоспроможність фізичних осіб європейських держав, я можу сказати, що в нас це не боргове рабство, в нас це, в принципі, благо для фізичної особи.

Чому? Тому що в багатьох європейських країнах за наслідками процедури, як вона в нас називається, погашення боргів, до таких фізичних осіб застосовуються доволі великі обмеження. Це обмеження щодо працевлаштування, обмеження щодо зайняття бізнесом, обмеження щодо отримання кредитів, доступу до фінансових ресурсів, працевлаштування не тільки десь чи на держслужбі, а так само в юридичних особах, де існують підвищені фінансові ризики. В нас же по результатам цієї процедури, як ми бачимо зараз в проекті, це лише одне - це заборона протягом п'яти років банкрутувати ще раз і обов'язок повідомляти про те, що до тебе була здійснена така процедура. І через три роки ти вважаєшся таким, що в тебе поновлена, по суті, бездоганна ділова репутація. З такими наслідками виходу з процедури – це є дуже лайтово!

Однак, щоби дійти до такого виходу, треба пройти ряд стадій, я просто дивлюсь, в мене одна хвилина, основними з яких є – це значне наполягання банківської спільноти, і буде цікаво, як воно буде працювати на практиці, оскільки це, по суті, те ж саме, що стати кандидатом суддів Верховного Суду – це настільки повно відкрити інформацію про свій майновий стан, не забути будь-чого, що дорожче 30 мінімальних заробітних плат, бо в іншому випадку ти можеш не отримати благо, а саме прощення від боргів. Поскільки вся ця інформація стає про майновий стан, вона стає відкритою для кредиторів

боржника, і кожен кредитор має право провести там свій такий форензик і встановити правдивість чи неправдивість інформації. Неправдивість інформації, вона не лише не дає можливість спростити борги, а взагалі не дає можливість навіть реструктуризувати валютний кредит.

Тому це з однієї сторони для такої фізичної особи благо, друге – це є, треба розуміти, що тебе будуть аналізувати всі, хто там має бажання тебе пощупати. Це в першу чергу буде цікаво подивитися на практиці, якщо деякі народні обранці, які мають мільярдні борги, захочуть відкрити інформацію про себе.

Напевне, ключовою, і напевне, вже на завершення, бо мені вже годинник дзвонить, ключовою особливістю цієї процедури є те, що на відміну від, напевно, абсолютної більшості юрисдикцій, з якими я знайомився, це те, що справа може бути, провадження у справі може бути відкрито лише за заявою боржника. Як би кредитори не хотіли звернути стягнення на будь-яке майно саме в процедурі неплатоспроможності, для них ця процедура є недоступною. Напевно, вочевидь, що пройде якийсь час, на практиці ми побачимо, як застосовується в цій частині закон, оскільки питань дуже багато до дуже багатьох норм, як воно працюватиме. Можливо, там шлюз для кредиторів відкриється, але на даний момент це залишатиметься благом для фізичної особи.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ну, що ж, пан Юліан дуже успішно пройшов свою стадію.

І тепер настала черга Олександра Бірюкова. Прошу вас.

БІРЮКОВ О. Доброго дня. Я радий бути тут і мати можливість поділитися своїми думками. Я не буду вважати, що безглуздо тут опонувати представнику законодавчого органу пану Руслану. Але як науковець я просто

хочу поділитися своїми деякими думками, над якими я б'юся і не можу знайти відповіді. Науковець, робота науковця – все піддавати сумніву і спробувати щось, на якісь, виходити на якісь висновки.

Щодо оскарження. Я тут б'юся, у справах про банкрутство, б'юся... специфіка над тим, що специфіка... а я розглядаю просто природу правових відносин. У справі про банкрутство така специфіка, що від початку до закінчення процедури, судової процедури, іноді суддя приймає 5, 10, 20, 40 (більше, да?) судових актів. Кожний з них оскаржується. Але що оскаржується? Ну, наприклад, щодо оскарження рішення по аукціону. Ну, аукціон, давайте собі уявимо, тим більше, що зараз аукціон – це електронна система, да? Ну, для мене це комп'ютер і комп'ютерна програма. І от комп'ютерна програма видала, що виграв Сидоров. Що суддя... у судді є можливість не затвердити це рішення? Ну, я не знаю, а оскаржується рішення суду. А прийняла, це рішення прийняла машина. Чи є сенс тут... до речі, з юридичної точки зору, що оскаржується? Рішення кого? В дью процес те, що називається оцінювання процесів, в нормальному процесі, в якому виконані всі умови: заслухана одна сторона, інша сторона і суддя виніс рішення, - тут технічне рішення.

Щодо порушення. Знову таки, цікава ситуація. Йде реформа, я думаю, ми до цього повернемося. Подивіться, закон, логіка руху справи у суді. Заява, приймається заява. От рішення, яке, до речі, оскаржується і в касаційному порядку, - це рішення про порушення справи про банкрутство. Причому я теж не розумію, чому людина звертається до суду. Про що? Кредитор не заплатив гроші? Що він вимагає від суду? Закон говорить, що ти можеш вимагати тільки порушення справи. Суд порушив справу, все - закінчувати справу. Як я розумію, логічно було би, якщо це боржник, прошу визнати мене банкрутом, він сам просить; якщо кредитор, прошу визнати і повернути кошти, а, може, ще й запропонувати процедури.

І тому у нас на сьогодні, якщо технічно, юридично-технічно подивитися

знов на процедури, у нас суддя приймає судьбоносне рішення у справі про банкрутство, єдине, як на мене. Я помиляюся, я відразу хочу попередити, мого – помилкове враження. Тільки одне рішення – визнання боржника банкрутом. У нас немає окремо рішення, яке би суддя виніс рішення про визнання неплатоспроможного чи неспроможного, він приймає рішення. В цьому рішення про порушення справ про банкрутство він вивчає майновий стан боржника, але він приймає рішення про порушення справ про банкрутство. У нас по суті... про кредиторську, ми говоримо, да? Так у нас тільки єдина процедура визнання банкрутом. Все. У нас про неплатоспроможність і про дію суду як визнання юридичного факту, що ця особа неспроможна виконати борги, суд про це окремо в судовому рішенні таке рішення не постановляє, як мені здається.

Що стосується... спори, тут попередньо говорилося: спори, які виникають у справі про банкрутство. Я б'юся, для себе розумію. От у мене спір. До кого я повинен... до кого я позиваюся у справі про банкрутство? З загального розуміння я позиваюся до боржника. А боржника немає. Він обмежений в правах. Суд вирішив призначити опікуна арбітражного керуючого, і він позбавлений права розпоряджатися своїм майном. Що я вимагаю суд, щоби зробив боржник, який не може цього зробити? А якщо це ліквідація, то я звертаюся до боржника, який вже визнаний мертвим, якщо говорити про визнання факту, юридичного факту за цивільним процесом, за Цивільно-процесуальним кодексом. І тому, ну, я... в науковій літературі це називається: "позов проти майна", естейт, проти конкурсної маси. Я позиваюся до конкурсної маси, яку представляє призначений арбітражний керуючий. А ця маса кому належить? Боржникові? Ні! Це маса, яка фактично належить кредиторам, які претендують на це майно. І я тоді позиваюся до кого? Я позиваюся тоді до кредиторів, яких я прошу: будь ласка, дайте ту масу, на яку ви розраховуєте, дайте частину мені, тому що в мене є спір, який виник, і я не винний, що ви це спір зараз розглядаєте в межах справи про

банкрутство. До справи... до наших... (Це не смарт вотч? Тому що в мене не тікає, як у пана Юліана).

Щодо допуску. Ну, тут ми говорили, обрана така модель, що, ну, наприклад, пан Руслан говорив, що не допускаються ті, які є підозра в тому, що вони там десь якісь дії зробили, які мають ознаки приховування – перевів майно на інших осіб. У мене, знову-таки, до природи цих правових відносин: в результаті що виходить? Кого ми караємо? Боржника? Ми караємо кредитора! Це як у тому фільмі: "Вы думаете, меня вы судите? Нет! Вы себя судите!" Тому що заінтересована особа – кредитор, він хоче отримати в цій справі, в якій йому відмовили порушити, хоча би якимсь задоволення за своїми вимогами. І тому, може, є сенс на це дивитися трошки з іншого боку.

І знову-таки, допуск кредиторів, знову-таки... Ну, прийнято таке рішення, але з точки зору інтегриті – логічні системи, розумні системи – ну, от якщо в країні існує судова процедура, юридична процедура, може, є сенс всіх пустити. Хай воно не буде працювати, но чому ми кажемо, от ти можеш цим скористатися, а ти – ні, ти – кредитор сьогодні, ти не можеш скористатися, приходь, коли будеш божником, і ти отримаєш всі переваги від цієї системи.

Знову-таки, я говорю як науковець, який там вивчає певні тонкощі таких правових відносин, які от у нас є. І щодо назви – те ж саме. У нас... Ну, суд не виносить постанови щодо встановлення юридичного факту юридичної особи, що він не може виконати свої зобов'язання, він обмежується в правах, усувається від управління своїм майном. Майно набуває спеціального статусу, є низка таких судових рішень, в яких фактично визнається цей факт, майно під опікою знаходиться. І тому всі арешти треба, мені здається, розглядати в контексті того, що насправді от, які правовідносини існують між учасниками цього процесу.

Що стосується реформи, мені здається, що гарний крок зроблений. От може, ринок не готовий для таких, таких складних систем – побачимо, але

для того, щоб взагалі в країні існувала система розв'язання проблем заборгованості, вона повинна поширюватись на більшість учасників, у тому числі фізичних осіб. Далі реформа буде тривати, і можна використовувати в цій частині міжнародні документи. Світових банк кілька років працював, от є результат Світового банку, звіт про... з питань банкрутства фізичних осіб, в 13-му році був затверджений. Я мав щастя і нагоду брати участь в розробці цього документу. Цей документ був складений на підставі вивчення 59 систем світу, в яких існує законодавство про банкрутство фізичних осіб, охоплено за населенням 70 відсотків світу. Світовий банк на початку в 11-му році, коли ми вперше зібралися, обговорювали можливість створити щось назагал принципів, як принципи Світового банку щодо ефективних систем захисту прав кредиторів, боржників, які... ну, зараз в редакції 11-го року. Але вийшло, що уніфікувати неможливо і неможливо дати одну якусь модель.

Тому цей документ якщо ви почитаете, він складається по кожному елементу цієї системи, складається з кількох варіантів, от варіантів підходу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пане Олександрє...

БРЮКОВ О. Так. Ну, і ще, якщо можна. От складний, це закон...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Але стисло, дуже стисло.

БРЮКОВ О. Цей закон, всі сприймають і погоджуються, соціального характеру. Я нарахував близько 20 сфер законодавства, які цей закон зачіпає. Згідно зі стандартами Світового банку система банкрутства складається з двох частин: законодавства і інституційна система, institutional Ця частина є теж важливою, тому що вона забезпечує ефективність виконання закону гарного, класного, супер або не дуже, але цей елемент є важливим.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло. Дуже дякуємо.

Сергій Панов, НАБУ. Не НАБУ, а НА́БУ.

ПАНОВ С. Ну, я не знаю, як правильно: чи НАБУ, чи НА́БУ.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тепер встановлюємо правило таке: буде НА́БУ.

ПАНОВ С. З точки зору банківської спільноти, у нас все виглядає простіше, не так вже ми... ми не дивимося на такі високі категорії. У нас є практичне завдання – це, по-перше, це відновлення кредитування, це погляд у майбутнє і вирішення вже існуючої проблеми, яка є, це рівень NPL банківської системи, який він є. Тобто з цих двох базових принципів ми дивилися на цей проект, ми в ньому вже достатньо давно і, дякуючи Руслану, нас залучили до цього питання. Треба сказати, що більшість наших пропозицій була врахована, тут дуже багато дякували і донорам, і Міжнародному фонду – приєднуємося, без вас ми нічого б не зробили.

Стосовно самого концепту. Коли ми дивилися на цей проект, банкрутства, неплатоспроможність юридичних осіб для нас була більш-менш прийнятною, вона дійсно спрощувала, робила процес більш прийнятним. Для нас досить є проблемним питанням – це безспірність, коли, як ми звикли, є рішення суду, яке вже є безспірним документом, на підставі якого порушується справа. Зараз ми бачимо можливість зловживання зі сторони недоброякісних кредиторів чи споріднених кредиторів, які будуть порушувати справу про банкрутство на підставі там якихось домовленостей, визнаних претензій, як це було раніше, і так далі. То єсть ми побачимо, як це працює, і таке інше, то єсть у нас перелік наших заперечень є, ми надали його до комітету. Но саме головне, що ми бачимо, банкрутство фізичних осіб - це начебто зараз виглядає як прозорий, прозорий порядок продажу майна в процедурі ліквідації. То для нас є самим принциповим, оскільки ми знаємо:

якщо ти вже зайшов в процес, то ти будеш проданий, якщо ти не знайдеш ніяких можливостей для вирішення проблеми зі своїм кредитором. Це стосовно юридичних осіб. Стосовно юридичних осіб. І це запропонована двохрівнева система, вона, ми не будемо там казати, "ProZorro", чи СЕТАМ, чи щось інше, але в будь-якому випадку щось замість того, що є, це вже дуже великий прорив для ринку, для кредиторів.

Стосовно фізичних осіб. Ну, ми тут є, можливо, будемо там самими головними гравцями на цьому ринку, можливо, будуть ще якісь там ЖКХ, чи хтось ще, але ми тут є. У нас зараз вже більше 100 мільярдів гривень проблемних кредитів, наданих фізичним особам та фізичним особам-підприємцям. Тобто цей закон, якщо він буде неефективний або якщо він буде використовуватись неблагонадійними позичальникам проти нас, це можливий рівень наших потенціальних втрат у банківській системі. Крім того, якщо цей закон буде працювати не так, як ми плануємо, то відновлення кредитування, да, це, можливо, буде під великим питанням, я вже не кажу за те, що автоматично відсоткові ставки і таке інше – все це, безумовно, буде шкодити як банкам, так і всім гравцям, хто є, навіть хто строїть дома, квартири і таке інше.

Так, стосовно наших конкретних пропозицій, які є, які вже багато було дискутовано в комітеті і враховано, але декларації. Я там погоджуюсь з паном Юліаном стосовно того, що можливо це дуже, дуже, дуже складний процес, але його треба пройти. Якщо фізична особа розуміє, що вона повинна захистити себе і захистити своє майбутнє, захистити своє майно. Але банківська спільнота вважає, що якщо в декларації були завідомо покладено якісь неправдиві дані чи не вся інформація була вказана, ну, наприклад, діючі офіційні реєстри, там, я не знаю, наскільки це правда чи ні, але в новий реєстр нерухомості там 90 відсотків - це питання, під вопросом: чи воно повне, чи ні. Це реєстр, це є питання. І наша пропозиція така, що якщо ти задекларував майно і воно неповне, ти ввів в оману, то банк може

протягом трьох наступних років повернутися до банкрутства і включити це майно, яке належало... до власника.

Стосовно входження до банкрутства – також дуже велике дискусійне питання. Наша спільнота вже знає цей, як то кажуть, ми це відчуваємо, це ми пробуємо кожний день, наша пропозиція була: ввести верхній поріг, вище якого фізична особа не може піти в процедуру банкрутства. Наша ідея була - це 1 тисяча 500 мінімальних заробітних плат, це приблизно 6 мільйонів гривень. Що ми намагаємось? Ми намагаємося від тих фізичних осіб, які якимось чином працюють з великим бізнесом, виступають поручителями і так далі... 6 мільйонів - це дуже, на наш погляд, та сума, яка може відрізнити звичайного... фізична особа, пересічного українця, позичальника чи поручителя від бізнес-партнера, від людини, яка... ну, яка, мабуть, в цих комітетах також, вибачте, присутня. Це наша друга принципова позиція.

І наслідки. Да, у нас дуже soft, дуже лояльний підхід стосовно тих людей, які визнані банкрутом. У нашому розумінні це для фізичної особи, яка є звичайна людина, це не є проблема, там бути обмеженим, там ну, наприклад, у чомусь, да. Закон пропонує зараз, що людина, яка є банкрутом протягом трьох років, ми вважаємо, що повинно бути п'ять, не має бездоганної ділової репутації. Це питання: що це таке? В діючому законодавстві є тільки банківські норми, де не може бути призначений керівником банку людина, яка не має бездоганної ділової репутації. Тобто що ми написали? Ми написали, для банкірів, які є кредиторами. Тобто в нашому... наша позиція така: якщо ти визнаний банкрутом, ти не можеш балотуватися. І ніякі позиції! Це – принципова позиція. Ти не можеш займати позиції в органах державної влади, в органах судової влади, місцевих...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Назавжди?

ПАНОВ С. Ні-ні-ні! Протягом певного періоду, доки ти є банкрут, доки тебе не виключили з цього реєстру, який, ми вважаємо, буде достатньо ефективний. Це наші, скажемо так, принципові позиції.

І сьогодні є дуже приємна новина для нас – це те, що... от я сьогодні дізнався, вибачте, що... в тому, що запропоноване друге читання, враховані наші ключові підходи. По-перше, те, що саме боржник повинен подати заяву про неплатоспроможність. Не кредитори, які можуть працювати проти нього. Це захист. Це не обов'язок, це право боржника – сказати: "Захистіть мене, будь ласка!" Цей аналог, от ви говорили чи ні, в нашому праві є вже Закон про фінансову реструктуризацію, там десь такий же механізм, коли йде... коли божник звертається за захистом від кредиторів.

І, вибачте... ну, чого немає? Чого немає в цьому проекті – це питання податків. Питання податків є самим важливим зараз питанням. *(Шум у залі)*
Вибачте?

СИДОРОВИЧ Р.М. Окремий законопроект...

ПАНОВ С. Окремий законопроект, те, що ми зараз не... Ми теряем час, ви знаєте. Що зараз є? Банки, я не знаю, який... не маю інформації, який обсяг зараз є. Що роблять банки? Що робить банк, який я представляю? Ми дуже багато ми прощаємо. Прощаємо кредити фізичним особам, які попали в скрутне становище, особливо це стосується валютних кредитів. І ви знаєте, коли ти бачиш, якщо твій боржник не має нічого, крім своєї квартири, в нього впали доходи, інфляція і так далі, в нього нічого немає, ти вимушений віддати частку грошей, які ти надав як кредит, ну, своїх грошей, да, ти їх прощаєш, офіційно даєш письмо цьому клієнту, і він розуміє, що, ну... і ти все ж таки думаєш, що якась частина буде погашена десь в майбутньому. І на завтрашній день приходять до нього податкова і каже: "В тебе є доход,

прощення, дай мені, і дай мені зараз, не коли там через 5-10 років, коли банки і коли ми вже простили частину, а частину ні..." Знаєте... І це питання дуже проблематичне. Цей закон також пропонує прощення боргу. І в ньому також повинно бути. І це, я розумію, що це питання можливо там наступних законів, але треба вирішити зараз.

СИДОРОВИЧ Р.М. Можна попросити? Запишіть: 8532 законопроект. Вимагайте від банківської спільноти включення його в порядок денний розгляду Верховної Ради разом з законопроектом 8060, він вирішує ті питання, про які ви сказали.

ПАНОВ С. Ну, да, будемо вимагати.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Хто там на початку конференції згадував про лобізм і всяке таке?

ПАНОВ С. Все. Ну, це мабуть такі основні положення. Дискутувати дуже багато можна, але...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Але не треба.

ПАНОВ С. ...але не треба. І життя покаже. Це зовсім новий інструментарій. Перший раз, коли ми побачили фразу "банкротство фізичної особи", то ми були трошки шоковані. Для нас здавалося, і навіть зараз здається, що це зарано, це зарано. Ті економічні умови, в яких живе країна, та ситуація, яка є, той рівень, ну, потенційно неплатоспроможності наших громадян, він дуже низький. І якщо ми пустимо цей механізм і він не буде з іншого, з основного боку лояльний і не закриє ті місця для того, щоб використовувалось проти системи, проти банків, для злоупотреблений,

вибачте, не знаю як це слово...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Це тому, що для українців зловживання нехарактерні.

ПАНОВ С. Тому я навіть не хочу знати.

Тобто ми очікуємо, і вперед рухатись потрібно. Ми не дуже оптимістичні, але ми маємо дуже велику надію, що буде все добре.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже дякую.

От вам і єдність і боротьба протилежностей: не дуже оптимістичні, але дуже сподіваємося. Але "дуже" має дати якраз те, що треба.

Колеги, у нас немає вже часу на цю сесію. Якщо у когось є дуже важливе запитання або дуже необхідна репліка... Немає, так?

Пане Руслане, стисло.

СИДОРОВИЧ Р.М. Якщо можна, я би, да, буквально репліки.

Шановні колеги, прийняття цього кодексу - це не завершення реформи, насправді це є початок великого шляху. Тому усіх присутніх фахівців я прошу не зупинятися на тому, щоб прочитати, прийняти це, як є. Тому що насправді ця галузь дійсно потребує повноцінного кодексу. Це ще не є той кодекс, який дійсно є потрібен, тому роботи є дуже багато. Ви собі просто не уявляєте, який є супротив всередині сесійної зали популістичної частини впровадження інституту банкрутства фізичних осіб. Неймовірний супротив, точно такий самий був, як при запровадженні приватних виконавців.

Я зараз скажу, можливо, таку трошки не дуже приємну річ, але правдиву. Нам зараз критично важливо прийняти це в такому вигляді, в консенсусному, в якому ми підготували, і потім далі це доправляти. От те, що сказав Юліан Хорунжий: ніхто зараз не дасть відповіді, наскільки якісно цей інститут буде працювати. І те, що ми даємо право на звернення

виключно для боржників і не надаємо цим кредиторам, це означає так само, що, повірте, не буде лавини звернень, так, буде там певно частина. Але задача банківської спільноти, арбітражних керуючих, адвокатів, юристів, нас, народних депутатів, всіх експертів - займатися дуже серйозним моніторингом після того, як цей закон був прийнятий.

Я готовий до спілкування, відкритий, для того щоби ми тримали, моніторили і далі працювали над цим законопроектом. Тому що це насправді дуже складно і це, дійсно, Terra Incognita.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Хай живе!

Дякуємо учасникам четвертої сесії.

І переходимо до п'ятої – це "Пошук оптимальної моделі саморегулювання професії арбітражних керуючих та стандарти професії".

Запрошую до участі Ірину Сербін, вона голова Комітету з конкурсного права Асоціації правників України.

Сергій Донков також, віце-президент Всеукраїнської самоврядної організації фахівців конкурсного процесу і член Дисциплінарної комісії арбітражних керуючих при Міністерстві юстиції.

І Анатолій В'язовченко, голова Національної професійної спілки арбітражних керуючих України.

У нас 45 хвилин, отже, по 10 хвилин на викладення своїх тез і після цього запитання і відповіді.

Я прошу почати пана Донкова. І закликаю всіх до пильної уваги. Сергій Донков, прошу, 10 хвилин.

ДОНКОВ С. Вже пізно, але кажу: доброго дня, шановні колеги! Дуже вдячний за можливість висловити свою думку.

Питання саморегулювання - досить болюче на сьогоднішній день, воно існує начебто в законодавстві про банкрутство вже давно, майже 8 років, але

фактично його немає в такому розумінні, як воно існує в усьому світі.

В чому принципова розбіжність з тим, що ми маємо зараз в законодавстві, у визначенні "саморегульованої організації", наданої 117 статтею, в фактичній реалізації цієї статті і діяльності нині створених декількох саморегульованих організацій з принциповим розумінням того, як має відбуватися саморегулювання професійне в ідеалі.

По-перше, хочу нагадати, що саморегулювання професійне народилося в 1930 роках в Сполучених Штатах Америки, в той час, коли Франклін Делано Рузвельт виводив свою країну з Великої депресії. Вона народилася з появленням Закону про ринок цінних паперів. Вочевидь, цей досвід був успішним і на сьогоднішній день в більшості розвинутих країн саморегулювання існує на певних стандартах, певних умовах.

По-перше, що має бути в саморегулюванні? Саморегулювання має бути передбачена або окремим, спеціальним законом, який має бути більше трьох років в Україні, але його не існує, на жаль, на сьогоднішній день; або норми про саморегулювання мають бути передбачені в профільному законодавстві, професійному законодавстві.

Що ми маємо в нашому законодавстві на сьогоднішній день в 117 статті? Саморегульована організація створюється на умовах і на принципах відповідно до Закону про об'єднання громадян і регулює громадські відносини між учасникам цієї організації, арбітражними керуючими, фахівцями в галузі неплатоспроможності. Навіть це визначення говорить про те, що законодавець в 11-му році ще не був впевнений чи можна створювати таку саморегульовану організацію, якій можна делегувати певні державні функції. Тобто ми на сьогоднішній день маємо 5 зареєстрованих як СРО і 7 професійних організацій, громадських організацій в галузі неплатоспроможності.

Ну, єдиним дієвим інструментом саморегульованої організації, який вона може реалізувати в управлінні професією, – це надання своїх кандидатів до

складу кваліфікаційної комісії і дисциплінарної комісії. Ну, от три з лишнім роки ми працюємо у складі дисциплінарної комісії і бачимо, що створенням самих цих комісій діяльність саморегулівних організацій закінчилася. Тобто всі організації на сьогоднішній день чи чогось чекають, чи вважають саморегулювання непотрібним в професії арбітражних керуючих, по-перше.

Ми маємо навіть нереалізовану можливість саморегулівних організацій відповідно до 106 статті профільного закону надавати своїх... рекомендувати своїх самих досвідчених і самих висококваліфікованих фахівців для участі в проведенні первісних перевірок територіальними відділеннями Міністерства юстиції. От за 3 з лишнім роки ми жодного не бачили акту перевірки за участю представників саморегулівних організацій.

Стосовно того, скільки саморегулівних організацій має бути, теж виникає багато питань, і є невідповідність в самому законі стосовно трактування: чи це єдина організація має бути, чи декілька організацій. Але можливість множинності організації була допущена. На сьогоднішній день ми маємо 7 організацій з невизначеним... з невизначеною кількістю членів. Тобто ні для кого не секрет, що одні і ті ж учасники входять до складу чи всіх семи організацій, чи декількох із них. І яка організація представляє ринок арбітражних керуючих і може регулювати професійну діяльність, ну для нас залишається великим питанням.

Вочевидь законодавці, які створювали концепцію проекту Кодексу з питань банкрутства, ці питання врахували, і в тексті законопроекту з'явилася концепція саморегулівної організації арбітражних керуючих, яка є єдиною, яка передбачає обов'язково членство арбітражних керуючих професій. Добре чи ні, відображає ця концепція можливість арбітражних керуючих для самоконтролю, для визначення професійних норм і стандартів, ми побачимо з прийняттям цього закону. Але на сьогоднішній день при спілкуванні з арбітражними керуючими, при обговоренні самої концепції, тобто ніхто не заважає створити саморегулівну і зараз, єдину, на єдиних принципах, з

єдиним Кодексом професійної етики, яких зараз сім. Ну можна собі уявити: сім стандартів професійної діяльності або сім норм професійної етики? І ну я, власне, не можу, і це дуже дивне явище. Але важко переоцінити цінність таких нормативів, які мають видавати саморегулівні організації. Це створення того високого іміджу професіонального і створення тої ділової репутації, про яку йшлося сьогодні. Якщо продовжувати застосування медичинської термінології, мені дуже симпатичне було б порівняння арбітражних керуючих не з патологоанатомами, а з хірургами. Тому що добрий хірург може і реанімувати безнадійного хворого, а поганий хірург може, вибачте, зарізати і відносно здорову людину. Тому від виработки, від дотримання високих професійних стандартів і встановлення професійного контролю з боку саморегулівної організації буде залежати й рівень довіри суспільства і держави, і законодавців до самої саморегулівної організації, можливість делегування певних функцій стосовно допуску до професії, стосовно вибуття з професії, стосовно накладення стягнень за порушення.

Тому як завжди ми з оптимізмом ставимося до самої наявності, до самого появи концепції єдиної саморегулівної організації в тексті проекту кодексу. Будемо бачити, як воно буде. Я думаю, що момент створення цієї організації настане тоді, коли прийметься сам закон у другому читанні.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пане Сергію, дуже дякуємо.

ДОНКОВ С. Дуже дякую, я вже закінчив.

ГОЛОВУЮЧИЙ. У нас у панельній дискусії також бере участь, братиме участь Владислав Філатов, він заступник голови Комітету з конкурсного права Асоціації правників, віце-президент Всеукраїнської самоврядної організації фахівців конкурсного процесу і член Дисциплінарної комісії

арбітражних керуючих при Міністерстві юстиції України. Він отримає слово у визначений час.

А зараз Ірина Сербін, голова Комітету з конкурсного права Асоціації правників. Прошу, пані Ірина.

СЕРБІН І. Доброго дня всім ще раз, вже вечір. Підтримую Сергія Вікторовича і вважаю, що... До речі, дуже рада, що сьогодні дуже багато саме арбітражних керуючих. Всім, хто приїхали з регіонів, безмежно вдячна за таку підтримку, в принципі, і цікавість до професії. Я сама арбітражний керуючий, і арбітражний керуючий на дуже складному і такому гучному підприємстві. Тому, в принципі, я напевне як ніхто інший розумію всі ті нюанси і подробиці, які є і виникають в роботі арбітражного керуючого. Як голова Комітету з конкурсного права і як віце-президент однієї з саморегульованих організацій, їх станом на сьогодні сім, завжди підтримувала в принципі об'єднання всіх навколо якоїсь однієї організації, створення високих стандартів професії.

Я думаю, що після того, як ми створимо одну організацію, після того, як буде відповідно консолідація всіх тих сил потенційно, які є, вироблення для себе в першу чергу етичних стандартів. Тому що те, що відбувається станом на сьогодні серед спілкування між колегами саме на етичному рівні, як на мене, бажає бути кращою сама ситуація. І ті всі питання ми обговорюємо в Комітеті з конкурсного права, також з нашою саморегульованою організацією, і те, що зараз відбувається і почалась тенденція до відкритого діалогу.

Я хотіла би ще зазначити такий дуже цікавий момент, як еволюціонувала сама професія арбітражного керуючого і взаємовідносини з тим же органом з питань банкрутства. Всі ми пам'ятаємо, що були такі часи, і тут є арбітражні керуючі, не дадуть мені збрехати, коли були дуже складні взаємовідносини з органом з питань банкрутства. Кожен похід на дисциплінарну комісію – це була настільки складна ситуація як емоційно, так

і вона супроводжувалась постійно якимись конфліктами.

І в той чи інший час, після того, як громадськість, ну, як би публічно і відкрито обрала представників до дисциплінарної комісії, тобто коли від громадськості... Громадськість зібралась, зробила публічні обговорення. Кожна людина, яка хотіла потрапити до дисциплінарної комісії, представила свій план, змогла чесно і відкрито про себе розказати. Тобто це все можна відслідкувати в джерелах Інтернету. Після того, як була обрана і створена нова дисциплінарна комісія, як на мене, ситуація змінилась.

Як голова Комітету з конкурсного права, кожного року ми проводимо засідання, де дисциплінарна комісія, де не передбачено законом, в жодному нормативно-правовому акті, відкрито це відбувається на весні кожного року, звітує, так би мовити, звітує про свою роботу, де можуть прийти всі арбітражні керуючі, задати відповідні питання.

Я пам'ятаю, коли ми вперше проводили таке засідання, питань було настільки багато і, ну, не було, де яблуку впасти. Тобто були якісь нарікання, були якісь претензії, ще якісь питання. І от для мене було реально такою дивиною: з року в рік людей стає все менше, питань стає все менше, тобто воно врегульовується, відсіюється і створюється якийсь відповідний той стандарт професії, який повинен бути. Як на мене, то це вже така маленька перемога самої спільноти. Також ми пам'ятаємо той момент, коли всі саморегулівні організації зібралися в Координаційну раду саморегулівних організацій, всі сіли за стіл переговорів і прийняли там відповідні рішення, зробили звернення до Вищого господарського суду ще тоді і відмінили там питання визнання біржі учасником аукціону, також перевірки там публікацій оголошень на сайті Вищого господарського суду та Міністерства юстиції про торги. Тому спільнота, коли хоче, вона може і сама без будь-яких нормативно-правових актів зробити ті речі, які, в принципі, для неї корисні. Звісно, що це складно, це... Але воно завжди відбувається чомусь в тих моментах, коли вже все-таки на піку якихось таких складних проблем і

питань.

Мені би теж дуже хотілося, щоб ми мали одну сильну організацію, щоб у нас були ті люди, яким ми довіряємо, щоб ми самі тягнулися до якогось вищого стандарту професій. І як на мене, саме це дасть можливість арбітражним керуючим стати високооплачуваними фахівцями в цій сфері, тому що, як на мене, це одна з найскладніших сфер, одна з найбільш емоційних, психологічних і таких, ну, і найбільш, напевно, одна з дуже важких інтелектуально сфер. Тому що, якщо проаналізувати, що повинен знати арбітражний керуючий, то, напевно, іншим фахівцям в інших галузях права достатньо знати якусь одну сферу дуже вузьку і більше нічого. А тут ти маєш знати і трудове, і інвестиційне, і міжнародне – всі сфери мають бути задіяні.

Тому ми давно обговорювали це питання і на засіданнях комітету, і публічно. Тобто я також як голова Комітету з конкурсного права я підтримую те, що прописано в законі і приймаю це вже, в принципі, як те, що буде, напевно, проголосовано, поживемо – побачимо. Але я вважаю, що ми не маємо чекати прийняття закону, ми могли б вже вступити з арбітражними керуючими в якійсь переговорний процес і створювати для себе, для своєї професії ті власні стандарти, які є. Тому що, якщо ми думаємо, що хтось там з народних депутатів їх створить чи хтось з інших сфер, чи ще щось, воно ніяк не допоможе. Я вважаю, що ми є представниками цієї професії і ми самі повинні як би вміти збиратися, вміти домовлятися і вміти регулювати ту ситуацію, яка є, тому що ми маємо, як на мене, і я вважаю, це там перемогою громадськості, дуже позитивні приклади в тих питаннях, які я назвала, де сама громадськість, в принципі, знайшла компромісні рішення і ситуація склалася так, що вони тільки в плюс і самим арбітражним керуючим.

І, як на мене, саме об'єднання допоможе поміняти ситуацію в оплаті праці арбітражних керуючих, відношення одне до одного і тому подібне.

У мене, в принципі, коротко все. Хочу дати ще колегам висловитись.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже дякую, пані Ірина.

Пане Філатов, ваші 10 хвилин.

ФІЛАТОВ В. Дякую. Вітаю всіх!

Я безпосередньо уповноважений саморегулівною організацією здійснювати одну із функцій саморегулівних організацій - це участь в Дисциплінарній комісії. В принципі, є ще інша участь саморегулівних організацій – це участь в кваліфікаційних комісіях, на цьому, в принципі і все. Саморегулівні організації більше нічим не займаються, на жаль.

За три з невеликим роком участі у Дисциплінарній комісії ми розглянули більше 745 пакетів подання на арбітражних керуючих. З них приблизно 25 відсотків було анульовано свідоцтв, 24 відсотки були відхилення, тобто десь так, порівну розглядається.

Що ми зробили саме як представники саморегулівних організацій? Ми виправили підхід до перевірки арбітражних керуючих. Ми виключили, коли арбітражний керуючий скаржиться на арбітражного керуючого. Це були поширені події, і таким чином намагалися звести свої стосунки до вирішення питань з Дисциплінарною комісією.

Питання в тім, що саморегулівна організація має більш впливовішу дію здійснювати на процес, на професію, аніж просто обмежуватися кваліфікацією і притягненням до дисциплінарної відповідальності.

На сьогоднішній день я підтримую Сергія Вікторовича, Ірину про те, що 7 організацій, вони , в принципі, не виконують ту функцію, яка може бути виконана. Що ми бачимо, коли розглядаємо на дисциплінарній комісії подання до притягнення до відповідальності, безпосередньо арбітражний керуючий про це зазначає, що перевіряють арбітражних керуючих некваліфіковані працівники Міністерства юстиції. Якщо побачити, то дійсно, як кажуть, такі зубри фахові з досвідом, з віком, арбітражний керуючий, там,

десятки справ вже в нього були і до нього приходять перевіряючий, який, там, тиждень, півроку, рік, працівники юстиції. Ну що вони можуть у нього перевірити? І починається формалізм, зовсім нерозуміння процесу конкурсного. І це, звичайно, ображає навіть керуючих, вже не кажучи про те, що висновки комісії, які перевіряють арбітражних керуючих, іноді дивують.

Про що йдеться мова? Про те, що, якщо ми дійсно арбітражний керуючий, то, в принципі, ми маємо можливість і, я вважаю, повинні перевіряти самі себе. До речі, в новому кодексі, в новому проекті кодексу передбачено саме право перевіряти діяльність арбітражного керуючого. То чому б цим не скористуватися? І це буде саме і вирішуватися через створення одного органу - саморегульованої організації, автоматичну участь всіх арбітражних керуючих в цьому органі і вирішення саме правил, підходів, які мають застосуватися до арбітражних керуючих. Поки ми саме цього не зробимо, ніхто за нас це не зробить. І це вже є практика. Да, сім організацій, які зараз є, але вони ні до чого не призводять. Перевіряють нас будь-хто, вибачте, за працівників Міністерства юстиції, але це факти, вони... Іноді, до речі, бувають такі факти, які ми бачимо, ми бачимо, комісія, але висновок комісії складений таким чином, що арбітражний керуючий, його не можна притягнути, нема за що, в акті не зазначено фактів, які дійсно ми бачимо в процесі. Що ми можемо зробити, це найбільше те, що на наступну перевірку ще раз подати це подання. Але закон нас обмежує, перевіряючих, перевірити ще раз по вже перевірених фактах. Залишається у нас те, що ми бачили, те, що ми сьогодні чули, те, що ринок про нас думає, що ми всі крадії, що нам не потрібна заробітна плата, ми і так собі заробимо, як у тому анекдоті, да, що керівнику або начальнику складу заробітна плата не потрібна. Таке ставлення воно зараз в принципі ще продовжується, триває. То якщо ми об'єднаємося, якщо ми будемо всі одностайні, то це буде в нагоді вирішувати питання більші, ніж зараз вирішуються.

На підтримку колег, це я підтримую позицію про саморегульовану

організацію. І якщо будуть питання, то можна буде їх задати.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Владиславе.

Анатолій В'язовченко, голова Національної профспілки. Будь ласка.

В'ЯЗОВЧЕНКО А. Ще раз добрий день.

Я хочу висловити альтернативну точку зору. На мій погляд, і мій досвід показує, що створення монополії будь-якої у будь-якій сфері діяльності веде до застою, загнивання і до поразки, особливо тоді, коли дійсно стоїть високе таке завдання – піднятися у цьому рейтингу Doing Business, але ніхто не відповідає. Особливо наш державний орган з питань банкрутства уже 8 років керує цією сферою, але кожен раз констатує одні й ті самі факти, і ніхто з трьох міністрів, які керували в цей час, не поніс відповідальності, що Україна – позорище таке у сфері банкрутства. Вони кажуть: ні, це ж арбітражні керуючі винні. Тому, спілкуючись з іноземними партнерами, кажуть, дійсно громадянське суспільство має взяти на себе відповідальність. Я боюсь, що створення такої монополії і такі райдужні перспективи, які намалювали мої колеги, вони не такі вже й райдужні.

Справа в тому, що серед тисячі арбітражних керуючих, ну, активних десь 600, які зареєстровані в автоматизованій системі, найбільш активними є отут присутні, вони весь час збираються, спілкуються і все. Більшість арбітражних керуючих, 80 відсотків, не приходять, не реєструються, не беруть участі і так далі. І от, створивши таку монополію, більшість ота 80 відсотків створить свій керівний орган, яким байдуже абсолютно, яка буде професія. Є ризик великий, я просто жив у ті часи, сталінсько-брежнєвської системи, коли однопартійна була система. дійсно, диктат якогось буде... ну, "Скотоферма" Джорджа Орвелла, всі читали, мабуть. Оце я дуже, що не буде альтернативи, створиться одна організація, більшість там... Ну, як казали, створить... Коли ми мріємо, хто мріє, щоб повернувся Сталін, кожен

думає, що він буде вертухаєм, а інші будуть зеками. Оце є дуже великий ризик. І оці всі ідеологи от такої системи монопольної, вони все попробували у приватних виконавців. Створили таку систему. Там знайшовся смотрящий, організував більшість з колишніх працівників ДВСУ. І вони вже одного приватного виконавця - кандидата юридичних наук позбавили, причому без усяких там сумнівів, уже свідоцтва. Він виграє суд, уже першу інстанцію, другу і поновить все. Але, дійсно, оця небезпека замість того, щоб йому піти в іншу організацію, яка могла б.

Я прошу 13-й слайд показати.

От діюча система, дивіться. Це нам ще американці в 2000 році розказували, чому не треба так робити. Не повинен арбітражний керуючий при наявності саморегулювальних організацій, однієї чи кількох, спілкуватись з чиновником з Міністерства юстиції.

В Радянському Союзі працювали чому? Таке працювало воно, працювало, да. Тому що, перш ніж іти працювати в орган контролю, управління, ти попрацюй спочатку на землі. Був спочатку на підприємстві, працюй, стань арбітражним керуючим.

А у нас зараз рівень бакалавра в Мін'юсті, в обласних управліннях юстиції і в усіх міністерствах є відділи з питань банкрутства, то цих чиновників більше ніж арбітражних керуючих. Всі хочуть контролювати, управляти і щось заставляти робить. Цьому арбітражному керуючому вже невідомо, кому ще не подавай звітність. І все це йде... І оскаржити не можна, тільки до суду. Його позбавили свідоцтва, до суду – виграв, але всі справи вже потратив.

Пропозиція... Тобто тут ще недоречність цього законопроекту – він не пройшов комітет по боротьбі з корупцією, так швидко прийняли в першому читанні, що просто комітет не встиг розглянути. І там оці всі корупційні ризики залишилися поза кадром. Я думаю, це ще будуть використовувати люди, які хочуть, щоби він був завалений. Оце дуже велика була помилка у

адвокації забрана.

Що я пропоную? (Будь ласка, 15 слайд). Самоврядних організацій повинно бути стільки, скільки... може й дві бути, але люди повинні між собою, з ким я хочу, об'єднатися. От тут всі колеги, з якими б із задоволенням об'єднався, але яких я знаю – це дійсно рейдери і мародери, я не хотів би з ними бути в одній організації, вони всім відомі, розумієте. І їх може виявитися більшість. Але у споживача послуг арбітражного керуючого – це боржники і кредитори має бути вибір, до кого звернутися. І практично кажуть, ну, там на Заході одна організація, але це не законом було встановлено, у них спочатку було кілька, через 10-20 років вони виробили спільні стандарти діяльності і об'єдналися. Але спочатку у них була між ними конкуренція. Наприклад, страхування. От є така у нас фікція – страхування професійної діяльності. Ви знаєте, закон зобов'язав всіх мати страховку і всі купляють її, але страховий випадок ніколи не наступить, це все рівно, що пенсіонеру сказати: ти не застрахуєш своє життя, ти не отримаєш пенсію. От так приблизно арбітражні керуючі. Нікого не цікавить, суди не читають, що там написано, просто приніс бумажку – страховка – і є. А на Заході вони не так: спочатку хтось один чи якась одна організація ввела у себе страхування і вона отримала конкурентні переваги, але вони працювали над цим договором, вони дивилися, що як клієнта зацікавити. А у нас клієнт не обирає. До речі, в тій же методиці визначення рейтингу Doing Business там написано: підвищується місце в рейтингу, якщо кредитори мають якесь право впливати на визначення, хто буде арбітражним. А у нас комп'ютер обирає. Генеральний прокурор уже сказав, 10 тисяч задокументовано випадків втручання в цю систему, суддівську я маю на увазі. Ну арбітражний керуючий – все. Це вважається як досягнення, і воно залишилося знову в цьому проекті. Якщо арбітражні керуючі хочуть, вони мають в себе в організації утворити цю комп'ютерну систему, самі її контролювати, але невідомо хто, невідомо де і невідомо як.

І от такі питання, я вважаю, що тільки конкуренція, здорова конкуренція може призвести. Мені, наприклад, ну, я за фахом інженер, а тоді ще фінансовий менеджер. От фінансовий менеджмент я взяв би за основу і працював би з боржниками, які тільки почали б загрозу неплатоспроможності, і об'єднав навколо себе таких арбітражних керуючих, які витягують підприємство, яке ще працює, з боргів. А інші арбітражники хочуть продавати квартири за 1 гривню, чи за 1 гривню 20, чи на металобрухт..... Хай свою організацію створять, я не хочу з ними нічого мати спільного. Оце моя позиція, я буду наполягати. Ну, якщо вже створять одну організацію, тоді вже я не знаю чи буде більшість здорова там по владі, чи ні.

Оце я на цій би ноті хотів би закінчити виступ. І якщо можна... В мене є ціла презентація, просто я не маю часу її показати.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже дякую, пане Анатолію. У нас є час на те, щоб висловитись і з тих питань, які зачепили.

Прошу, представитися і

ЛЕВЧЕНКО. Так, арбітражний керуючий Левченко, 12 років практики. Ну давайте тоді вже розглядати питання. Якщо ми йдемо по шляху саморегуляції, тоді нехай Мін'юст передає функції. Якщо в нас 32 стаття запропонованого кодексу передбачає, що ми, дійсно, повинні створити одну саморегулівну організацію, то тоді чому ми йдемо шляхом знову централізації? Знову ж таки, там є статті, де написано, що саморегулівна організація має право перевіряти і Мін'юст має право перевіряти. Тоді нехай Мін'юст тим більше, що ми збиралися на платформах, і вот пани... ну, товариші-виступаючі вони також говорили про те, що Мін'юст готовий ділитися повноваженнями, якщо буде створена одна саморегулівна організація. А в даному кодексі ми навіть закріплюємо Мін'юст. Якщо раніше

в кодексі було просто зазначено, що орган з питань банкрутства, то тут ми одразу закріплюємо, що Міністерство юстиції здійснює повноваження, функції і тому подібне, і тому подібне. Якщо адвокатура йде за системою саморегулювання і сама здійснює перевірки, то тоді нащо Мін'юст? І в цьому випадку ми виключаємо якраз те, що було сказано: що прийшов перевіряючий, який у нас, наприклад, да, жінка працювала в дитячому садку, зараз вона перевіряюча, вона не має жодних уявлень щодо закону, а потім приходиш туди - ой, вибачте, так, я згодна, що тут неправильно, от тут неправильно, у вас системних порушень немає, але мені сказали, що акт без порушень я не можу винести, тому що виникає питання, нащо я тут сиджу і перевіряю, якщо в арбітражного керуючого немає жодних порушень. І тому подібне.

Є різна практика. Наприклад, навіть в процедурі розпорядження. Один орган з питань банкрутства, одна колегія перевіряючих вважає, що запити в процедурі розпорядженням – це втручання в оперативно-господарську діяльність боржника; інша перевіряючих вважає: та, ні, він же зобов'язаний зберігати майно. А як він може виявити майно, якщо боржник йому сказав "у мене ось тільки автомобіль", а в нього там ще приховано, вибачте, якісь приміщення, ще якісь трактори або ще якісь кошти, а я не можу зрозуміти, що мені охороняти. От різна практика. Тоді давайте вже йти шляхом того, що і прописувати це саме в кодексі, вносити ці зміни, що якщо самоврегулівна організація, якщо ми будемо створювати одну, то і передавати всі функції, повноваження, і якраз передбачати і вносити зміни от щодо другого читання, і вносити зміни, що ...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло. Дякуємо. Поставлено питання, висловлено припущення, як його можна вирішити, і навіть терміни вказані.

Ще. Так, будь ласка, пане. Олександрє.

_____ . Дякую.

Тут я не як президент організації однієї із... це почесна роль, я радий за довіру колег.

Я тільки хочу сказати просто принципово. Мій досвід роботи у міжнародних організаціях щодо розробки міжнародних документів, зокрема у сфері цінних паперів, і от в робочій групі відразу з'ясовують, яким чином будуть працювати. І от мій досвід говорить, що відразу підходять, що ми розробляємо функції, не визначаємо хто, де, не визначаємо структуру, абсолютно функціональний підхід. Якщо ми зараз це обговорюємо в контексті і закону, то мені здається, що от якраз от в контексті покращення, якщо необхідно, закону, я би якраз зосередив увагу на функціях саморегулювання функції держави.

Є загальний підхід, що держава утримує ті функції, які вона не може передати от на ринок, ну, передусім це ліцензування, вона видає ліцензію. До речі, вона і має забирати, а не, як мені здається, тут юридично є деякі нестиківки, тому що Мін'юст видає, а забирає за рішенням комісії. Ну, це інше, це технічний аспект.

Але і Мін'юст в даному випадку уповноважений орган повинен слідкувати за дотриманням ліцензійних умов. І все. Саморегулювання – це інша абсолютно сфера, яка збирає професіоналів і самі професіонали без членства, без участі держави, самі розробляють свої стандарти, які вони хочуть впроваджувати в професію. І тільки приймають рішення щодо етики, і все.

І тут якраз саморегулювання – це ж не каральний орган. І комісія так само не каральний орган. Тільки спробувати розробити якісь стандарти, щоб були єдині... єдина поведінка. Це не до членів шановної комісії, вони роблять багато, і...

Але саморегулювання – це захист членів своєї організації через те, щоби пояснити, що так – етично, так – неетично, так неможна робити. І тут якраз

доповідь пана Сергія відсилала нас до США там тих часів зародження ринку і антимонопольне законодавство.

Я читаю курс "Цінні папери", мені подобається, як там вирішено. В одному з передостанніх розділів Закону "Про цінні папери та фондовий ринок", я пропонував як перехідний такий період, модель між ринковим і державним регулюванням.

Є, може на ринку цінних паперів дві категорії об'єднання професіоналів – це об'єднання професіоналів і СРО. Є кількісні показники, і якщо в процесі конкуренції якась організація набирає кількісні показники, а основні там – кількість членів, тому що це регулювання ринку, професії там, мені здається, 60 з чимось відсотків якщо членів є, вони можуть отримати статус СРО. І тоді держава потрошки передає певні функції. Крім тих, які назвав, це функції навчання, методологічна робота і так далі. Якщо це в законі ми закладемо, а не вирішувати так конкретно, то...

Ну, я, чесно кажучи, ринковик. Як мій друг каже: "Саша, ти людина, изуродованная демократией". Я тут підтримую рух знизу, з народу, поки стане ринок. Але я...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Олександр, дякую.

_____. Але я розумію, що в перехідних економіках держава займає важливу роль. І тут я підтримую цей, ну, погоджуюсь з цим... підходом.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло, дякую.

Візьмемо репліку від цього пана, і після цього ви відповісте. Будь ласка.

КІНАЛЕВСЬКИЙ М.Є. Арбітражний керуючий Кіналевський Микола Євгенович, Житомир.

19 років працюю на ринку. За 19 років в прошлому році попав на Дисциплінарну комісію. Ну, сьогодні сужусь, скасовують рішення Дисциплінарної комісії, прямо вказують на те, що скаржник – податкова інспекція не права, що Дисциплінарна комісія не права.

Я по проекту кодексу. Ну, написано, перше, що арбітражний керуючий зобов'язаний, значить, сплачувати членські внески саморегульованої організації, зобов'язаний. А якщо він не сплачує, що може вчинити саморегульована організація? Не написано тут, виключення за це, немає.

Дальше. Із арбітражних керуючих делегує до Дисциплінарної комісії чотирьох арбітражних керуючих, рішення приймається з'їздом.

Між іншим, сьогодні у нас буде по цьому кодексу два перевіряючих органи, контролюючих, тобто Дисциплінарна комісія і саморегульована організація. І та, і та за результатами перевірки подає подання до Дисциплінарної комісії для накладення на арбітражного керуючого дисциплінарних стягнень.

Подав на мене орган, чи з питань банкрутства перевірів на Дисциплінарну комісію, або саморегульована організація, комісія, ті колеги, за яких я голосував на з'їзді, прийняли рішення: позбавити свідоцтва на права заняття дільністю арбітражного керуючого. Я є член цієї організації, де написано, що організація саморегульована захищає професійні права арбітражних керуючих, тобто мене. Яким чином в даному випадку саморегульована організація може захистити мої права?

І я звернувся на дії Дисциплінарної комісії в Міністерство юстиції про скасування в адміністративному суді цих і хочу залучити як саморегульовану організацію в якості третьої особи на моїй стороні за захистом моїх порушених прав. І як в цьому випадку буде реагувати саморегульована організація?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякуємо.

Запитання зрозумілі, у нас є ще час відповісти. Хто? Пане Сергію? Будь ласка.

_____. Да, якщо можна, я почну, багато питань, на всі хочеться відповісти, і пополемізувати з колегою Анатолієм Михайловичем, тоже дуже хочеться, але замало часу. Да, да, да.

Ну, почну з Анатолія Михайловича, одною ремаркою.

Все, про що ми говорили, регулювання кількох саморегулівних організацій, участь у навчанні, участь у обговоренні законопроектів, удосконалення законодавства і так далі, і так далі, – все це вже законом передбачено, і це вже вісім років у законі є. Питання: де діяльність саморегулівних організацій, да?

Хочу нагадати відомий фільм Мартіна Скорсезе "Банди Нью-Йорка", коли приватні пожежні команди сперечалися, хто буде гасити дом. Дом згорів, а вони побилися, да? Ми не маємо стосовно множинності чи єдиності саморегулівних організацій. На ринку цінних паперів є суб'єкти надання послуг...

В'ЯЗОВЧЕНКО А.М. У нас немає ринку цінних паперів. Саме через монополію він зник, через монополію вони самі себе знищили.

_____. Дякую. Анатолій Михайлович, я закінчу. Є саморегулівні організації, які регулюють діяльність суб'єктів підприємництва, коли підприємці виробляють свої послуги, вони можуть регулюватися іншим чином. А арбітражні керуючі надають публічні послуги, право на надання яких делегує їм держава.

В'ЯЗОВЧЕНКО А.М. Не надають публічні послуги, ви помиляєтесь.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пане Анатолію, майте терпіння дослухати, потім ви зможете заперечити.

_____ . Це моя точка зору, це ж не особиста полеміка.

Стосовно відповіді колезі Левченку. Якщо вже створюється єдина організація, так нехай нам нададуть всі повноваження. У нас були дискусія з Міністерством юстиції, а вони кажуть: да ми не проти, а кому передавати? От Анатолій Михайлович наводив приклад, у нас 600 активно працюючих арбітражних керуючих і 7 організацій – щось вже не сходиться. У кожній організації має бути мінімум 100 арбітражних керуючих. Вже математика трошечки... *(Шум у залі)* Перепрошую, я закінчу.

Більшість арбітражних керуючих активних входить до більшості цих організацій. Кого представляє кожна організація чи представляє вона ринок? *(Шум у залі)* Так може ми й праві. Дякую.

Тому перший крок – це створення саморегульованої організації, яка підвищить і виробить професійні стандарти, буде викликати довіру у суспільства і держави, тоді арбітражним керуючим і їх саморегульованим організаціям можна буде делегувати функції і допуску, і виведення з професії, так.

Стосовно питання колеги Кіналевського. Я не можу обговорювати по суті те, що ми розглядали на дисциплінарній комісії, рішення було прийнято свідомо, але маленький приклад діяльності саморегульованої організації, яка вас захищала. У мене питання: а вона проводила перевірку вашої діяльності, коли сказала, що буде за вас...

_____ . *(Не чути)*

_____ . Ну от ми не зрозуміли, звідки у цієї організації інформація про вашу діяльність, яка має бути конфіденційна відносно

боржника.

Ну, в законі передбачена перевірка саморегульованої організації арбітражних керуючих, але перевірка не та, яка дублює повноваження суду і Міністерства юстиції, а перевірка на дотримання правил професійної етики, яка виробляє сама СРО. Це – перевірка. Тобто ви можете паралельно з органом контролю звернутися до саморегульованої організації провести перевірку своєї діяльності і надати ці висновки до дисциплінарної комісії. Тоді вони будуть враховуватися. А так, вибачте, це вже якесь "кришування", ми за вас поручаємося. І наш колега, який є головою цієї організації, пише на міністра: "Прошу зняти це питання з обговорення Дисциплінарної комісії, тому що тільки суд має застосовувати заходи дисциплінарного стягнення".

Ну, це не робота саморегульованої організації, це просто, ну, кришування.
Да.

_____. Члени організації можуть в суді захищати і по цьому закону, і по...

_____. Може і повинна, коли є повноваження перевірки і контролю. Ну, я намагався відповісти на всі запитання. Якщо...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякуємо. Дякуємо.

Пане Владислав.

ФІЛАТОВ В. Я коротко додам. По-перше, щодо перевірки, то в кодексі передбачено, в статті 20 частині першій, що контроль за діяльністю арбітражних керуючих здійснюється державним органом з питань банкрутства або саморегульованою організацією арбітражних керуючих. Питання про те, що, якщо давати кому-то, то потрібно комусь давати, правильно, про те, що потрібна організація. А якщо буде сім, а чому першій,

а не другій, третій або п'ятій? І як їх визначити? То питання саме в тім, щоб отримати право перевіряти арбітражних керуючих. Для чого це право? Для об'єктивності, саме для того, що ми зараз маємо. Коли зараз перевіряють арбітражних керуючих, орган державний, але фахівці органу, вони не належного рівня навіть арбітражних керуючих. І ми стикаємося з тим, що перевірка необ'єктивна може бути, а, по-перше, і результати перевірки, вони виписуються не таким чином, як потрібно. І це недоліки, які можуть бути усунуті і, на моє переконання, усуваються саме кодексом і саме створенням цієї організації саморегульованої. Це поклик саме знизу саме професіоналів, які об'єднуються і які будуть самі себе організовувати, казати тому - неправильно, тому - правильно, і виробляють підхід одностайний, однаковий, зрозумілий, письмово прописаний, як потрібно робити в тих чи інших питаннях. Погодиться це питання з судовим контролем - і все буде гаразд.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Владиславе.

Пане Анатолію.

В'ЯЗОВЧЕНКО А. Я тільки два слова скажу. Якби дійсно в законі були прописані не тільки повноваження і права державного органу, а і відповідальність, бо у арбітражних керуючих дуже велика відповідальність, а у державного органу взагалі ніякої немає, так ми б же були в першій тридцятці цього Doing Business. Але оця безвідповідальність державного органу призводить до того, що професія вимирає. І оце останній проект Кабміну, а це ж Мін'юст його теж писав, що два прожиткових мінімуми на місяць - це ще один гвіздок у професію. Але їм байдуже, тому що не соромно зовсім, що ми на 150 місці в Doing Business. Мені чомусь соромно, а їм не соромно. Оце і камінь спотикань оцієї всієї ідеї.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пані Ірино.

СЕРБІН І. Я хочу закінчити на позитивній ноті, тому що, що нам би подобалось чи не подобалось, все одно є відповідно проект у другому читанні, він буде проголосований – буде чи не буде, час покаже, але я би хотіла все-таки закликати всіх підтримати той законопроект, який є. Зміни – завжди важко, але з часом ми завжди розуміємо, що всі ті зміни, які відбуваються, вони так чи інакше на краще. Тому я хотіла би закликати і всіх представників громадських організацій все-таки підтримати даний законопроект, йти вперед, рухатися в ногу з часом, не боятися тих змін, які нас чекають попереду. У нас складний шлях, але, я думаю, що ми на правильному шляху. І також подякувати міжнародним експертам і принагідно, користуючись вже таким своїм правом, дуже перепрошую, запросити всіх на форум 21 листопада, який проведе Асоціація правників України вчетверте, величезний форум з конкурсного права. І я маю надію, що ми вже будемо на ньому обговорювати прийнятий кодекс. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пані Ірино.

Ігор.

_____ . Подходя к завершению нашего мероприятия, я злоупотребляю правами модератора, хочу поблагодарить своего коллегу Андрея Куликова, мы имеем большой опыт проведения успешной реформы и внедрения института частных исполнителей. Сегодня Руслан немножко приоткрыл завесу того, насколько это была сложная реформа вплоть до драк и бескомпромиссного противостояния. Реформа банкротства является не менее сложной реформой. Ну одна реформа с легкой руки Руслана и Андрея ушла в большое плавание, мы надеемся, что и у этой реформы такие же перспективы.

От себя и от рабочей группы я хочу призвать вас так же активно на сегодняшний день не просто просить парламент принять этот законопроект, а выдавливать из парламента, потому что по-другому успеха нам не видать, да простит меня присутствующий здесь представитель Комитета по экономической политике, потому что время для, скажем, таких приятных дискуссий у нас позади, и есть наработанный законопроект ко второму чтению. Это продукт компромисса, это не продукт, который кто-то будет хвалить, а кто-то будет им недоволен. В равной степени все его могут и похвалить, потому что там имплементированы его идеи, равно как и критиковать, потому что не все идеи удалось в нем реализовать. Ну, это знаете, скажем так, маленький шаг для одного человека, да, и большой прыжок для нашей страны и для нашей экономики.

Поэтому я все организации прошу просто требовать от депутатов принятия этого законопроекта, использовать все ресурсы СМИ, давления через соцсети. И бескомпромиссная наша позиция: этот законопроект должен быть принят, он должен быть принят действующим составом парламента и он должен быть принят на этой сессии.

Спасибо.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Ігорю.

І кілька міркувань від себе. Ми слухали іноземних експертів, які з великою повагою до того, що робиться в Україні, які докладаються зусилля, говорили. Якщо ви звернули увагу, вони утримувались від того, щоб повчати. Вони казали: є такий досвід, є такий досвід. Вони ділилися в тому числі і своїми особистими міркуваннями, що, мені здалося, особливо яскраво проявилось у виступі Майкла Ведера.

Рейтинг сам по собі, напевно, не є завданням. Завданням є виконати і зробити так, щоб піднімалися в рейтингу, та. На 30-е або 25 місце можна різними способами потрапляти. Але, коли це заслужено, тоді це інша справа.

Дуже цікаво те, як на мене, що ми тут говорили про кіно. Я не знаю, яке кіно мав на увазі пан Олександр, фраза мені знайома, але я забув, як воно називається. Я пам'ятаю "Банди Нью-Йорка", але я пам'ятаю також "Республіку ШКІД". Там, коли до безумства дійшло лихварство у Республіці ШКІД, то вирішили списати з усіх усі борги. І це називалося так: нині вийшов маніфест: "Хто кому винен - тому хрест".

Перед нами дві виборчі кампанії, уявіть і тут трошки про це говорили, наскільки всі ці питання будуть популярні і популістські під час виборчих кампаній. Я гадаю, що ви можете зіграти велику роль в тому, щоб не роздмухували невинуваті надії у багатьох-багатьох людей, а щоб вони знали, як їм діяти в тому разі, коли закон було ухвалено, а після того, як тут пан Ніколаєв розклав нам дорожню карту, я думаю, що його буде ухвалено.

Ну, і 1849 року класик зарубіжної літератури Олександр Островський написав п'єсу, він її спершу назвав "Неспроможний платник", потім подумав і переназвав "Банкрут", потім подумав і переназвав "Банкрут" або "Свої люди – порахуємося!". Зараз вона йде під назвою, якщо десь і йде, вона йде під назвою "Свої люди – порахуємося!". Тут йдеться не про те, що треба обладати які між собою укласти, а про те, що ви свої люди, ви об'єднані спільною роботою, ви об'єднані спільними проблемами, іноді здається, що спільні проблеми розділяють, насправді вони об'єднують. У вас є всі шанси і всі нагоди домовитися між собою на загальне благо не тільки ваше, але рекомендація: замінювати слово "якщо" на слово "коли". Не якщо вдасться, а коли вдасться; не якщо буде зроблено, а коли буде зроблено.

На цьому слові мені залишається тільки оголосити останній пункт сьогоднішньої програми: "Вільне спілкування". Дякую. *(Оплески)*